

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช
สู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน

The Study of Identities and Values in Korat Traditional
Performance (Pleng Korat) Approach to Creative Tourism
Activities for Youth Tourist

โดย

ดร.ณัฐฉิณี ทองดี   หัวหน้าโครงการ
นายแพรวพโยม พัวเจริญ   นักศึกษาผู้วิจัย

กันยายน 2554

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช
สู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน

The Study of Identities and Values in Korat Traditional
Performance (Pleng Korat) Approach to Creative Tourism
Activities for Youth Tourist

คณะผู้วิจัย

ดร.ณัฐฉิณี ทองดี

นายแพรวพโยม พัวเจริญ

สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ชุดโครงการ “การเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยวระดับปริญญาโท”

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ดร.ณัฐฉิณี ทองดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้คำปรึกษา แนะนำในด้านวิชาการ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ รัตน์ อาจารย์เอกรัตน์ เอกศาสตร์ และอาจารย์ธวัชมนิ โกวิทวณิชภักดิ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเครื่องมือเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณนายกสมาคมเพลงโคราช คุณบุญสม สังข์สุข คุณกำป็น บ้านแท่น และคณะหมอลำเพลงโคราชที่คอยให้การสนับสนุนข้อมูลในการทำการศึกษาดำเนินการด้วยดีเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ที่ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาวทั้งสอง และพี่ชาย ที่คอยให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาเรื่อยมา และขอขอบคุณ สมใจรัก จรโคกกรวด ที่คอยเป็นเพื่อนเมื่อท้อแท้ และคอยให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

แพรวพโยม พัวเจริญ

10 ตุลาคม 2554

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดนครราชสีมามีวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน คือ เพลงโคราช ซึ่งเป็นเพลงที่เกิดขึ้นจากคนโคราชในสมัยก่อน (พ.ศ.2313) ในปัจจุบันเพลงโคราชหาชมได้ยาก เพราะถ้าต้องการชมเพลงโคราชต้องเดินทางไปชมที่บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หรือที่วัดศาลาลอย ชาวจังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบันก็จะรู้จักเพลงโคราชเพื่อใช้ในการแก้บนคุณย่าโมเพียงเท่านั้น เพราะสังคมไทยในปัจจุบันได้รับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกจึงทำให้วัยรุ่นในปัจจุบันไม่สนใจเพลงโคราช จึงจะทำให้เพลงโคราชสูญหายและไม่มีผู้สืบสานต่อ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช เพื่อให้นักท่องเที่ยวเยาวชนเกิดการสนใจเพลงโคราชและเพื่อให้เพลงโคราชเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น จึงควรที่จะอนุรักษ์เพลงโคราชเพื่อเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และให้อยู่คู่กับเมืองโคราชไม่ให้เพลงโคราชนั้นหายไป และให้อยู่คู่กับจังหวัดนครราชสีมามากยิ่งขึ้น และการสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชเพื่อเป็นการสร้างคุณค่า (Value) ให้กับเพลงโคราชและเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช
3. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยการศึกษาถึงอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชโดยศึกษาถึงวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาถามกับนักท่องเที่ยวเยาวชนถึงความต้องการและรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยการศึกษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและข้อมูลจากการสอบถามกับนักท่องเที่ยวเยาวชนต่อความต้องการและ

รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบบทสนทนาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นและออกมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานการรักษาลักษณะของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนคือ ทำให้คณะเพลงโคราชสามารถนำกิจกรรมการท่องเที่ยวจากการวิจัยมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการให้บริการของ หมอเพลงโคราชและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคณะหมอเพลงโคราช หน่วยงานของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้ตรงกับ ความต้องการของนักท่องเที่ยวและยังสามารถอนุรักษ์เพลงโคราชให้คงอยู่ต่อไปด้วย สำหรับผู้ที่ ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวก็สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรม ทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างจุดขายให้กับการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ อีกทั้งยังสามารถประชาสัมพันธ์เพลงโคราชให้เป็นที่รู้จักได้อีกด้วยและไม่ทำให้เพลงโคราชสูญหาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับ มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งได้แบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 วัตถุประสงค์เพื่อใช้ ในการศึกษา โดยวัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากเอกสาร ตำรา และข้อมูลทุติยภูมิ จากการสัมภาษณ์หมอเพลงผู้เป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมรวมถึงผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทาง วัฒนธรรมเพลงโคราชและนักท่องเที่ยวชาวชนคนไทย จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้างซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 ซึ่งเป็นการเก็บ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative research) กับนักท่องเที่ยวชาวชนคนไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ ดำเนินการเก็บแบบสอบถามบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีกับนักท่องเที่ยวชาวชนคนไทยจำนวน 400 คนเมื่อได้คำตอบจากการตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวชนคนไทยเพื่อตอบใน วัตถุประสงค์ที่ 2 แล้ว ทำให้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้เป็นประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อตอบ วัตถุประสงค์ที่ 3 โดยใช้วิธีการศึกษาโดยจัดเวทีสนทนากลุ่มกับภาคีทางการท่องเที่ยวทั้งทาง ภาครัฐบาลและเอกชนรวมถึงหมอเพลงโคราชซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มดังนี้ 1) เจ้าของคณะเพลงโคราชจำนวน 3 คณะ คณะละ

1 คน 2) ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 3) นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 4) วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา 5) ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 6) ผู้จัดการบริษัทยิ้มละไมทัวร์ รวมผู้เข้าร่วมเวทีสนทนาจำนวน 8 คน

ผลการวิจัย

อัตลักษณ์ของเพลงโคราชคือ

1. ใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลง
2. เป็นการแสดงเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี
3. ใช้ภูมิปัญญาในการแสดงเพลงสด ๆ
4. ทำนองการเอื้อน เอ่ยของเพลง
5. การแต่งกายของผู้เล่นเพลงซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ
6. ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงจะจบในตัวของเพลงเอง

คุณค่าของเพลงโคราชคือ

1. ด้านวัฒนธรรม
  - 1.1 เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการแสดงเพลงโคราช
  - 1.2 เพลงโคราชเป็นการแสดงเพลงโดยที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี
  - 1.3 ในการแสดงเพลงโคราชต้องใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ซึ่งเป็นความสามารถของแต่ละบุคคล
  - 1.4 เนื้อหาของเพลงโคราชยังแฝงไปด้วย คำสอนต่าง ๆ
  - 1.5 เพลงโคราชมีทำนองการเอื้อนการเอ่ยของเพลงโคราชซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ

ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงโคราช

- 1.6 การแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบเดิม ๆ อยู่
- 1.7 ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงโคราชจะจบในตัวของเพลงเอง

2. ด้านสังคม

- 2.1 เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคมแต่ละเนื้อหามีการสอดแทรกคติ คำสอน

ความเชื่อ

2.2 หมอเพลงโคราชถือได้ว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ จากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งที่พบเจอ หมอเพลงจึงมีประโยชน์ต่อสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก

2.3 ได้มีการนำเพลงโคราชมาจัดแสดงแก่นักคุณย่าโมและมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวช งานศพ งานบุญ งานกฐิน งานผ้าป่า

2.4 ได้มีการฝึกหัดแสดงเพลงโคราชให้กับบุคคลที่สนใจเพลงโคราชที่วัดศาลาลอย ซึ่งสามารถนำประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและตนเองได้

3. ด้านประวัติศาสตร์

3.1 เพลงโคราชได้รับการตั้งชื่อว่าเป็นเพลงโคราชมาจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง

3.2 ในสมัยที่ท่านท้าวสุรนารีทำศึกสงครามชนะศัตรูคนในสมัยนั้นได้นำเพลงโคราช มาร้องมาเล่นมาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น

3.3 คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนงไปนา กินขงกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน

3.4 ในสมัยก่อนคนโคราชได้นำเพลงโคราชมาสร้างความบันเทิงใจใจเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตามงานต่าง ๆ

3.5 คนโคราชได้นำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและยึดเป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานเพลงโคราชจากรุ่นสู่รุ่น

3.6 เพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปู่ย่าตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ให้รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนคนไทยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1. นักท่องเที่ยวชาวชนคนไทยส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.0 อายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.3 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.0 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.8 ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 32.8 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.5 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 67.8 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 96.8 นักท่องเที่ยวชาวชนรู้จักเพลงโคราชมาจากการแสดงเพลงโคราช คิดเป็นร้อยละ 40.8 เคยมีประสบการณ์การชม การฟัง และการเห็น เพลงโคราชมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวเคยเห็นการเล่นเพลงโคราชที่บริเวณลานคุณย่าโม คิดเป็นร้อยละ 66.2 และเป็นรูปแบบการเล่นเพลงโคราชเพื่อการแก่นักคิดเป็นร้อยละ 78.4

นักท่องเที่ยวยังไม่เคยรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 72.0 นักท่องเที่ยวยาวชนชาวไทย ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.94) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่าในทุกกิจกรรมมีความต้องการอยู่ในระดับมากแต่มีเพียงกิจกรรม การเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราชที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชมีระดับความต้องการอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 2 คือกิจกรรมการให้มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราช เพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85) อันดับที่ 3 มี 2 กิจกรรมที่มีระดับความต้องการอยู่ในระดับเดียวกัน คือ การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) และการจัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 4 ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมใน การแสดงเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.97) อันดับที่ 5 ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 6 จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 7 จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.83) อันดับที่ 8 ให้เพลงโคราชมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.89) อันดับที่ 9 จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.15)

จากการศึกษาทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวชาวคนไทยจัดเวทีสนทนากลุ่มภาคีทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนรวมถึงคณะหมอเพลงโคราชซึ่งได้พัฒนาออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1

นักท่องเที่ยวยังมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช โดยสามารถจัดทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกร้องเพลงโคราชและในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวได้สวมใส่เสื้อผ้าของหมอเพลงซึ่งเป็นเสื้อผ้าที่จัดเตรียมไว้จ่ายต่อการสวมใส่ นักท่องเที่ยวจะได้ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้นและชอบทำอะไรที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอนอกจากนี้ต้องจัดทำร้านขายของที่ระลึกเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชไว้เป็นของที่ระลึกเพราะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจ

กิจกรรมที่ 2

จัดให้มีพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชซึ่งรวมถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมาด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับ

วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน เช่น การจัดทำ แอนิเมชันเพลงโคราช การจัดทำเวทีแสดงเพลงโคราช ห้องที่เกี่ยวกับชุดการแต่งกายของหมอลำเพลงโคราช หรือ จัดทำวีดิทัศน์การแสดงเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในเพลงโคราช นอกจากนี้การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ที่วัดศาลาลอยเพราะบ้านหมอลำเพลงโคราชส่วนใหญ่อยู่ที่บริเวณวัดศาลาลอย นักท่องเที่ยวจะได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของหมอลำเพลงโคราช ได้ดูวิธีการฝึกร้องเพลง การด้นกลอนเพลงสด และนักท่องเที่ยวก็ยังได้มีโอกาสฝึกร้องเพลงโคราชกับหมอลำเพลงโคราชได้ด้วย ซึ่งที่บ้านหมอลำเพลงโคราชจะต้องจัดสถานที่ให้เหมือนในสมัยก่อนเพื่อย้อนอดีตระลึกถึงสมัยที่เพลงโคราชมีความนิยมเป็นอย่างมากเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และได้ถ่ายรูปเพื่อเก็บบรรยากาศไว้เป็นที่ระลึก พร้อมทั้งมีชุดเครื่องแต่งกายของหมอลำเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้สวมใส่และถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกด้วย สุดท้ายก่อนที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมีการจัดทำเกมส์ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก ซึ่งเป็นเกมส์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราช ภาษาของเพลง การแสดงเพลง การแต่งกายของผู้แสดงเพลง ให้นักท่องเที่ยวด้นกลอนเพลงสด เช่น จัดทำต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยใบไม้มาคนละ 1 ใบ ใบไม้ใบนั้นก็จะมีความหมายโคราชให้นักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางหรือให้นักท่องเที่ยวบอกถึงความหมายของคำ คำนั้นว่าหมายถึงอะไร ซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยวสนุกสนานและเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชและบ้านหมอลำเพลงโคราช

กิจกรรมที่ 3

สามารถนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวเป็นคณะทัวร์เพื่อทัศนศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เพลงโคราชในการต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ โดยมีการด้นกลอนเพลงสดซึ่งการด้นกลอนเพลงนั้นต้องมีชื่อให้นักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเกิดความแปลกใหม่และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการจัดให้นักท่องเที่ยวได้เล่นเกมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อสร้างความเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยว ในขณะที่อยู่บนรถทัวร์ ก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและสามารถนำกิจกรรมที่ 1 และ กิจกรรมที่ 2 มาจัดให้อยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนจัดทำกิจกรรมที่ 2 ออกมาเป็นรูปธรรม เพราะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ จะทำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงเพลงโคราชในอดีต นักท่องเที่ยวจะได้ย้อนกลับไปในอดีตเมื่อครั้งที่เพลงโคราชยังได้รับความนิยม ซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่อยากจะเดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาหรือนักท่องเที่ยวต่างจังหวัด

2. เทศบาลนครนครราชสีมาจะต้องให้การสนับสนุนและปรับปรุงดูแลสถานที่จัดแสดงเพลงโคราชมีการลดหย่อนค่าเช่าสถานที่ให้แก่คณะหมอลำเพลงโคราชเนื่องจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันเพราะเป็นสถานที่ที่อยู่ในการดูแลของทางเทศบาลฯ และรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องให้การสนับสนุนอยู่เสมอ ๆ

3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมการท่องเที่ยวควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราชเพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความต้องการที่จะท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลายดีซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจหรือการจัดกิจกรรมการประกวดร้องเพลงโคราช โดยรับสมัครผู้เข้าแข่งขันจากทั่วประเทศก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

4. ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาควรรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยต้องคำนึงถึงการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชและนำมาสรรค์สร้างให้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นการอนุรักษ์เพลงโคราชสู่ความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน เป็นการศึกษาเพื่อถามถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนคนไทยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ทำให้ผู้วิจัยได้รู้่านักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และนักท่องเที่ยวก็ยังให้ความสนใจในมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสามารถที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไปถึงความเป็นไปได้ของการสร้างให้มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา

2. จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่า วัดศาลาลอยเป็นสถานที่ที่มีความหลังเกี่ยวกับเพลงโคราชและเกี่ยวกับคุณย่าโมซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง นอกเหนือจากที่ลานอนุสาวรีย์คุณย่าโม ในการศึกษาครั้งต่อไปสามารถทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาวัดศาลาลอยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมาในด้านของพุทธศาสนาและมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5350041

ชื่อโครงการ : การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน

ชื่อนักวิจัย : ดร.ณัฐฉิณี ทองดี, นายแพรวพโยม พัวเจริญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

E-mail Address : mainarak9@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 สิงหาคม 2553 – 31 กรกฎาคม 2554

การศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยใช้วิธีการศึกษา คือ 1) ศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคมและประวัติศาสตร์ของเพลงโคราช โดยสัมภาษณ์กับคณะหมอลงโคราชและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทย 2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช โดยเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 ชุด 3) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนและสอดคล้องกับความเป็นไปได้ของคณะหมอลงโคราชและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับคณะหมอลงโคราชและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ผลการศึกษา พบว่า เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเกิดขึ้นจากคนในอดีตเพราะคนโคราชในอดีตเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนเจ้าสำนวนจึงทำให้เกิดเพลงโคราช เพลงโคราชยังมีภาษาของเพลงที่โดดเด่นและมีคุณค่าเพราะเป็นภาษาโคราชซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของคนโคราช การแต่งกายของผู้ที่เล่นเพลงโคราชก็มีความโดดเด่นและแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ คนในจังหวัดนครราชสีมามีความรักและหวงแหนเพลงโคราชเพราะถือว่าเป็นเพลงที่อยู่คู่บ้านคู่อเมืองโคราชมาจนถึงปัจจุบันและในปัจจุบันก็ยังมีคนนำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นตามงานต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดบริเวณลาน

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หรือคุณย่าโม ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวชนเมืองมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และคณะหมอลำเพลงโคราช รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ ซึ่งมีกิจกรรมดังต่อไปนี้ 1) การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช 2) มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก 3) การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช 4) จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว 5) ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช 6) นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช 7) จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช 8) จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก 9) จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา 10) จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช

คำหลัก : อัตลักษณ์, เพลงโคราช, โคราช

ABSTRACT

Project Code : RDG5350041

Project Title : The study of identities and values in korat Traditional Performance (Pleng Korat) approach to Creative tourism activities for Youth tourist

Investigators : THONGDEE.N, PUACHAROEN.P

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

E-mail Address : mainarak9@hotmail.com

Project Duration : 1 August 2010 – 31 July 2011

The research about the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance (Pleng Korat) was conducted to develop the creative activities for the youth tourists. Objectives are to study the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance. Also study the youth tourist demands towards the cultural tourism focusing on the Korat folk song performance. The purpose of the research is to develop creative tourism activities for youth tourists, mainly to reserve the identity of Korat folk song performance. The research methods are as follow : 1) Study the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance by interview with the singers, the experts and youth tourists. 2) Study the youth tourists' demand on Korat folk song performance by conducting 400 surveys. 3) Develop tourism activities based on the tourists demand by organizing a group discussion between Korat folk song performers, public sectors and private sectors that associated with the project.

Research outcome Korat folk song performance was originated in Nakornratchasima province that has it uniqueness by using the local language. The costume is very distinctive from other costume in the region. The locals are very passionate about the Korat folk song performance. In these days, the performance is still widely spread in special events, at the Thao Suranaree or Khun Ya Mo monument, the Korat heroine. Nowadays, there is a demand of creative Korat folk song performance activities for youth tourists, which could create by the Korat folk song performers, public sectors and private sectors that associated

with the project. Activities 1) Organize Korat folk song performance Exhibition 2) Provide rental Korat folk song performance costume for tourist to take picture as a souvenir 3) Organize Korat folk song performance singing competition 4) Include Korat folk song performance in the tour package 5) Encourage tourists to participate in the korat folk song performance 6) Provide Korat folk song class for tourist 7) Korat Folk Song souvenir shop 8) Create Korat Folk songs game for tourists 9) Encourage to include Korat Folk songs in Meeting and Seminar functions 10) Create tour to visit Korat folk songs performers

Keywords: Identities,Pleng Korat,Korat

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ณ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ญ
สารบัญ	ฐ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
คำถามการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	8
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	11
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	21
พฤติกรรมนักท่องเที่ยว	25
การตลาดการท่องเที่ยว	32
บริบทของเพลงโคราช	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
สรุป	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	56
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การวิเคราะห์ข้อมูล	59
บทที่ 4 ผลการศึกษา	61
ส่วนที่ 1 อัตลักษณ์และคุณค่าของเพลงโคราช	61
ส่วนที่ 2 รูปแบบความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน	65
ส่วนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	75
บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปผลการวิจัย	77
อภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	91
ภาคผนวก ก บทควมวิจัย	92
ภาคผนวก ข ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรม และผลที่ได้รับ	106
ภาคผนวก ค ภาษาโคราช	110
ภาคผนวก ฉ การฝึกร้องเพลงโคราช	120
ภาคผนวก ง ทำำเพลงโคราช	126
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์	132
ภาคผนวก ฉ สรุปการสัมภาษณ์	135
ภาคผนวก ช แบบสอบถาม	143
ภาคผนวก ซ ประวัติผู้ให้การสัมภาษณ์	148
ภาคผนวก ฌ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม	164
ภาคผนวก ฎ แบบตัวอย่างหนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม	167
ภาคผนวก ฏ สรุปการสนทนากลุ่ม	169

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ประวัติย่อผู้ทำวิจัย	175
หัวหน้าโครงการ	175
นักศึกษาผู้วิจัย	176

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม 61
ตารางที่ 2	แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านสังคม 63
ตารางที่ 3	แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ 64
ตารางที่ 4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 66
ตารางที่ 5	แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวชนที่มีต่อเพลงโคราช 68
ตารางที่ 6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความต้องการของ นักท่องเที่ยวชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดก ทางวัฒนธรรมเพลงโคราช 69
ตารางที่ 7	สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของหมอเพลงโคราชและผลการศึกษาความ ต้องการของนักท่องเที่ยวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ก่อนการจัดสนทนากลุ่ม 73

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 การอธิบายพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวด้วยวิธีการของ Arild Steen	29
ภาพที่ 2 ทำรำ ทำข้างเทียมแม่	127
ภาพที่ 3 ทำรำ ทำปลาไหลพันพวง	128
ภาพที่ 4 ทำรำ ทำย่อง	129
ภาพที่ 5 ทำรำ ทำประจัญบาน	130
ภาพที่ 6 ทำรำ ทำจ๊ก ๆ	131
ภาพที่ 7 นายกำป็น นิธิวรไพญุญย์	149
ภาพที่ 8 นายติมหลอดต แซยโคกสูง	150
ภาพที่ 9 นายบุญสม สั้งษ์สุข	151
ภาพที่ 10 นางลำพอง พูลทวี	152
ภาพที่ 11 นายปิ่นนธรร วิศุทธินกร	153
ภาพที่ 12 นายแสนปรีดา บุญหาญณรงค์	154
ภาพที่ 13 นางออมทรัพย์ บุญหาญณรงค์	155
ภาพที่ 14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์	156
ภาพที่ 15 อาจารย์วิลาวลัย วัชระเกียรติศักดิ์	157
ภาพที่ 16 นางสาวภักพิศุทธิ์ คลังกุล	158
ภาพที่ 17 นางจรรุวรรณ ขำดี	159
ภาพที่ 18 นางเดือนใจ เดสันเทียะ	160
ภาพที่ 19 นางสาววรรณพร ราชวงศ์	161
ภาพที่ 20 นางสาวชนิษฐา รถเพชร	162
ภาพที่ 21 นางสาวกชพร สืบสังข์	163
ภาพที่ 22 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	165

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

เพลงพื้นบ้านของชาวนครราชสีมา มีหลายอย่าง เช่น เพลงกล่อมลูก เพลงกลองยาว (เถิดเทิง) เพลงซึงบั้งไฟ เพลงแห่นางแมว เพลงปี่แก้ว เพลงหม่งหม่ง เพลงลากไม้ เพลงเซ็ด เพลงข้าเจ้าหงส์ ดงลำไย แต่เพลงที่เล่นกันแพร่หลายและมีอายุยืนยาวมาจนถึงปัจจุบันนี้คือ เพลงโคราช เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หลักฐานจากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา มีเพียงว่า สมัยท่านท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ยังมีชีวิตอยู่ (พ.ศ. 2313 ถึง 2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก เรื่องราวของเพลงโคราชได้ปรากฏหลักฐานชัดเจน ในปี พ.ศ.2456 ที่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จมาจังหวัดนครราชสีมาทรงเปิดถนนจอมสุรางค์ยาตร์และเสด็จไปพิมาย ในโอกาสรับเสด็จครั้งนั้น หมอเพลงชายรุ่นเก่าชื่อเสียงโด่งดังมาก ชื่อนายหรี บ้านสวนข่า ได้มีโอกาสเล่นเพลงโคราชถวาย เพลงที่เล่นใช้เพลงหลัก เช่น กลอนเพลงที่ว่า "ข้าพเจ้านายหรี อยู่บุรีโคราช เป็นนักร้องเพลงหัดบ่าวพระยากำแหงฯ เจ้าคุณเทศาท่านตั้งให้เป็นขุนนาง...ตำแหน่ง" ความอีกตอนเอ่ยถึงการรับเสด็จว่า "ได้สดับว่าจะรับเสด็จเพื่อเฉลิมพระเดชพระจอมแผ่นดินให้สามรา ฮาสามหลั่น เสียงสนั่น...ธานีินทร์" (สมเด็จพระพันปีหลวงทรงเป็นผู้บังคับการพิเศษประจำกรมทหารม้า นครราชสีมาจนถึง พ.ศ. 2462 เมื่อเสด็จมาจังหวัดนครราชสีมา นายหรี สวนข่า ก็มีโอกาเล่นเพลงถวาย) เพลงโคราชมีโอกาสเล่นถวายหน้าพระที่นั่งในงานชุมนุมลูกเสื่อครั้งที่ 1 ในนามการแสดงมหรสพของมณฑลนครราชสีมา เกี่ยวกับการกำเนิดของเพลงโคราช มีทั้งที่เป็นคำเล่าและตำนาน หลักฐานจากคำบอกเล่าของหมอเพลงอีกจำนวนหนึ่งเล่าต่อ ๆ กันมาว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์มีสงครามระหว่างไทยกับเขมร เมื่อไทยชนะสงครามเขมรครั้งไร ชาวบ้านจะมีการเฉลิมฉลองชัยชนะด้วยการขับร้องและรำรำกันในกลุ่มบ้านสกลที่เขาเรียกว่า "ชุมบ้านสกล" ไกล ๆ กับชุมทางรถไฟ ถนนจรัลและเริ่มเล่นเพลงโคราชกันที่หมู่บ้านสกล ท่าทาง การรำร่าร่าออยและการป้อนหู มีผู้สันนิษฐานว่าประยุกต์มาจากการเล่นเจียงที่เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ ผสมผสานกับเพลงทรงเครื่องของภาคกลาง (ศศิธร ัญญลักษณ์นันท์, บรรณาธิการ. 2538 : 128-129)

หมอเพลงเล่าให้ฟังว่า มีนายพรานคนหนึ่งชื่อเพชรน้อย ออกไปล่าสัตว์ในป่าเขตหนองขุนนาง บ้านหนองขุนนาง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา คืนหนึ่งแกลไปพบลูกสาวพญานาคขึ้นมาจากหนองน้ำมานั่งร้องเพลงคนเดียว พรานเพชรน้อยได้ยินเสียงจึงแอบเข้าไปฟังใกล้ ๆ แกลประทับใจในความไพเราะและเนื้อหาของเพลง จึงจำเนื้อและทำนองมาร้องให้คนอื่นฟัง ลักษณะเพลงที่ร้องเป็นเพลงกัอมหรือเพลงคู่สอง อีกตำนานหนึ่งเล่าว่าชาวโคราชได้เพลงโคราชมาจากประเทศอินเดียโดยพระยาเข้มเพชร เป็นผู้นำมาพร้อม ๆ กับลิเกและลำตัด โดยให้ลิเกอยู่กรุงเทพฯ ลำตัดอยู่ภาคกลางและ

เพลงโคราชอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา เพลงโคราชระยะแรก ๆ เป็นแบบเพลงก้อม คนที่เรียนรู้เพลงโคราชจากพระยาเข้มเพชร ชื่อตาจัน บ้านสก อยู่ "ชุมบ้านสก" ตัดสถานีชุมทางถนนจิระ ตำนานทั้งสองแม้จะต่างกันในด้านกำเนิดแต่ตรงกันอย่างหนึ่งที่กล่าวว่าเพลงโคราชระยะแรกเล่นแบบเพลงก้อม ก้อม เป็นภาษาโคราชและภาษาอีสาน แปลว่า สั้น เพลงก้อมหมายถึง เพลงสั้น ๆ ว่าได้ตอบกล่าวลอย ๆ ทั้งที่มีความหมายลึกซึ้งหรือไม่มีความหมายเลยก็ได้ (ศศิธร ธีญลักษณานันท์, บรรณาธิการ. 2538 : 122-123)

ปัจจุบันมีการรวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราช นางสองเมือง อินทรกำแหง เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2499 ตั้งอยู่ที่ ถนนสุรนารายณ์และต่อมาก็มีคณะต่าง ๆ ตั้งขึ้นอีกหลายคณะ ข้อดีคือ ทำให้สะดวกในการติดต่อจ้างไปเล่น ข้อไม่ดีคือ เมื่อหอบเพลงโคราชอยู่คณะเดียวกันก็รู้ชั้นเชิงและฝึกปากกันทำให้ฟังไม่สนุกสนาน จากความเชื่อที่ว่า ท่านท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม หรือ ย่าโมที่ชาวบ้านเรียกท่าน) ชอบเพลงโคราชมากในสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่ จึงทำให้ในปัจจุบันมีผู้หาเพลงโคราชไปเล่นให้ท่านฟังเป็นการแก้บน ณ บริเวณใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ ในตอนกลางคืนเป็นประจำ อาจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักเพลงโคราชและหอบเพลงมีรายได้ประจำ แต่ก็มีผู้สนใจไปฟังไม่มากนักพบว่า ปัญหาสำคัญที่พบอยู่ในปัจจุบันคือคณะหอบเพลงโคราชเริ่มสูญหายเนื่องจากไม่มีผู้สืบทอดและวัยรุ่นให้ความสนใจกับเพลงโคราชน้อยมาก (ออมทรัพย์ แสงโสมชัด. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553) ซึ่งในปัจจุบันมีคณะหอบเพลงโคราชอยู่ในชุมชนเตาสะพานและชุมชนหน้าวัดศาลาลอยมีประมาณ 15 คณะเพลง และถ้าต้องการชมเพลงโคราชก็ต้องเดินทางไปทีลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีหรือวัดศาลาลอย แต่ส่วนใหญ่แล้ว จะได้ชมเพลงโคราชก็ต่อเมื่อมีการจ้างให้เล่นเพลงโคราชถวายท่านท้าวสุรนารีเพื่อแก้บนกับท่าน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เพลงโคราชเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวจังหวัดนครราชสีมาทั้งเนื้อร้องที่เป็นภาษาของคนโคราชและลักษณะการเล่นเพลงโคราชรวมถึงจังหวะของเพลงโคราช ก็มีเฉพาะที่จังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น อาจจะพูดได้ว่าเพลงโคราชเป็นของคนโคราชหรือจังหวัดนครราชสีมา (ปัทมธร วิศุทธิทินกร. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553) ก็ว่าได้และเพลงโคราชเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลัง อีกทั้งเพลงโคราชยังสามารถนำมาสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของชาวจังหวัดนครราชสีมาได้อีกด้วย เพลงโคราชในปัจจุบันประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาหรือนักท่องเที่ยว จะรู้จักเพลงโคราชก็เพียงแต่เป็นเพลงที่มีไว้สำหรับแก้บนท่านท้าวสุรนารีเพียงเท่านั้น ชาวนครราชสีมาและนักท่องเที่ยวจึงไม่ได้ให้ความสนใจกับเพลงโคราชนัก ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาเพลงโคราชเพื่อที่จะเพิ่มคุณค่าให้กับเพลงโคราช โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชและการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันรัฐบาลมีการสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษามีการจัดกิจกรรมการออกทัศนศึกษาเพื่อเป็นการแสวงหาความรู้นอกห้องเรียน และการเรียนรู้จากสถานที่จริง ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เยาวชนมีการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง เดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่คณะหรือการออกค่ายอาสาสมัคร เพื่อเป็นการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันกับคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ความแตกต่างกันของวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจกันในสังคมมนุษย์เกิดการเกาะเกี่ยวกันของคนในสังคม ตลอดจนส่งผลถึงการพัฒนาเยาวชนในด้านความคิด ความรู้สึก และความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่านักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกำลังที่สำคัญของชาติ และเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยเลือกที่จะนำมาทำการศึกษาในการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช จึงควรที่จะอนุรักษ์เพลงโคราชเพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน ซึ่งจะทำให้อยู่คู่กับเมืองโคราชไม่ให้เพลงโคราชนั้นหายไป ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการอนุรักษ์เพลงโคราชให้อยู่คู่กับจังหวัดนครราชสีมา นานมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชเพื่อเป็นการสร้างคุณค่า (Value) ให้กับเพลงโคราชและการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1.2.2 เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช

1.2.3 เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชมีอัตลักษณ์และมีคุณค่าในด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์อย่างไร

1.3.2 นักท่องเที่ยวในกลุ่มเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชในรูปแบบไหน อย่างไร

1.3.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มเยาวชนโดยคำนึงถึงการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชควรมีลักษณะอย่างไร ที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดนครราชสีมาได้มากขึ้น

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 อัตลักษณ์ หมายถึง วิถีชีวิตทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องโดยมี คนและเอกสารข้อมูลที่ได้บันทึกไว้เพื่อเป็นตัวกลางในการสืบสานและเล่าถึงความเป็นมาของเพลงโคราช

1.4.2 คุณค่า หมายถึง สถิติปัญญาของมนุษย์ ที่คนในชุมชนให้การยอมรับและยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1.4.3 เพลงโคราช หมายถึง บทเพลงที่มีผู้ร้องแบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือฝ่ายชายและฝ่ายหญิง มีการร้องโต้ตอบกันและกัน ไม่มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ใช้การตบมือให้จังหวะ เนื้อร้องเป็นภาษาไทยโคราช ซึ่งเป็นการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา

1.4.4 มรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีการสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้

1.4.5 นักท่องเที่ยวเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี และเป็นคนไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา

1.4.6 กิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช โดยเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน

1.4.7 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ แต่ยังคงใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเดิม ๆ อยู่โดยนำทรัพยากรนั้น ๆ มาพัฒนาให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากเดิม และเป็นการต่อยอด เพิ่มค่า และหาจุดต่าง

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัยที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาการวิจัยไว้ คือ เป็นการศึกษาถึงอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชโดยอาศัยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ในเชิงวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช และการศึกษาความต้องการและรูปแบบของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ในทัศนะของนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการเสนอแนะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism)

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาไว้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ทำการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากหนังสือ เอกสารในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและได้ทำการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการสัมภาษณ์กับคณะหมอลงโคราช ที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดศาลาลอย และชุมชนวัดเตาสะพาน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์และคุณค่าของเพลงโคราช

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีที่เป็นสถานที่แสดงเพลงโคราช อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนบนฐานการรักษอัตลักษณ์ของเพลงโคราช

1.5.3 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยแบ่งประชากรตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) คณะหมอลงโคราช ผู้ที่มีความรู้ที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและเยาวชนไทย จำนวน 15 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2) นักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 400 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 3) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีดังนี้ เจ้าของคณะเพลงโคราช 3 คณะ คณะละ 1 คน ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครราชสีมา ผู้จัดการบริษัทอีเอ็มละไมทัวร์ รวมผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 8 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2553 – มิถุนายน 2554

1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ทราบถึงอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัตินของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

1.6.2 ได้รูปแบบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

1.6.3 ได้ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนโดยคำนึงถึงการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1.7.1 คณะเพลงโคราชสามารถนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากการวิจัยมาใช้ในการเพิ่มรายได้ให้กับคณะเพลงโคราช

1.7.2 หน่วยงานของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาและอนุรักษ์เพลงโคราช

1.7.3 ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยวจะได้นำมาข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รู้จักเพลงโคราชมากยิ่งขึ้นและไม่ทำให้เพลงโคราชสูญหาย

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
4. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
5. การตลาดการท่องเที่ยว
6. บริบทของเพลงโคราช
  - 6.1 เพลงโคราชในอดีตถึงปัจจุบัน
  - 6.2 ลักษณะของเพลงโคราช
    - 6.2.1 เนื้อเพลง
    - 6.2.2 การฝึกเพลงโคราช
    - 6.2.3 ลักษณะเวทีเพลงโคราช
    - 6.2.4 พิธีไหว้ครู
    - 6.2.5 การแต่งกายของเพลงโคราช
    - 6.2.6 ทำรำ
    - 6.2.7 ลำดับขั้นของการเล่นเพลงโคราช
    - 6.2.8 ความเชื่อในการเล่นเพลงโคราช
  - 6.3 ประเภทของเพลงโคราช
    - 6.3.1 แบ่งตามโอกาสที่จะเล่น
    - 6.3.2 แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงโคราช
    - 6.3.3 แบ่งตามลักษณะกลอน
    - 6.3.4 แบ่งตามเนื้อหาของเพลง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (ม.ป.ป.) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชนโดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชนในเชิงของการเรียนรู้และการทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่าง

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและ
2. ชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ ทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ตอบแทนอิงตามระบบทุนนิยมและในรูปแบบความยั่งยืนของการพัฒนาในชุมชน

ยูเนสโกยังได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์รวมถึง การจัดให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นการเรียนรู้ การศึกษาจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักท่องเที่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้คนในชุมชนนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายว่านักท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เป็นเพียงนักท่องเที่ยว แต่จะเป็นสมาชิกของชุมชนที่ได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกัน

มูทริกา พุกษาพงษ์ (ม.ป.ป.) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ศิลปหัตถกรรม และอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ผ่านการพูดคุยสนทนา และผ่านกิจกรรมทดลองปฏิบัติต่าง ๆ เช่น ทดลองทำอาหาร ทดลองทำศิลปหัตถกรรม หรือทดลองใช้ชีวิตตามอย่างผู้คนในชุมชน หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะทำให้เข้าใจในวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของผู้คนและสถานที่นั้น ๆ ผ่านประสบการณ์ตรง เรียกว่าเป็นวิถีการเรียนรู้แบบมีชีวิต

สมพิศ นิชลานนท์ และวนิดา ตรีสวัสดิ์, บรรณาธิการ (2540 : 497) ได้ให้ความหมายของความคิดเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการคิดของสมองที่สามารถคิดแบบอนอกนัยหลายทิศ หลายทาง ด้วยการเชื่อมโยงความคิดหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่มีอยู่เดิมแล้วจัดระเบียบของความคิดออกมาในรูปแบบใหม่ เป็นสิ่งแปลกใหม่ ไม่ซ้ำของเดิม รวมถึงคิดค้นพบสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ

และคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ตลอดจนผลผลิตใหม่ที่เกิดขึ้นอาจเป็นกระบวนการหรือวิธีการก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีประโยชน์

ซีซีโร อิกะซะวะ (2547 : 67-69) ได้อธิบายถึงความคิดสร้างสรรค์ ว่าสามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ด้วยการส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์และจัดลำดับขั้นของการพัฒนา ซึ่งมี 4 ลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ เป็นขั้นตอนแรกที่จะทำให้บุคคลเพิ่มความสำนึกในเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล เช่น การพัฒนาปรีชาญาณ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์และการมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมและเข้าใจนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าและวิธีแก้ปัญหาในปัจจุบันและอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแจ่มชัดในธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การที่บุคคลจะสนใจและให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นนั้น ก็ต่อเมื่อได้รับความรู้ เนื้อหาสาระ ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเข้าใจและเห็นความสำคัญยิ่ง สาระที่ควรจัดให้บุคคลได้เรียนรู้ก็ได้แก่เรื่องต่อไปนี้

1. บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
2. ลักษณะกระบวนการคิดสร้างสรรค์
3. ความสามารถสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ
4. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
5. แบบสอบถาม แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
6. เทคนิควิธีการฝึกคิดสร้างสรรค์
7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 เทคนิควิธีการที่ส่งเสริมและความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง เทคนิควิธีการกลยุทธ์ในการฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลผลิตสร้างสรรค์ ซึ่งรวมเทคนิคและวิธีการต่อไปนี้ด้วย คือ การระดมพลังสมอง การคิดเชิงเทียบเคียง (Metaphoric thinking) การฝึกจินตนาการ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การเพิ่มพูนศักยภาพในการเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริงเป็นการพัฒนาบุคคลไปสู่การรู้จักตนตรงตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด กล่าวคือ บุคคลสามารถดึงศักยภาพ ความสามารถและปรัชญาของแต่ละบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อตนและสังคมอย่างเต็มที่ ซึ่งการรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง จงประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ มาปรับเข้ากับตนได้ดี
2. สนใจศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์
3. มีความคิดริเริ่มในการนำตนเอง และริเริ่มและผลิตสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. มีความสามารถในการคิดยืดหยุ่น เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางในการดำเนินชีวิต

ให้เหมาะสมได้

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการทองเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการทองเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองโดยเชื่อมโยงความคิดกับสิ่งที่มีอยู่ โดยมีการพัฒนาให้ออกมาในรูปแบบใหม่ ๆ และเป็นสิ่งที่แปลกและแตกต่างจากเดิม โดยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องรู้จักกับสิ่งที่เราต้องการพัฒนาและเข้าใจตนเองถึงความรู้ของตนเองที่มีอยู่หลังจากนั้นจะต้องรู้จักใช้การคิดเชิงเปรียบเทียบเคียงกับสิ่งที่มีอยู่ตามความเป็นจริงและฝึกจินตนาการถึงความเป็นไปได้ของทรัพยากรหรือสิ่งที่เราต้องการพัฒนา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาจะต้องมีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมการทองเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการทองเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้ลึกซึ้งและใช้เทคนิคและกลยุทธ์เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เช่น การระดมพลังสมอง การคิดเชิงเปรียบเทียบ และการฝึกจินตนาการ เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางการทองเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคณะหมอลำเพลงโคราช

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยความหมายของวัฒนธรรม ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลักการและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คุณค่าทางวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของวัฒนธรรม

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 1) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมหมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มีมนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของ เครื่องใช้หรืออาจกำหนดพฤติกรรมและหรือความคิดตลอดจนถึงวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้น วัฒนธรรมคือระบบในสังคมมนุษย์สร้างขึ้นมิใช่ระบบที่เกิดโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

รัชนีกร เศรษฐ (2523 : 8) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ วิธีหรือการดำเนินแห่งชีวิตของ ชุมชนหนึ่ง ซึ่งอยู่ร่วมกันในที่หนึ่งหรือประเทศหนึ่งโดยเฉพาะยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมของชนชาวไทย ก็คือ วิธีแห่งชีวิตของไทยในลักษณะที่รวมกัน ณ ที่หนึ่ง คือ ประเทศไทย วัฒนธรรมในที่นี้ เฟื่องถึง ความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น ไม่ใช่เฉพาะบุคคลคนเดียวเราจะทราบได้ว่าชนชาติใดมีความเป็นอยู่ หรือวัฒนธรรมเป็นอย่างไรก็ดูจากสิ่งต่าง ๆ ที่ชนชาตินั้น ประดิษฐ์สร้างหรือทำขึ้นอันมีลักษณะปรากฏ ออกมาให้เห็นได้ในชนชาตินั้น เช่น ประเพณี ศิลปะ วรรณคดี ศาสนา ความเชื่อ

สาโรช บัวศรี (ม.ป.ป.) วัฒนธรรม หมายถึง ความดี ความงาม และความเจริญ ในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปธรรมต่าง ๆ และได้ตกทอดมาถึงเราในปัจจุบัน หรือที่เราได้ปรับปรุงและ สร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2546) วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญ งดงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับ ธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้และ ก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลผลิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรรักษาแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะและแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็น พื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ

นิยพวรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ (2550 : 43) Clark Wissler เป็นเจ้าของทฤษฎี เขตวัฒนธรรม (Culture areas) และรูปแบบวัฒนธรรม (Pattern of culture) เขาเป็นผู้สังเกตรูปแบบ

วัฒนธรรมของเอสกิโมและได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมทั่วโลกและพบว่าวัฒนธรรมทุกระบบทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและจิตใจนั้น มีใช้อยู่ในทุกสังคมของโลก เรียกว่า ระบบวัฒนธรรมสากล ซึ่งมีดังนี้

1. ภาษา ทุกสังคมต้องมีภาษาพูด และภาษาเขียน และทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา เช่น นิทาน นิยาย และภาษาท่าทาง เป็นต้น
2. วัฒนธรรมประเภทรูปธรรม (Material culture) ที่เกี่ยวกับการกินอาหารที่อยู่อาศัย สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางขนส่ง เสื้อผ้า ภาชนะของใช้ เครื่องไม้เครื่องมือ อาวุธยุทโธปกรณ์ อาชีพ การอุตสาหกรรม ฯลฯ
3. ศิลปะ ได้แก่ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่น การแกะสลัก ปั้นรูปวาด
4. รูป (สีน้ำ, สีน้ำมัน) วาดเขียน ดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้านการละคร และอื่น ๆ
5. ระบบและรูปแบบของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความขลังและศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และเชื้อโรค พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและตาย ฯลฯ
6. ระบบครอบครัว การแต่งงาน และเครือญาติ และระบบทางสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกได้เป็นการแต่งงาน ครอบครัว การนับญาติ การสืบทอดตระกูลและการใช้ศัพท์เรียกเครือญาติ
7. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน แบ่งออกได้เป็น ทรัพย์สินส่วนรวมและทรัพย์สินส่วนตัว ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ กฎเกณฑ์ และกฎหมาย ตลอดจนมาตรฐานการแลกเปลี่ยนและการค้าขาย ระบบเงินตรา การผลิต การจำแนกแจกจ่ายและ การบริโภคสินค้า ฯลฯ
8. ระบบการปกครองและรัฐบาล อันได้แก่ ระบบการเมือง ระบบนิติบัญญัติระบบตุลาการและระบบควบคุมสังคม (Social control) อื่น ๆ ทุก ๆ ประเภท
9. การศึกสงคราม ทั้งสงครามระหว่างคนต่างสังคม และสงครามที่เกิดในหมู่เครือญาติ (Feuds) หรือสงครามระหว่างคนในสังคมเดียวกัน
10. การกีฬาและการละเล่น (Sports and games) การออกกำลังกายและนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับการนี้
11. ระบบความรู้ การศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนิทานปรัมปรา (Mythology) ซึ่งให้ความรู้แก่คนในสังคมทางอ้อม

ยศ สันติสมบัติ (2544 : 11) ได้กล่าวว่า นักมานุษยวิทยาได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการด้วยกัน คือ

ประการที่ 1 วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared ideas) และค่านิยมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมของเขามีความสอดคล้องต้องกันกับผู้อื่น เช่น ค่านิยมอย่างหนึ่งในสังคมไทยคือ การเคารพนับถือผู้ใหญ่ เมื่อเด็กพบผู้ใหญ่ที่ตนรู้จักเด็กทราบดีว่าตนควรยกมือไหว้เพื่อทักทายและแสดงความเคารพ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็สามารถคาดคะเนได้ว่า เด็กจะไหว้ตนและตนควรจะรับไหว้

ประการที่ 2 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is learned) ที่ละเล็กละน้อยจากการเกิดและเติบโตมาในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ได้รับความถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (Enculturation) ซึ่งรวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกสังคม จากกระบวนการการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนี้ มนุษย์สามารถเข้าใจได้ว่าตนควรมีพฤติกรรม เช่นไรในสถานการณ์ต่าง ๆ พฤติกรรม เช่นไรที่คนยอมรับว่าดีงามและถูกต้อง มนุษย์จะรับเอาทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่สังคมยอมรับมาเป็นของตน

ประการที่ 3 วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินตรา สัญลักษณ์ไฟจราจรหรือสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป เป็นต้น สัญลักษณ์สำคัญที่มนุษย์ใช้คือ ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างกัน นอกจากนั้น ภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่น ๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบและสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคนรุ่นหลังต่อไป

ประการที่ 4 วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ในลักษณะนี้ วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองตอบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพวางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สังคมทำงานไปได้ อย่างมีระบบนอกจากนั้น วัฒนธรรมยังช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์

ประการที่ 5 วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ตัวอย่างเช่น มนุษย์ทุกแห่งทั่วโลกพยายามกำหนดความหมายของชีวิต

และกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต อาจะออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม เทพปกรณัม จักรวาลวิทยา ฯลฯ เมื่อมนุษย์ในสังคมแห่งหนึ่งพยายามกำหนดนิยามความหมายของอำนาจ กระบวนการกำหนดความหมายดังกล่าวก็ย่อมกลายเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมืองการปกครอง ของสังคมนั้น

ในกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ นี้เองมนุษย์ได้สร้าง “สถาบัน” หรือ “องค์กร” ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับการตีความดังกล่าวข้างต้น เช่น เมื่อมีการกำหนดนิยามความหมายของอำนาจ ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงหรือการตีความใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและเนื้อหาของสถาบันสังคมตามไปด้วย

ประการที่ 6 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่ความเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลกระทบจากการกระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่น และมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับในวัฒนธรรมของเรา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมยังอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ในการควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีทางการผลิตเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไปจนกระทั่งวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติไม่อาจเปลี่ยนแปลงตามได้ทัน ก็อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมล่า” (Culture lag) และทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) หรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมเกิดการแตกแยกสลายไป

2. ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นียพรธรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ (2550 : 40) ลักษณะของวัฒนธรรม (Nature of culture) วัฒนธรรมเป็นระบบพฤติกรรมที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เป็นเบื้องต้น ต่อมามนุษย์ยังคิดความคิดของมนุษย์ก็ยิ่งแตกฉานยิ่งขึ้นทุกที ความคิดที่จะสร้างวัตถุและระบบการดำรงชีพของมนุษย์เพียงพอบำบัดความจำเป็นพื้นฐานกลับแตกฉานและหลายหลากยิ่งขึ้นทุกที จากสิ่งของและระบบที่มีน้อยก็กลายเป็นจำนวนที่มากขึ้น จากสิ่งของและระบบที่หายาก ๆ ไม่สวยงามเท่าใดก็กลายเป็นสิ่งที่ดึงดูดยิ่งขึ้นทุกทีจนยุ่งยากซับซ้อนขึ้นมาในสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้มา

จากระบบความคิดของมนุษย์ที่ไม่ยอมหยุดนิ่งอยู่กับที่ สิ่งของและระบบต่าง ๆ ในชีวิตของมนุษย์ซึ่งเกิดมาจากระบบความคิดของมนุษย์นั้นจึงไม่ยอมหยุดนิ่งอยู่กับที่เช่นกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ บางครั้งสิ่งของเก่าได้ถูกทิ้งไปเพราะมนุษย์คิดของใหม่ ๆ ที่ดีกว่าและเหมาะสมกับกาลเวลามากกว่าขึ้นมาใช้แทนที่ เมื่อมนุษย์รุ่นใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาแทนที่รุ่นเก่า ๆ ก็เกิดมาท่ามกลางสิ่งของและระบบทางสังคมที่ดีที่สุดในขณะนั้นอยู่แล้ว แต่ก็ยังคิดสิ่งใหม่ ๆ และระบบใหม่ขึ้นมาปรับปรุงระบบเก่า ๆ อยู่เรื่อยไป ดังนั้นลักษณะของวัฒนธรรมจึงไม่ใช่ลักษณะคงที่และตายตัว

วัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนร่วม ควรลองหรือระบบการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมต้องสอดคล้องกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม บุคคลต้องเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นจึงจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี คนเราอยากให้ตนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นเสมอ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมประเภทหนึ่งที่ไม่สามารถดำรงชีพอยู่โดยลำพังตนเองได้ เมื่อมนุษย์คิดพฤติกรรมและสิ่งของใด ๆ ขึ้นมาก็ต้องทดลองใช้จนได้เสียก่อน แล้วจึงเผยแพร่ออกไปสู่คนส่วนใหญ่ของสังคมของตน เมื่อทุกคนทดลองใช้แล้วรู้สึกสะดวกสบายแก่ตนจึงได้รับการยอมรับใช้ทั่วกันจากนั้นก็เผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปทั่วทุกซอกทุกแห่งและทุกกลุ่มคนในสังคม วัฒนธรรมหน่วยที่บุคคลคิดขึ้นมานี้จะตกเป็นสมบัติของคนทั้งหมดในสังคมไป เพราะทุก ๆ คนยอมรับเอาไปใช้และนำไปประพฤติปฏิบัติตาม จากนั้นจะนำวัฒนธรรมหน่วยนั้นส่งสมเป็นมรดกตกทอดส่งต่อไปให้สมาชิกรุ่นหลัง ๆ ต่อไปอีก ลักษณะของวัฒนธรรมที่กลายมาเป็นส่วนรวมได้ก็เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ หรือเกือบจะทุก ๆ บุคคล คนทุกคนใช้ได้ อย่างสะดวกสบายกายและใจ หากไม่เข้าหลักเกณฑ์นี้แล้วมนุษย์จะปฏิเสธและขจัดทิ้งไปเสียจากส่วนรวมเสมอ

กฤษณา วษาสันต์ และคณะ (2542) ลักษณะของวัฒนธรรมจึงมีธรรมชาติดังนี้ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นมรดกของสังคมคือมีการสืบทอดกันต่อ ๆ มา มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อความมั่นคงในวิถีชีวิตของส่วนร่วมบุคคลส่วนใหญ่รับมา ยึดถือปฏิบัติและปรับปรุงให้มีความเจริญงอกงามเป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสามัคคีของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติอย่างมีแบบแผน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 287) ได้บอกถึงลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญอยู่ 9 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบทอดถึงอนุชนรุ่นหลัง

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกโดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 292) ได้บอกไว้อีกว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางท่องเที่ยวชมโบราณสถานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ และมีความเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนใน

ท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้วย เราอาจแบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็นประเภทย่อยได้ 5 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงามศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural tourism/Village tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่นเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ คุุผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบ ของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬาในขณะเดียวกันก็ได้ไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางจัดการรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural health tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว การนวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐาน

ของความรับผิดชอบอย่างมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

3. หลักการและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 286) ได้ให้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประการคือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตน ด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการ นำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน วัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่น รวมทั้ง เคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาองตัวเอง อย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้น องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี 6 ด้านอิงตาม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548 : 288) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังต่อไปนี้คือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยมีสิ่งที่ดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว คือประวัติศาสตร์และ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ งานสถาปัตยกรรม เก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมทั้งซากปรักหักพัง ศิลปะ ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก ทางด้านศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา วิถีชีวิต เสื้อผ้า

เครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไรธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. คุณค่าทางวัฒนธรรม

นันทนา แรงจริง (2548) ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง หรือการยอมรับนับถือตนเองหรือความภาคภูมิใจในตนเองเป็นความสุขทางใจอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้สึกว่ามีคุณค่า มีศักดิ์ศรี ผู้ที่รู้คุณค่า หรือยอมรับนับถือตนเองนี้จะมีความรู้สึกที่เชื่อมั่น มั่นใจ และมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่ท้อถอย อีกทั้งมีความสามารถที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมตลอดเวลา

ในทางตรงกันข้ามกับบุคคลผู้ซึ่งสูญเสียความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มักดำเนินชีวิตไปโดยไม่มีจุดหมาย มีชีวิตอยู่เพียงเพื่อให้ชีวิตผ่านพ้นไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น บางคนรู้สึกว่าตนเองไม่มี

คุณค่าใด ๆ เลย อาจคิดทำลายตนเองได้ หรือในบางคนอาจทดแทนความรู้สึกภายในด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ หรือนินทาว่าร้ายผู้อื่นก็เป็นได้ Hilgard (1962 : 125) มีความเชื่อว่าทุก ๆ คนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในตนเองสูง และต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถและมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อยหรือเสียหน้าหรือเสียความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

จะเห็นได้ว่าทุก ๆ คนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในตนเอง ยอมรับนับถือในความเป็นเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปจะเห็นได้ว่าเมื่อคนเราเห็นคุณค่าในตนเองก็จะเห็นคุณค่าในความเป็นเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมของตนเองซึ่ง Weiten (1989) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมว่า บุคคลมักจะเปรียบเทียบตัวเขาเองกับผู้อื่นที่จะเข้าใจและประเมินพฤติกรรมของตนเองในการเปรียบเทียบทางสังคมนั้น ไม่ใช่ว่าบุคคลจะเปรียบเทียบกับใครก็ได้ที่นึกอยากจะเปรียบเทียบโดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาจะเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง (Reference group)

โดยทั่วไปกลุ่มอ้างอิงที่บุคคลใช้เปรียบเทียบจะมีลักษณะต่าง ๆ คล้ายคลึงกับตัวเขาเอง เช่น อายุ อาชีพ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม มีบุคคลบางคนเลือกกลุ่มอ้างอิงที่ไม่สมเหตุสมผล มาทำการเปรียบเทียบกับตนเอง การประเมินผลตนเองได้รับอิทธิพลจากกลุ่มอ้างอิง Weiten (1989) ได้ทำการเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กนักเรียน ที่มีความสามารถทางการเรียนคล้ายคลึงกัน ที่มาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงและโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ ผลการวิจัยพบว่าเด็กนักเรียนที่มาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ ซึ่งเปรียบเทียบ ตัวเขาเองกับกลุ่มอ้างอิงที่มีความสามารถด้อยกว่า มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กนักเรียนที่มีความสามารถคล้ายกันที่มาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพสูง

ดังนั้นเมื่อคนเรามีวัฒนธรรมของตนเอง ควรที่จะยอมรับและคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองไม่ควรนำไปอ้างอิงกับบุคคลหรือสังคมอื่น อาจจะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองลดลง

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาเป็นแบบแผนและวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการต่าง ๆ ที่มีมนุษย์ประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีการปรับปรุงให้ทันสมัยทันสมัยอาจจะแตกต่างจากเดิมไปบ้าง แต่ก็เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ สังคมให้การยอมรับและมีการรักษาไว้คู่กับสังคม วัฒนธรรมจึงจะดำรงอยู่ได้ และต้องปลูกฝังในการสร้าง

จิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก และหวงแหน รักษา สร้างการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความรู้ความเข้าใจมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว และจะต้องให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วย

จากแนวคิดและทฤษฎีทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าวัฒนธรรมของคนในสังคมเกิดขึ้นจากความต้องการของคนในอดีตซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอาจจะกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเปรียบเสมือนเป็น “มรดกทางสังคม” ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น (ยศ สันตिसุมภ์. 2544 : 11) ถ้าจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านอะไรก็ตาม ถ้าเปลี่ยนแล้วจะต้องมีอะไรมาแทนที่ที่ดีกว่า (นิยพวรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. 2550 : 40) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการศึกษาเรื่องนี้ผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมของเพลงโคราชให้ถ่องแท้ เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตของคนละหมอเพลงโคราชให้น้อยที่สุด และเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของเพลงโคราช

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548 : 6 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยจะต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว ให้ประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต มีส่วนร่วมต่อขบวนการท่องเที่ยวต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องขึ้นนำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 6) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยืนยาว หรือจะสรุปอย่างง่าย ๆ จากความหมายดังกล่าวข้างต้นได้ว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

Fennell (1999 : 31) ได้ให้แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวต้องกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การท่องเที่ยวต้องเคารพในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และกระทบต่อวัฒนธรรมดังกล่าวน้อยที่สุด การท่องเที่ยวต้องยอมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มากที่สุด นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

ฐิติ ฐชาติ (2538) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตพยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร หรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุดสงวนรักษาทรัพยากรให้คงอยู่สภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ต้องสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ มีแนวคิดเป็นองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

- 1.การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค
- 2.การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น
- 3.ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4.การใช้วัสดุและผลผลิตของท้องถิ่น
- 5.การกระจายรายได้
- 6.การจ้างงาน

นอกจากนี้ ชูสิทธิ์ ยังได้กล่าวถึง แนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือควบคุมคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ให้ความสำคัญควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับพื้นที่และดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวพร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว

พจนา สนวนศรี (2542) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Sustainable Tourism หรือ CBST) หมายถึง การจัดการโดยชุมชน โดยคนในชุมชนมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ตั้งอยู่บนฐานความเข้มแข็งของชุมชน มีการผลิตที่พึ่งตนเอง มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และมีของดีชุมชนที่สามารถเผยแพร่ได้ สร้างความรับรู้และความประทับใจได้ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยกระดับคุณภาพชีวิต ให้ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตประจำวันดีขึ้นและมีรายได้ เพิ่มขึ้น

ศรีพร สมบุญธรรม. (2536 : 26) ได้ให้คำจำกัดความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงมีความหมายรวมถึง การจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชบวนการทางระบบนิเวศได้”

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้จะเน้นความสำคัญของการควบคุมคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การเอาใจใส่ดูแลจำนวนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ใน Globe'90 Conference ยังได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 6 ประการ คือ

ประการที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค ควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่

ประการที่ 2 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (Local Participation) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

ประการที่ 3 ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Scale of Tourism Development) ควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรับรองของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development Carrying Capacity) ทั้งนี้ ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยว ได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ

ประการที่ 4 การใช้วัสดุและผลผลิตจากท้องถิ่น (Local Product) ควรสนับสนุนการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นในการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่าง ๆ ของคนท้องถิ่นซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ประการที่ 5 การกระจายรายได้ (Income Distribution) การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบที่จะนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

ประการที่ 6 การจ้างงาน (Employment) คุณภาพของงาน สำหรับคนในท้องถิ่น ควรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูง

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญต่อการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชนในการตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการดังนี้ (บุญเลิศจิตตั้งวัฒนา. 2548 : 287)

ประการที่ 1 กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลก ให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

ประการที่ 2 กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

ประการที่ 3 กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวและยังคงต้องรักษาศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้โดยต้องเคารพในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมให้น้อยที่สุดจะต้องมีการดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของวัฒนธรรม และต้องให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกระจายรายได้ และเกิดผลประโยชน์กับประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนยาว เพื่ออนุชนรุ่นหลัง

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะต้องสร้างสรรคกิจกรรมที่คำนึงถึงความสำคัญของขีดความสามารถของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดจากการสร้างสรรคกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ก็จะทำให้เพลงโคราชยั่งยืน และจะต้องปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรัก และหวงแหน มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2530 : 97-98) พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต จะสังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ก็ตาม ซึ่งทั้งที่มีอยู่ภายในหรือแสดงออกมาภายนอก นักพฤติกรรมศาสตร์บางคนเรียกการเคลื่อนไหวของสิ่งไม่มีชีวิตว่าเป็นพฤติกรรมด้วย

สมพิศ นิชลานนท์ และวนิดา ตริสวัสดิ์, บรรณารักษกร (2540 : 5) พฤติกรรม(Behavior) หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ไม่ว่าจะคนอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าการกระทำนั้นจะพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ตาม ดังนั้นการเดิน การยืน การคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติตามหน้าที่ การละทิ้งหน้าที่ เป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2551 : 134) พบว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับคุณค่าที่ให้การท่องเที่ยว และสรุปว่าคุณค่าทำให้เราคาดเดาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้

ศุภลักษณ์ อัครางกูร (2551 : 30) ลักษณะของนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 3 ลักษณะ กล่าวคือ

1. ลักษณะที่ทำให้ความสำคัญกับความเป็นระเบียบแบบแผน และความแน่นอนความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้ สนใจประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความประทับใจ แรงจูงใจมักมาจากความต้องการรู้สึกว่าคุณค่า การผจญภัยหรือสิ่งที่ท้าทายให้ชีวิตรู้สึกมีคุณค่า

2. ลักษณะที่มีความสนใจอยู่กับจินตนาการทั้งในอดีตและอนาคตรวมถึงการปฏิสัมพันธ์ของตนต่อผู้อื่น

3. ลักษณะของความเป็นเหตุเป็นผล และหาวิธีที่ดีที่สุดในการกระทำสิ่งใดก็ตามชอบเรียนรู้วัฒนธรรม สถานที่ ผู้คนใหม่ ๆ มักมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล โดยมีพลังขับเคลื่อนมาจากภายในตนเอง

วาสนา อ่องเอี่ยม (2546 : 43) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นลักษณะพฤติกรรมในการตัดสินใจ และเลือกรูปแบบที่จะเดินทางท่องเที่ยวซึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวจะมีอยู่หลาย ๆ ลักษณะที่แตกต่างกันไปและนักท่องเที่ยวจะทำการพิจารณาเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

สุกัญญา เจริญศรี (2544) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลให้เป้าหมายของการท่องเที่ยวก็มีความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้รับ ความชื่นชอบของแต่ละบุคคลในแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นต้น

ศิริ สามสุโพธิ์ (2543 : 63) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแง่ของสังคมวิทยา เพราะพฤติกรรมหรือการแสดงออกของนักท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกัน เนื่องจากเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดู ธรรมเนียม การศึกษา เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา และประสบการณ์ชีวิต ฉะนั้น พฤติกรรมที่พบเห็นโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ มักจะมีพฤติกรรม ดังนี้

การชมเมืองโบราณ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวประเภทนี้ชอบที่จะนั่งรถชมเมือง หรือเดินทางชมเมือง หรือใช้ยานพาหนะอื่น ๆ เช่น รถม้า รถสามล้อ เป็นการสัญจรไปตามเส้นทาง และผ่านบริเวณสำคัญๆ ของเมือง ระหว่างทางอาจมีการบรรยายถึงประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิถีชีวิตของพลเมือง และสถานที่สำคัญของเมือง

การเข้าชมสถานที่สำคัญและสถานที่ที่น่าสนใจ สถานที่ที่นักท่องเที่ยวสนใจมักเป็นสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม บ้านบุคคลสำคัญในอดีต พิพิธภัณฑ์ สวนในลักษณะพิเศษ โรงงานผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ฯลฯ ต้องมีการจัดเส้นทางเตือนให้นักท่องเที่ยวสังเกตเห็นได้ชัด โดยจัดขนาดให้

เหมาะสมกับกลุ่ม พร้อมทั้งเตรียมบริเวณเพื่อความสะดวกกับผู้นำทางด้วย โดยทั่วไปแล้วมักจะมีของที่ระลึกขายอยู่ในบริเวณของสถานที่เหล่านั้น

การขึ้นที่สูงเพื่อชมเมือง อาจเป็นหอคอย เจดีย์สูง ตัวอย่างเช่น ภูเขาทอง พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม หรือภูเขาหรือภูเขาที่อยู่ในเมือง เช่น เขาวัง จังหวัดภูเก็ต ฯลฯ ความสะดวกในการเข้าชมจะอยู่กับการจัดสถานที่หรือจัดรายการให้สถานที่นั้น ๆ รับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้มากพอ บางครั้งหากสถานที่มีความเหมาะสม อาจจัดเป็นร้านอาหารหรือจุดชมเมืองในเวลากลางวันได้ด้วย

การชมการละเล่นพื้นเมือง หรือขบวนในงานเทศกาล การจัดสถานที่น่าจะขึ้นอยู่กับรูปแบบและขนาดที่ต้องการของการละเล่น โดยการละเล่นนั้น ๆ อาจเป็นการจัดถาวรหรือการจัดขึ้นเป็นครั้งคราวก็ได้ เช่น ในเทศกาลลอยกระทง เทศกาลประกวดผลไม้ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลการแข่งขันเรือ ซึ่งจัดให้มีขึ้นตามเมืองต่าง ๆ หรือเทศกาลที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะที่ เช่น เทศกาลหุ่นฟางนก จังหวัดชัยนาท เทศกาลแห่สิงโต จังหวัดนครสวรรค์ เทศกาลนบพระเล่นเพลง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น

การจำหน่ายซื้อสิ่งของ ส่วนใหญ่เป็นการซื้อของที่ระลึกผลิตภัณฑ์พื้นเมืองต่าง ๆ อาจจัดรวมเป็นบริเวณขายอาหารและจำหน่ายซื้อสินค้าไปด้วยกัน เช่น กลุ่มร้านค้าบริเวณก่อนเข้าถึงจังหวัดเพชรบุรี ในที่บazaarของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

การนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวลักษณะนี้มักเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย กิจกรรมที่ทำได้แก่ การซื้อธูปเทียนบูชา การไหว้พระเปิดทอง การเสี่ยงเซียมซี การบริจาคเงิน การรดน้ำมนต์ การแก้บน และมักจบลงด้วยการจำหน่ายซื้อสิ่งของที่นำมาวางขายในบริเวณนั้นหรือใกล้เคียง

การแข่งขันกีฬาและดูกีฬา การท่องเที่ยวลักษณะนี้จะพบนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่ชอบการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะการแข่งขันกอล์ฟการแข่งขันเรือ และชมการแข่งขันชกมวยไทยของชาวต่างประเทศ เพราะเป็นศิลปะการต่อสู้ที่แตกต่างไปจากศิลปะการต่อสู้ของตน ตลอดจนการแข่งขันม้า เป็นต้น นักท่องเที่ยวประเภทนี้มักจะมีพฤติกรรมชอบการพนัน เป็นนักการทูต นักการเมือง นักธุรกิจ ฯลฯ เพราะมีรสนิยมและรายได้สูง ซึ่งเป็นการหวังผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ควรได้รับในภายหลังอีกด้วย

การพนัน พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวลักษณะนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการพนันเป็นหลัก ซึ่งมักจะเดินทางไปยังต่างประเทศหรือบ่อนที่ได้รับอนุญาต และมีแรงจูงใจอื่น ๆ ที่เฝ้าชวนให้ท่องเที่ยวไป ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีฐานะทางการเงินดี และเป็นผู้ทรงอิทธิพลหรือประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย

การผจญภัย พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวลักษณะนี้ มักจะเดินทางไปตามสถานที่ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อแสดงออกถึงการเสี่ยงภัยและการผจญภัย เช่น การปีนหน้าผาสูง เพื่อขึ้นไปปีกธง การเล่นเรือแบบโลดโผน และการกระโดดหอคอย เป็นต้น

ชูเกียรติ ศิริวงศ์. (2549) ได้อธิบายพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวว่า การที่เราจะทำความเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมนั้น นอกจากเราจะต้องเข้าใจในอิทธิพลของปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรศาสตร์ เรายังจะต้องเข้าใจถึงปัจจัยทางด้านแบบแผนชีวิตที่คนเราจะตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน และค่านิยมที่บุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้นยึดถือเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรม ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยอิสระที่แยกต่างหากจากปัจจัยอิสระอื่น ๆ หรือตัวแปรอิสระอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ การศึกษา หรือฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นตัวแปรทางด้านประชากร แบบแผนชีวิตเป็นปรากฏการณ์ภายในตัวบุคคล (Intra-Individual Phenomenon) ซึ่งเป็นตัวกำหนดแบบแผนการกระทำต่าง ๆ

ธนวรรณ แสงสุวรรณและคณะ (2554 : 33) การวิเคราะห์ลักษณะของตลาด ธุรกิจจะต้องทราบตลาดคือใคร มีพฤติกรรมซื้อและการใช้อย่างไร เพื่อสามารถวางแผนส่วนประสมทางการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของตลาด ซึ่งหลักการดังกล่าวก็คือการตั้งคำถาม 6 Ws และ 1H ที่ต้องพิจารณาหลักต่าง ๆ เกี่ยวกับตลาด เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการทราบตามหลัก 7 Os ดังนี้

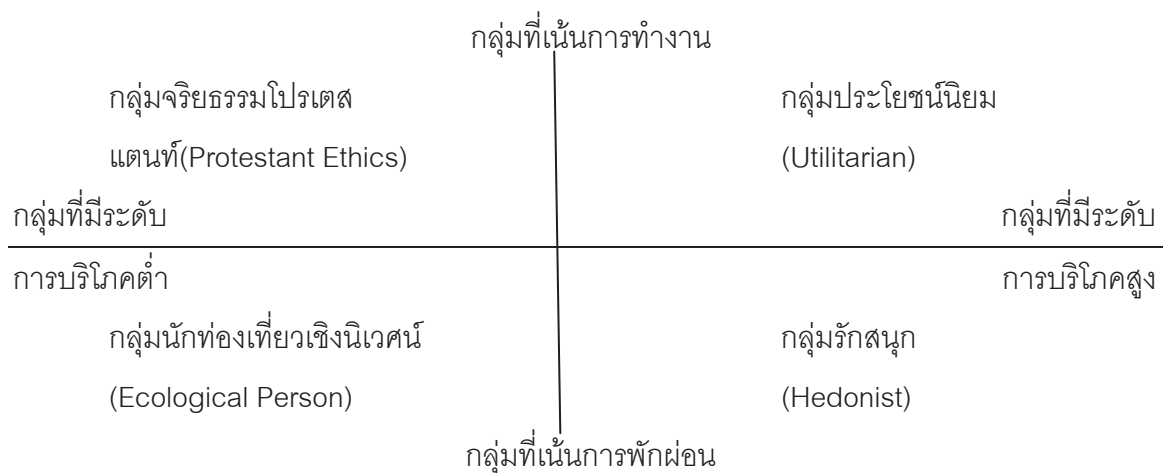
1. ใครคือตลาดเป้าหมาย (Who is in target market ?) ซึ่งคำถามนี้นำมาซึ่งคำตอบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร (occupant) เช่น นักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างประเทศ ตลาดไมซ์ เป็นต้น
2. ตลาดซื้ออะไร (What does the market buy?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวว่าสิ่งที่เขาต้องการซื้อคืออะไร (object) เช่น ต้องการมาจับจ่ายซื้อสินค้า หรือ แสวงหาสถานที่ที่มีความสงบ สวยงามของธรรมชาติ เป็นต้น
3. ทำไมจึงซื้อ (Why does the market buy ?) เป็นลักษณะคำถามเพื่อต้องการทราบเหตุผลที่แท้จริง (objectives) ในการตัดสินใจซื้อของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวมาสงขลาเพราะมีสินค้าราคาถูก มีอาหารอร่อย คุณภาพดี หรือมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม เป็นต้น
4. ใครมีส่วนร่วมในการซื้อ (Who participates in the buying ?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า (organization) เช่น การแนะนำของบริษัทนำเที่ยว หรือ ครอบครัว เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำโปรแกรมทางการโฆษณา
5. ซื้อเมื่อใด (When does the market buy ?) เป็นคำถาม เพื่อทราบถึงโอกาสในการซื้อของลูกค้า (occasion) เพื่อเตรียมการผลิตให้เพียงพอ และเตรียมแผนการส่งเสริมการตลาดในช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติ แต่ละชาตินิยมมาท่องเที่ยวในช่วงเดือนใดบ้าง หรือมาในช่วงเทศกาลใดมากเป็นพิเศษ

6. ซื้อที่ไหน (Where does the market buy ?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงแหล่งที่ลูกค้านิยมหรือสะดวกที่จะไปซื้อ (outlets) เพื่อจะได้นำไปบริหารช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละกลุ่ม เช่น ซื้อผ่านบริษัทนำเข้า หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

7. ซื้ออย่างไร (How does the market buy ?) เพื่อให้ทราบถึงการบริหารการซื้อของลูกค้า (operation) ว่ามีขั้นตอนการซื้ออย่างไร มีความรู้สึกอย่างไรจากการซื้อ การใช้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวมีการหาข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ จากแหล่งใด ติดต่อสถานที่พักผ่อนอย่างไร มีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใดภายหลังการมาท่องเที่ยว

ในการจำแนกแบบแผนชีวิตออกเป็น 4 แบบ Steen ใช้ตัวแปร 2 ตัว คือ ระดับการบริโภค (Level of Consumption) และแนวโน้มที่จะทำงานหรือพักผ่อน (Work/Leisure Orientation) ตัวแปรที่จะสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่จะพักผ่อนมากกว่าทำงานอาจจะสะท้อนออกมาในประโยคเช่น “ฉันทำงานเพื่อที่จะมีรายได้เพื่อใช้จ่ายในการท่องเที่ยว” ส่วนแนวโน้มที่จะทำงานมากกว่าการพักผ่อนจะสะท้อนออกมาในรูปของคำพูด เช่น “การพักผ่อนคือ เวลาว่างที่พอจะมีในระหว่างช่วงเวลาของการทำงาน”

ภาพที่ 1 การอธิบายพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวด้วยวิธีการของ Arild Steen

ที่มา : เลิศพร ภาวะสกุล 2540 : 63.

จากภาพที่ 1 เมื่อนำตัวแปรทั้งสองมาพิจารณาร่วมกันทำให้เราเห็นแบบแผนชีวิต ดังนี้

1. กลุ่มรักสนุก (The Hedonist) คือกลุ่มที่หาความพึงพอใจจากความสนุกสนานของวันหยุดอย่างเต็มที่ การทำงานเป็นเพียงวิธีการที่จะได้มาซึ่งการใช้โอกาสและเวลาของความสนุกสนาน

พวกนี้จะใช้จ่ายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างไม้อั้น พวกรักสนุกมักจะเป็นคนพวกแรกที่จะค้นหาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ความสนุกสนานมีไว้เพื่อเสพ

2. กลุ่มนิเวศน์นิยม (The Ecological Person) คนพวกนี้คล้ายกับพวกรักสนุกตรงที่มุ่งความสนุกสนานมากกว่ามุ่งงานพวกนี้นิยมสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ไม่ต้องแลกด้วยเงินมากเท่ากับการท่องเที่ยวประเภทอื่น คนพวกนี้นิยมการเดินทางด้วยพาหนะที่ธรรมดา ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกในลักษณะ ๆ วันหยุดไม่ใช่วันแห่งการบริโภค การพักผ่อนวันหยุด หมายถึง โอกาสที่จะได้พักผ่อนจากการทำงานแบบเครื่องจักรกล โดยได้สัมผัสกับธรรมชาติ คนพวกนี้จะไม่รู้สึกว่าเป็นเหมือนนักท่องเที่ยวทั้งหลาย ดังนั้นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปจึงไม่จำเป็นสำหรับคนกลุ่มนี้

3. กลุ่มจริยธรรมโปรเตสแตนท์ (The Protestant Ethics) คนพวกนี้ถือว่าวันหยุดและการพักผ่อนเป็นการเสียเวลา สิ่งมีค่า เช่นเงิน และเวลาควรให้เพื่อการลงทุนไม่ใช่เพื่อการบริโภค การบริโภคเป็นความชั่วร้ายที่จำเป็น (Necessary Evil) เพื่อให้คนได้ผลิตหรือสร้างมูลค่าใหม่ ๆ ขึ้น ถ้าคนกลุ่มนี้เดินทางท่องเที่ยวก็เป็นการท่องเที่ยวเพราะความกดดันจากสภาพแวดล้อม คนกลุ่มนี้ไม่มีความสำคัญในทางสถิติของวันหยุด เพราะพวกนี้หยุดพักผ่อนน้อยมาก และเมื่อหยุดพักผ่อนก็จะเลือกการพักผ่อนในรูปแบบที่ถูกต้องที่สุด

4. กลุ่มประโยชน์นิยม (The Utilitarian) พวกนี้ต้องการคุณค่าในทางปฏิบัติจากวันหยุดพวกนี้ต้องการประโยชน์มากที่สุดจากวันหยุด ตามมูลค่าที่เขาได้จ่ายไป สิ่งที่ยั่งยืนที่สุดในความเห็นของพวกนี้คือการได้รับบริการชั้นเลิศ เขามีเวลาไม่มากสำหรับวันหยุดจึงต้องการใช้วันหยุดให้คุ้มค่าที่สุด พวกนี้จะสนใจและอยู่ภายใต้อิทธิพลของวิทยาการทางการตลาด เพราะพวกนี้จะเปรียบเทียบด้วยหลักของเหตุและผลต่อสิ่งที่เขาจะซื้อเพื่อให้คุ้มค่าที่สุด พวกนี้เห็นว่าการท่องเที่ยววันหยุดเป็นโครงการที่จะต้องปฏิบัติให้ลุล่วงไป

แรงจูงใจในการท่องเที่ยวก็ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเกิดจากความต้องการ 1)ส่วนตัว เพื่อที่จะไปเยี่ยมเพื่อน ญาติ หรือต้องการหาเพื่อนใหม่ และจะต้องการเอาใจคนอื่น 2)อารมณ์ ความต้องการที่จะมีความรู้สึกโรแมนติก รู้สึกตื่นเต้น ทำทาสุนัข สนุกสนาน ซาบซึ้ง ปลอดภัย รำลึกความหลัง 3)วัฒนธรรม ต้องการหาประสบการณ์จากวัฒนธรรมใหม่ รวมถึงการรับรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ 4)พัฒนาตนเอง หาความรู้ เพิ่มความสามารถ ทักษะ 5)สถานภาพ ตามสมัยนิยม หรือความเด่น 6)กายภาพ อาจจะต้องการความพักผ่อน ผิวดิน สุขภาพ เพศ (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 43) แรงจูงใจที่จะดูเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกันโดยไม่แบ่งชาติ ศาสนา

และวัฒนธรรม เห็นจะเป็นในเรื่องของความโรแมนติก การระลึกความหลัง ชื่นชมสิ่งต่าง ๆ แม้ว่าแรงจูงใจพวกนี้อาจมีอิทธิพลจากความแตกต่างของชาติและวัฒนธรรมซ่อนอยู่ในแรงจูงใจเหล่านี้อยู่บ้าง (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 55)

นักท่องเที่ยวชาวชน ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะมีความต้องการในการเรียนรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำอาหาร (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 98) แต่นักท่องเที่ยวชาวชนก็ยังคงการเฝ้าหาความสุข ความตื่นเต้น และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวอยู่เสมอ (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 95)

จากการศึกษาถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีหลายลักษณะแต่ละบุคคลก็จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุที่ต่างกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดู ธรรมเนียม การศึกษา เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา และประสบการณ์ชีวิต ซึ่งการกระทำนั้นผู้กระทำอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม จึงทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกมามีความหลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมส่วนตัวของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงภูมิหลัง ทิศทาง และเป้าหมายของการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังที่ต่างกันออกไป หมายถึง ความสุขใจหรือความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับ อันเกิดจากพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ซึ่งความสุขใจหรือความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับก็แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของแต่ละคน

ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดจากการศึกษาว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันและมีความต้องการที่ต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่อยากจะเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนก็เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ทางด้านวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน ยังมีความต้องการที่จะหาความรู้ใหม่ ๆ หรือประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะสามารถเป็นประโยชน์ต่อการทำการศึกษาในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะต้องสร้างรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่เน้นถึงพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนเป็นหลัก เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนได้ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพื่อที่คณะหมอลำเพลงโคราชไม่สูญหายและทำให้นักท่องเที่ยวเยาวชนรู้จักเพลงโคราชมากยิ่งขึ้น

การตลาดการท่องเที่ยว

Coltman (1989b : 11) ได้ให้ความหมายของการตลาดท่องเที่ยวไว้ว่า การตลาดท่องเที่ยวเป็นปรัชญาทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยให้สามารถบรรลุความต้องการได้โดยการวิจัย การพยากรณ์ และการเลือกช่องทาง การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การเพิ่มกำไรสูงสุด

นิคม จารุมณี (2535:14) ได้ให้ความหมายของการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึงแนวความคิดหรือปรัชญาทางการจัดการที่มุ่งเน้นไปสู่ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการอาศัยการวิจัยตลาด การพยากรณ์ การคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำลังอยู่ในความต้องการ เพื่อให้ธุรกิจได้รับประโยชน์สูงสุด ในการเสนอบริการแก่นักท่องเที่ยวตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วินิจ วีรยางกูร (2532 : 83) ได้ให้ความหมายของการตลาดการท่องเที่ยวไว้ว่าเป็นปรัชญาทางการจัดการที่มุ่งเน้นไปสู่ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยอาศัยการวิจัยตลาด การพยากรณ์ การคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำลังอยู่ในความต้องการ เพื่อให้ธุรกิจได้รับประโยชน์สูงสุดในการเสนอบริการแก่นักท่องเที่ยวตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

Coltman (1989a) รายงานว่า องค์การท่องเที่ยวแห่งโลก (World tourism organization) ได้อธิบายความหมายเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยวว่า เป็นปรัชญาของการจัดการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยการวิจัย การพยากรณ์และการเลือกสรรสินค้าทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับตลาด โดยบรรลุวัตถุประสงค์และให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

Middleton (1994) ได้ให้ความหมายการตลาดการท่องเที่ยวว่า เป็นการศึกษาค้นคว้าความต้องการของนักท่องเที่ยว และการจัดองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอุปสงค์ โดยให้ความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยง

Malhotra (1998) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นสินค้าบริการที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากสินค้าโดยทั่วไป กล่าวคือเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ขายได้ การผลิตสินค้าบริการและการให้บริการต้องเกิดขึ้นพร้อมกัน ดังนั้น การดำเนินการทางการตลาดของการท่องเที่ยวจึงแตกต่างออกไปจากสินค้าทั่วไปด้วย ทั้งนี้ การดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยว จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทั้งองค์กรมีความเข้าใจกันว่าจะต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าภายใต้ความสามารถของสินค้าที่องค์กรนั้นมีอยู่

ในการดำเนินงานหรือทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวนั้นก่อนที่จะเริ่มดำเนินเจ้าของธุรกิจควรจะต้องมีการจัดกระบวนการจัดการด้านการท่องเที่ยวไว้ (Seaton and Bennett. 1996) เพื่อศึกษาว่าลูกค้าคือใคร ต้องการอะไร พร้อมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไป สภาพแวดล้อม และการวิเคราะห์

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT ANALYSIS) การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนการดำเนินการ โดยใช้ส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) การสร้างข้อกำหนดในองค์กรเพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนได้ และการประเมิน

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550 : 4-5) ส่วนผสมการตลาด (Marketing mix) หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งบริษัทต้องใช้ร่วมกันสนองความต้องการของลูกค้า ได้แก่

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าและบริการทุกอย่างที่ผู้ประกอบการธุรกิจเสนอขายประกอบด้วย รูปลักษณะ (Features) คุณภาพ (Quality) รูปแบบ (Style) ขนาด (Size) ตราสินค้า (Brand) การบรรจุหีบห่อ (Packaging) ส่วนผสมผลิตภัณฑ์ (Product mix) สายผลิตภัณฑ์ (Product lines) การรับประกัน (Warranties) การติดตั้ง (installation) การให้บริการ (Servicing) รายการเหมาทัวร์ (Package tour) เรือสำราญ (Cruise) ฯลฯ

2. ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าและบริการ และการกำหนดราคา ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการตั้งราคา (Pricing objectives) วิธีการตั้งราคา (Pricing method) นโยบายและ กลยุทธ์ราคา (Pricing policies and strategies) ฯลฯ

3. การจัดจำหน่าย (Place or Distribution) หมายถึง กระบวนการหรือช่องทางจำหน่ายสินค้าและบริการไปให้ถึงลูกค้าโดยรวดเร็วและสะดวกที่สุด ประกอบด้วย ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel of distribution) และการกระจายตัวสินค้า (Physical distribution)

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง วิธีการที่จะกระตุ้นให้ลูกค้าต้องการซื้อสินค้าและบริการเร็วขึ้น ซื้อจำนวนมากขึ้น ประกอบด้วย การโฆษณา (Advertising) การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and public relation) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal selling) และการส่งเสริมการขาย (Sales promotion)

ตลาดทางการท่องเที่ยวเป็นตลาดบริการที่ลูกค้ามีอิสระในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการมากที่สุด โดยตลาดการท่องเที่ยวมี 1) ผู้ซื้อคือนักท่องเที่ยว นักทัศนอาจรทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่มีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยว 2) ผู้ขาย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจจัดหาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว (Travel supplies) 3) สินค้าและบริการ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ก.สินค้าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล เขตรักษาพันธุ์พืช และสัตว์ป่า ฯลฯ ข.สินค้าที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อนุสาวรีย์ทางประวัติศาสตร์ สถานสาธารณณะ สวนสนุก พิพิธภัณฑ์ สถาปัตยกรรม ฯลฯ และยังมีสิ่งดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น ศาสนา ภาษา เทศกาล ประเพณี ศิลปหัตถกรรม ฯลฯ พร้อมทั้งสินค้าและบริการที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่

สายการบินและการขนส่ง ที่พักรวม อาหารและเครื่องดื่ม การจัดนำเที่ยว สินค้าของที่ระลึก กิจกรรมการท่องเที่ยว บ้านพักและพักผ่อน เป็นต้น (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์ 2550 : 15-17)

จากความหมายและความสำคัญของการตลาดการท่องเที่ยว จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดในระยะยาว โดยเริ่มจากการรวบรวมสารสนเทศของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวชาวชน เพื่อศึกษาถึงลักษณะตลาดของนักท่องเที่ยวชาวชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความต้องการ ปริมาณ ผู้จัดจำหน่าย ราคา ผู้ขาย กลยุทธ์ของคู่แข่ง ดังนั้นผู้วิจัยพอสรุปได้ว่าการตลาดท่องเที่ยว คือ การศึกษา การวิเคราะห์ การวิจัย เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวชาวชน ในการวางแผนการผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน และนำข้อมูลไปจัดองค์ประกอบหรือรูปแบบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน โดยการตลาดท่องเที่ยวจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดตลาดเป้าหมาย การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การจัดการช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว

ในการทำการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชซึ่งเป็นสินค้าของการทำการการศึกษาในครั้งนี้ ให้ตอบสนองกับตลาดทางการท่องเที่ยวและตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากตัวสินค้าและคนในชุมชนหรือคณะหมอลงโคราชจะได้มีรายได้จากการขายสินค้าทางการท่องเที่ยว

บริบทของเพลงโคราช

1. เพลงโคราชในอดีตถึงปัจจุบัน

ในสมัยก่อน เพลงโคราชเป็นที่นิยมมากเพราะการแสดงมหรสพที่เป็นหัวใจของงานฉลองสมโภชใด ๆ ก็ตามมีเพลงโคราชเพียงอย่างเดียว คนฟังเพลงก็มีเวลามากฟังกันตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งแจ้ง เมื่อหมอลงเล่นเพลงลาคือลาผู้ฟัง ลาเจ้าภาพและเพื่อหมอลงด้วยกันก็จะมีปี่พาทย์ ฆ้อง กลอง บรรเลงรับ หมอลงก็จะรำตามกันไปยังบ้านเจ้าภาพ เจ้าภาพก็นำเงินค่าหมอลงมาให้พร้อมทั้งเลี้ยงข้าวปลา อาหาร และห่อข้าว ของกินต่าง ๆ ให้เป็นเสบียงในการเดินทางกลับ คนฟังจะอยู่ร่วมฟังร่วมงานจนเสร็จสิ้นกระบวนการ จึงทยอยกลับเช่นกัน

เพลงโคราชสมัยก่อนได้ไปเล่นในหลายจังหวัด เช่น เพชรบูรณ์ พิษณุโลก บุรีรัมย์ สุรินทร์ ตลอดจนถึงประเทศกัมพูชา สำหรับจังหวัดต่างในภาคกลางก็ไปเล่นเป็นครั้งคราว

ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟัง เปลี่ยนแปลงไปมาก แม้แต่ผู้ฟังในจังหวัดนครราชสีมาเองก็เสื่อมความนิยมลงมาก บ้างก็เห็นว่าเพลงโคราชเป็นเพลงหยาบคายและไม่น่าสนใจ แม้ทางราชการส่งเสริมให้นำออกแสดงทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ก็ต้องผ่านการตรวจอย่างรัดกุม จะใช้ภาษาตรง ๆ เหมือนสมัยก่อนไม่ได้ ถือว่าไม่เหมาะสม

ในการจัดงานฉลองสมโภชใด ๆ ก็มักจะมีมหรสพอื่น ๆ เป็นคู่แข่งมากมาย เช่น ภาพยนตร์ มวย เพลงลูกทุ่ง ลิเก และรำวง เพลงโคราชจึงเป็นที่สนใจสำหรับผู้ฟังรุ่นเก่าที่มีอายุค่อนข้างสูงแทบทั้งนั้น

หมอลำเพลงโคราชได้รวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราชหลายคณะ และเข้ามาตั้งสำนักงานคณะอยู่ในอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่เพื่อความสะดวกสำหรับมาติดต่อหาเพลงไปเล่น หมอลำเพลงโคราชต้องเล่นเพลงประยุกต์ตามใจผู้ฟัง เช่น เล่นเพลงหมอลำ เล่นเพลงลำตัด และเพลงลูกทุ่ง พูดถึงทำรำแต่ละคณะก็ประดิษฐ์ทำรำแตกต่างกันไป มีเพลงโคราชของคณะทองสุข กำปิง ที่ประยุกต์เล่นแบบลำเพลิน คือนำเอาดนตรีสากลเข้ามาประกอบ แต่ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก

การรวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราชปัจจุบันนั้น นางสองเมือง อินทรกำแหง เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2499 ตั้งอยู่ที่ถนนสุนทรารายณ์และต่อมาได้มีคณะต่าง ๆ ตั้งขึ้นอีกหลายคณะ ข้อดีคือทำให้สะดวกในการติดต่อจ้างไปเล่น ข้อไม่ดีคือเมื่อหมอลำเพลงอยู่คณะเดียวกันก็รู้จักกันเชิงและฝึปากกัน ทำให้ฟังไม่สนุกสนาน

จากความเชื่อที่ว่าท่านท้าวสุนารี่ (คุณหญิงโม หรือย่าโมที่ชาวบ้านเรียกท่าน) ชอบเพลงโคราชในสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่จึงมีผู้หาเพลงโคราชไปเล่นให้ท่านฟังเป็นการแก้บน ณ บริเวณใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ในตอนกลางคืนเป็นประจำ อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักเพลงโคราชและหมอลำเพลงมีรายได้ประจำแต่ก็มีผู้สนใจไปฟังไม่มากนัก

พูดถึงการดำเนินชีวิตของหมอลำเพลงรุ่นปัจจุบัน ส่วนใหญ่อาชีพทำนา และเล่นเพลงเป็นอาชีพรอง แต่หมอลำเพลงที่มีชื่อเสียงเช่น ลอยชาย แพรกระโทก, ลำดวน จักรราช, ทองสุข กำปิง, นกน้อย วังม่วง, รำไพ หัวยุทธ์ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า การประกอบอาชีพ ของหมอลำเพลงโคราชยังทำรายได้ดี ยังเป็นอาชีพที่มั่นคงอยู่ หมอลำเพลงดังกล่าวนี้แม้จะประกอบอาชีพอื่นเช่น ทำนา ทำไร่ เป็นนักธุรกิจ แต่อาชีพหลักคือเล่นเพลงโคราช (ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์, บรรณาธิการ. 2538 : 138-139)

เพลงโคราชในปัจจุบันนี้ ได้ทำการแสดงอยู่ที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุนารี่และในวัดศาลาลอยในการแสดงแต่ละครั้งไม่ได้ทำการแสดงอยู่ตลอดเวลาหรือเป็นรอบเวลาเหมือนการซื้อบัตรชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ แต่จะแสดงก็ต่อเมื่อมีคนมาแก้บน เมื่อมีชาวบ้านมาบนบานกับท่านท้าวสุนารี่ หรือพูดง่าย ๆ ว่ามาขอท่านในสิ่งที่ต้องการแล้วเมื่อได้ดัง สมปรารถนาก็จะนำ

เพลงโคราชมาถวายแก่นบน ซึ่งในการร้องแก่นบนของเพลงโคราชนั้น แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดเล็ก และชุดใหญ่ ชุดเล็กใช้เวลาในการแสดงครึ่งชั่วโมง 400 บาท ผู้แสดงแบ่งเป็นชาย 1 หญิง 1 ถ้าชุดใหญ่ใช้เวลาในการแสดง 1 ชั่วโมง 700 บาท ผู้แสดงแบ่งเป็นชาย 2 หญิง 2 ซึ่งก่อนการร้องเพลงแก่นบน หมอเพลงก็จะถามถึงชื่อ นามสกุล แล้วก็ถามถึงว่าต้องการมาแก่นบนในเรื่องอะไร (ดอกไม้ ราชสีมา. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2553) แล้วหลังจากนั้น หมอเพลงก็จะทำการร้องแก่นบนโดยในเนื้อเพลงที่ร้องแก่นบนก็จะมีเนื้อร้องที่เป็นชื่อของเราและเรื่องของเราที่เราต้องการแก่นบน อยู่ในเนื้อเพลงนั้น ๆ ด้วย

พื้นที่ที่คณะเพลงได้มาทำเป็นสถานที่ในการร้องเพลงแก่นบนนั้น มี 2 สถานที่ สถานที่แรกคือวัดศาลาลอย และสถานที่ที่ 2 อยู่ในพื้นที่เดียวกันกับลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งอยู่ในการดูแลของเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งทางเทศบาลฯ ได้แบ่งให้คณะเพลงโคราชเข้ามาทำการแสดง 3 คณะเพลง ซึ่งคณะแรกคือคณะเซน หั้วรถไป คณะที่ 2 คณะดอกไม้ ราชสีมา และคณะที่ 3 ซึ่งเป็นคณะที่ทางสมาคมหมอเพลงโคราชได้หมุนเปลี่ยนเวียนมาหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นคณะหมอเพลงที่อยู่ในสมาคมเพลงโคราช ซึ่งทั้ง 3 คณะเพลง จะต้องแบ่งกันเข้ามาทำการแสดงในแต่ละเดือน เดือนละ 10 วัน และทางเทศบาลฯ ได้เก็บค่าเช่ากับคณะเพลงเป็นรายเดือน นอกจากการแสดงเพื่อร้องเพลงแก่นบนแล้วทางคณะเพลงโคราช ยังรับงานเพื่อไปร้องแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานศพ แต่ในการแสดงตามงานแต่ละครั้งจะต้องมีการนำเพลงโคราชมาประยุกต์ในการร้องเพลงโคราช คือ การใส่เครื่องดนตรีต่าง ๆ เข้าไป เพื่อสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ฟัง ถ้าคณะเพลงไม่ประยุกต์โดยการนำเครื่องดนตรีมาใส่ในเนื้อเพลง ก็จะทำให้ไม่มีใครมาจ้างไปทำการแสดงตามงานต่าง ๆ เพราะจะทำให้ไม่สนุกสนาน เพลิดเพลิน (ดอกไม้ ราชสีมา. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2553)

2. ลักษณะของเพลงโคราช

2.1 เนื้อเพลง ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์, บรรณานิการ์ (2538 : 122-126) เพลง

โคราชมียหลายอย่าง โดยแบ่งเป็น เพลงซัดอัน เพลงก้อม เพลงหลัก เพลงจิ้งหะรำ เพลงสมัยปัจจุบัน

2.1.1 เพลงซัดอัน

เอ้อเอย สระสระวะ อีแม่กะทะควั่ว

เหม็ดบุญผัวแล้ว เหมือนไขไก่อร้างร้าง

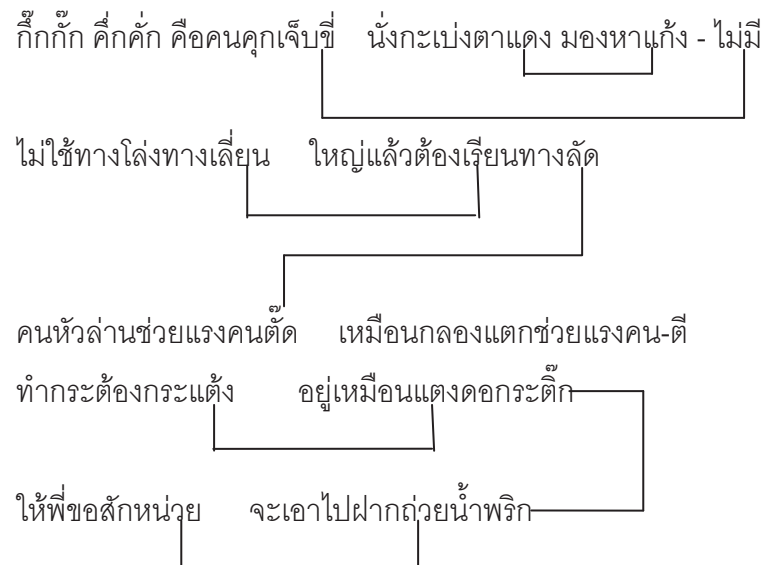
เอ้อเอย สระสระวะ อีแม่กะทะควั่วหมี

รู้ว่ากินไม่เหม็ด มึงจะควั่วมากทำไม

มีสัมผัสแห่งเดียว คือวรรค 1 กับวรรค 2 เท่านั้น ส่วนวรรค 3 วรรค 4 เป็นร้อย

แก้วธรรมดานี่เอง ฟังดูก็ได้ใจความเต็ม แต่ซัดหูคนฟัง จึงเรียกว่าเพลงซัดอัน

2.1.2 เพลงก้อม (ก้อม แปลว่า สั้น)

เพลงก้อมนี้ ยิ่งสะสมได้มากยิ่งดี เมื่อนำเข้าไปใส่เพลงหลักจะง่ายเข้ายิ่งเล่น สัมผัสอักษรได้เท่าใด ถือกันว่าไพเราะ ที่ก้อมกว่านี้ยังมีอีก เช่น

มึงอย่ามานินทาคนเก่า อ้ายชาติหัวเหง่า (เฮ้ย) คนทา ๆ

ต่อไปนี้เป็นเพลงลงปัญญา เพลงก้อมเหมือนกัน

คนที่ 1 พอได้กินหมากดิบ เลยไม่ยอมหยิบหมากเน่อ (หมากเน่า)

คนที่ 2 พอเห็นสามสิบกลีบ มักรู้กอยากบิบบักเน่อ (มะนาว)

คนที่ 3 เราวาสนาไม่สม ไม่ได้กางร่มกางเคอว (ร่มผ้า เหมือนปีกค้างคาว)

คนที่ 1 เวลาไถกินเช่า ได้ยินเสียงแม่เฒ่าร้องเอ้อว

คนที่ 2 เมื่อคนไทยร้องเอ้า แต่คนลาวร้องเย้อว

คนที่ 3 เมื่อฉันไปเที่ยวกรุงเก่า เห็นเขาพายเรือยาวร้องเย้อว...เอ้อว..

คนที่ 1 พอไปถึงบ้านเกาะ ก็พบทางเกียน ได้ยินเสียงนกเกรียนร้อง เกร้อว

คนที่ 2 พอควยเก่ากิบหญ้าข้างทาง แลเห็นสีข้างเรอวเคอว

คนที่ 3 พอไปถึงบ้านตะคองเก่า ได้ยินเสียงหมาเห่า เอ้อว...เฮ้อว...

อย่างนี้ไม่แพ้กัน ถึงคิวใครก็ต่อได้ ถึงชี้ข้อบ้างเช่น หมากเน่า เป็นหมากเน่อว

ก็ไม่เอาผิด เป็นการลงเขาวนเล่นสนุกกันเท่านั้น

2.1.3 เพลงหลัก

อิมัสสะหมิงกายะ อันว่ากายา เมื่อคนเราเกิดมาอย่าได้ประมาทดูหมิ่น พอ ดับขันธสังขาร มีแต่แรงกาจิกกิน-ไป (ของเก่า)

เกษว่าผม แก่แล้วปานผี เมื่อผมด่างามดี ก็มากลับกกลางหายดำ ไม่เป็นผล
ดอกผม จะไปนิยมมันทำ-ไม (ของเก่า)

อันคนเราทุกวัน เปรียบกันกะโคม พอคนให้ควันใหม่ ก็ลอยบนเวหา แต่พอ
หมดควันโคมคืน ตกลงสู่พื้นพสุธา-ใหญ่ (ของเก่า)

อะโห..โอหนอ..ข้อยขอขีดเขียน เริ่มพจน์รำเพียร เอย์ถึงอุทก เมืองจันทบุรี
ยังมีน้ำตก-ใหญ่ (ของนายรุ่ง ผลานุเคราะห์)

ชื่อน้ำตกพลิว สูงลิวลอยลม น้ำใสนามสม หลังไหลไหลพลิว เพ็ญผา
บรรพต หลังลดละลิว-ไหล (ของนายรุ่ง ผลานุเคราะห์)

ที่ยกมาทั้ง 6 บทนี้ จะร้องเป็นสำเนียงภาคกลางก็ได้ ฟังเพราะดีหรือจะเยื้อง
ยกเป็นสำเนียงโคราชก็ได้ ถ้าจะให้เป็เพลงโคราชแท้ ๆ ต้องเพิ่มวรรคเพิ่มคำที่เป็นพลความเข้าไปอีก
ใน บทที่ 1 และบทที่ 2 จะต้องแปลงเป็น ดังนี้

1. โอ้ โอ้...อย่าทำกายสูงหนาน้องหนากายหยิ่ง จะว่าถึงอิมัสสะหมิงกาย
ธรรมชาติแต่งมา ไม่เป็นสาระเหมือนแดงโมเด็คน้อยคนโตเหมือนกับแดงเม หนออย่าได้มกหมุ่น...มัว
เมา ไม่แข็งแรงเหมือนแก่นสน มันไม่คงทนอยู่เหมือนแก่นชั๊กเก่าแล้วไม่มีคนรัก มันช่างอนเจอนาถมัว
เมานอคนเรา ฯ

2. โอ โอ้...เกศว่าผมเขี่ยน้องจรงู้อา จำงายดอกแมงามสง่า ไม่ต้องรู้อู้อู
รู้อู้อูเนาเชินต้องทำถึ ผมเผ่าเรานี้มันไม่ดำทน เหลืองหม่นแกมเทาหนามันไม่งามเงา...แกมทอง เมื่อ
เป็นสาวสวยดีดูเป็นสีเป็นเีย เก่าแล้วลุ่มบืดเปไป ดูเป็นยับเป็นเียนทั้งผู้หญิงไม่ชวนหมาย ทั้งผู้ชายก็
ชวนเมินไม่หน้าสะออนพอให้ใคร ๆ เขี่ย ชวนมอง

ตอนกลางวรรคที่ขีดัญญูประกาศไว้ เรียก สี่ดี (สะดี) ต้องจำให้แม่น
จะต้องสัมผัสกับคำท้ายสุด เมา กับ เรา ในบทที่ 1 ทอง กับ มอง ในบทที่ 2

เพลงโคราชถือเคร่งมากในคำท้ายวรรคหลัง ต้องเป็นคำ "คำเป็น" จะเป็นคำ
ตายในแม่ก กด กบ สระอะ สระเออะ ไม่ได้ หรือจะเป็นคำที่มีเสียงเอก โท ตรี จัตวา ก็ไม่ได้ ถือว่าไม่
เพราะ คำที่อยู่ท้ายวรรคต้นอนุโลมให้ใช้ได้บ้าง

2.1.4 เพลงจังหวะรำ การร้องแล้วรำด้วย ไม่ใช่จะรำได้ทุกเพลง เพลงที่มีจังหวะผู้
ร้องรำได้จะต้องแม่นยำจะไม่ล้มกลางคัน ไม่กุก ๆ กัก ๆ เวลาร้อง เพลงใดจะมีการรำด้วย ฝ่ายชายจะ
ร้อง ไช-ชะ ไช-ชะ หรือ ไช เป็นอาณัติสัญญาณ ฝ่ายหญิงจึงจะสนองตอบ การรำก็ไม่ต้องรู้ รำแม่บท
ปฐมพรหมสี่หน้าอะไรดอก กางแขนออกไป คอว่ามือ หงายมือ ขย่มตัวตามจังหวะเพลง หญิงรำวงแคบ

ชายร่ำวงกว้าง ในวรรคต้นของเพลงฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายถอยชายเป็นฝ่ายรุก ปลายวรรคต้นจะมีตบมือเป็นที่รู้กัน ครั้นถึงวรรคหลังฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายรุก ชายเป็นฝ่ายถอยบ้าง จนจบเพลงแล้วก็แยกกันไป

(ชาย) ไ้อ้อ...เชิญมาเถิดมา เอ๋ยน้อยมา มาเป็นภรรยา-ระยา เถิดนอแม่สาย
ระโยง แม่มาหมั่นซี มาไปกะพี่เป็นหมั่นคง นอแม่เกียนสาตี...หมั่นเซ็น (ตบมือ) แม่ตะโพกตุงตุง มาพี่
จะถูงไปต้อยต้อย แม่บัวแย้มบานย้อย แม่แก้มหอม เหมือนดอก เอ๋ย บานเย็น

(หญิง) ไ้อ้อ...ตั้งแต่ก็ทำไม่ไม่พาน เอ๋ยว่าตั้งแต่นาน ทำไมจึงไม่พบ แม่
ห่วยน้ำอ้อมหอมเอยน้ำอ๊อบ ปากหวานเหมือน อย่างน้ำอ้อย (ตบมือ) ไอ้พ่อหนุ่มเนื้อตัน ทำไมไม่หันเนื้อ
ตัวเข้ามาเหยียบข้างรั้ว แต่พอน้องเห็นเอยข้างรอย (คำที่ขีดเส้นใต้ ทั้งชายหญิงจะขย่มตัวพะเยิบ ๆ
พร้อมกัน)

การรำน้ำรำที่ละคู่ ร้องไปด้วยรำไปด้วย ผิดกับการพ้อนของหมอลำลาว นั่น
เขาลำจบหมดข้อความแล้วจึงพ้อน ในการพ้อนนี้ ผู้หญิงยืนอยู่กะที่ ฝ่ายชายพ้อนเข้าไปหา ย้ายไปขวา
มาซ้าย ทำท่าจะเลิกขึ้นก็มี ฝ่ายหญิงคอยปิดเอาไว้ไม่ให้ภาพไม่ออก ก็ดูนกยูง หรือไก่วงก็ได้ มันแผ่หาง
รำแพน การพ้อนก็คล้าย ๆ กัน

2.1.5 เพลงสมัยปัจจุบัน หมอเพลงปัจจุบันนี้ใช้คำใหม่ ๆ บางคนเอาสำเนียงภาค
กลางมาใช้ก็มี ฟังดูเก๋ ๆ ชัดหูชอบกล จะเรียงให้ถูกตามอักขระวิธีหมอเพลง จริง ๆ เขาจะคัดเสียงเป็น
สำเนียงโคราชได้เอง

ไอ้อ้อ...คิดหาเงินหาทองหลายทาง เอ๋ย หลายท่า นักเรียนเก่าก็มาหลายเธอ
หลายท่าน ไม่จับวงจับเหงา จุกเจ้าจับงอ ไม่รามือราขอร่วมแรงกันเข้าจับงานมิได้มัวจับง...จับวย
เหมือนครู่ว่า "คำนับ" พอขาดคำนักเรียนกัม เรามาตั้งสมมาคมคณะนักเรียนเก่ามาภิรมย์ร่วมรักกันเกิด
นอสีมาเรา มิใช่จะมาร่ำเอยมารวย (บทนี้เขียนไว้ในหนังสือนักเรียนเก่ารราชสีมา)

ไอ้อ้อ...ในเขตแดนชุกก็ยังมี หนาน้องนา ด้านเซอร์ แมงามล้ำในอำเภอ...
ด้านซ้าย แมงามเลิศงามล้ำทุกหัวเมืองเลื่องเมืองลือ ความงามของแม่ระบือไปทั้งเมืองหลาย ตลอดไป
จนเมืองหล่ม-เมืองล่าง ทั้งเซียงของเซียงคาน ตลอดโขงสาคร พี่เทียวสืบเทียวเสาะหาบังอร แม่เอียม
อ่องงามลออ เทียวจนเหน็ดจนเหนือยจะพบหรือไม่นอ พอดีย้ายมาอยู่นี้จึงได้พบนาง

ไอ้อ้อ...น้องจะหาผัวหรือยังหา เอาผัวเสียเกิดเมื่อหูตาของน้องยังรู้ ยังเห็น
สักหนอยจะลูกจะล้ม หัวเด้าหวนมหนอมันจะเลน หนุ่มเห็นมันจะลาม...จะลวน อย่าได้อวดตัวเลยแม่
ตัวคนดีจะไปบรชเป็นชื่ออยู่ตัวคนเดียว หวังไมให้หนุ่มตามเกียวไม่พันตาเนไปตามกวน

ที่ใหม่กว่านี้ยังมีอีก เป็นการเพิ่มวรรคเข้าไปในตอนต้นอีก ถ้าฟังไม่เป็นจะ
หา "สะดือ" ไม่พบ แล้วจึงหว่ารำก็ยาก ฟังแล้วเหมือนคำร้อยแก้วกลาย ๆ ฟังเพราะไปอีกแบบหนึ่ง แต่

คนรุ่นเก่าฟังไม่สนิทหู เพลงลูกทุ่งกำลังเป็นที่นิยมของชาวบ้านส่วนมากเวลานี้ความนิยมฟังเพลงโคราชลดน้อยลงเห็นได้ชัด งานใดถ้ามีเพลงโคราชด้วยมีเพลงลูกทุ่งด้วย เพลงโคราชได้ชื่อว่า "ผีหลอก" ที่เดียว ไม่ว่าจะการเล่นชนิดใดถ้าคนดูคนฟังน้อย คนเล่นคนแสดงก็ไม่ใคร่มีใจเล่นเท่าใดนัก จะเรียกว่า "เสียขวัญ" ก็ได้

2.2 การฝึกเพลงโคราช ก็จะไปฝึกร้องกับครูเพลงบางรายที่ครูเพลงเห็นว่ามีความเหมาะสมจะเป็นหมอลำเพลงที่ดี ก็มักจะขอตัวไปอยู่ด้วย ครูจะดูหน่วยก้านของผู้ที่จะเป็นศิษย์ดูกิริยาท่าทาง เสียงและปฏิภาณ การทดสอบเพื่อรับเป็นลูกศิษย์ อาจทำได้โดยให้ลองว่าเพลงก้อมให้ฟัง ถ้าเห็นว่ามีแววพอจะเป็นหมอลำเพลงได้ก็รับไว้ ก่อนจะหัดต้องมีการยกครูก่อน

อุปกรณ์ที่จะใช้ คือ

1. กรวย 6 กรวย (ลักษณะเป็นกรวยก้นแหลม)
2. ดอกไม้ขาว 6 คู่
3. เทียน 6 เล่ม
4. ฐูป 6 ดอก
5. ผ้าขาว 1 ผืน ยาวประมาณ 4 ศอก
6. เงิน 6 บาท บางครูก็ 12 บาท

เมื่อรับไว้เป็นศิษย์แล้ว ผู้ที่จะหัดเพลงก็จะพักอยู่ที่บ้านครู ช่วยครูทำงานในตอนกลางวัน ตอนกลางคืนจะต่อเพลงกับครู ซึ่งเป็นการต่อกันแบบปากต่อปาก ไม่มีการเขียนหรือจดไว้ เพราะคนในสมัยก่อนมีที่รู้หนังสือน้อย หมอลำเพลงที่มีชื่อเสียงมากในยุคก่อน บางคนไม่รู้หนังสือการต่อกลอนในลักษณะนี้จะต่อกันคืนละ 1 กลอนเท่านั้น ศิษย์จะต้องท่อง จนขึ้นใจ และต้องว่าให้ครูฟังในตอนเช้าก่อนที่จะออกไปทำงานให้ครู ถ้าจำไม่ได้ก็ต้องต่อกันใหม่ในคืนต่อไปจนกว่า จะจำได้นอกจากจะต่อกลอนแล้ว ครูยังให้ฝึกการเอื้อนทำนองและออกเสียงตัวกล่า ร ล ให้ชัดอีกด้วย ศิษย์คนใดมีความจำดี มีปฏิภาณ ก็อาจจะใช้เวลาเรียนไม่นาน 1 - 2 ปี ก็ออกเล่นได้ แต่บางคนเรียนช้าอาจใช้เวลาถึง 10 ปี

เนื้อหาที่เรียนนั้น ถ้าเป็นผู้หญิงจะเรียนเฉพาะกลอนเพลง ถ้าผู้ชายจะเรียนคาถาอาคมด้วย ในสมัยก่อนพวกผู้ชายก่อนที่จะออกแสดง จะต้องทำพิธีเข้ากรรมในโบสถ์ เป็นเวลา 7 วัน กินข้าววันละ 7 บั๊น วันแรกต้องทำน้ำมนต์ไว้ดื่ม และต้องกินพริกไทยพั้นเม็ด เพราะเชื่อว่าจะทำให้ปัญญาดี ว่าเพลงออก ในระหว่างที่เข้ากรรม 7 วันนี้ห้ามว่าเพลงเพราะทำให้กรรมแตก เรียกว่า ถ้าใครกรรมแตกมักจะมีอันเป็นไป ผู้เข้ากรรมแต่ละคนจะมีไก่ สีขาวเรียกว่า ไก่ชี ไว้เลี้ยงตาย ในระหว่างที่

เข้ากรรมไก่อของใครคึก เจ้าของไก่อมักจะเป็นหมอเพลงที่มีชื่อต่อไป ถ้าไก่อของใครหงอยเจ้าของมันจะไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพหมอเพลง

2.3 ลักษณะเวทีเพลงโคราช ในสมัยก่อนนั้น การเล่นเพลงโคราชไม่จำกัดสถานที่ อาจเล่นบนบ้านหรือลานบ้านก็ได้ เพียงแต่นำครกตำข้าว (ครกซ้อมมือ) มาวางคว่ำลง แล้วหาถังตักน้ำมาวางไว้ บนครกนั้นเพื่อให้หมอเพลงได้ตีไม้แกคองแห้ง ในยุคที่ยังไม่มีไฟฟ้าแสงสว่าง ชาวบ้านก็มักจะทำได้ข้างหรือได้รุ่งให้แสงสว่างแทน ลักษณะของได้ข้างหรือได้รุ่งทำด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ 5 ศอก ปลายข้างหนึ่งจักด้วยมีด แผลออกสานด้วยไม้ไผ่เป็นรูปกะทะ ใสดินกรู ใสชันผสมไม้ฝุ ๆ หรือแกละจุดให้แสงสว่าง ปลายอีกข้างหนึ่งฝังดินใกล้ ๆ กับครก ต่อมาก็ใช้ตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลาน จุดแทนได้รุ่ง เวทีก็เปลี่ยนมาเป็นลำดับ คือมีเสา 4 เสา ยกพื้นปูกระดาน สูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร หลังคามุงด้วยกำมะพร้าว ที่กลางพื้นเวที ก็ยังมีถังใส่น้ำ ตั้งอยู่เช่นเดิมเมื่อก่อนที่ยังไม่มีเครื่องขยายเสียงนั้น หมอเพลงต้องเสียงดังพอที่จะฟังได้ยิน แต่ปัจจุบันสิ่งที่ช่วยให้แสงสว่างในการเล่นเพลงโคราชก็คือ ไฟฟ้า และมีเครื่องขยายเสียงที่ดังกว่าเสียงหมอเพลงในครั้งก่อน ๆ เป็นประโยชน์ทั้งผู้ฟังและหมอเพลง

2.4 พิธีไหว้ครู ก่อนขึ้นเวที หมอเพลงจะไหว้ครูก่อน เครื่องไหว้ครูซึ่งเจ้าภาพ เป็นผู้หามาให้ประกอบด้วยผ้าขาว 1 ผืน กรวยพระ 6 กรวย ดอกไม้ รูป เทียน และเงินค่ายกครู 6 บาทสำหรับงานธรรมดา ส่วนงานศพ 12 บาท ผ้าขาวนั้นจะได้คืนจากหมอเพลงเมื่อเสร็จงานแล้วหมอเพลงจะไหว้ครูทุกวัน โดยหัวหน้าที่ไปจะเป็นผู้นำไหว้หลังจากแต่งตัวเสร็จก่อนขึ้นเวที การไหว้ครู หมอเพลงจะไหว้บุพการี และบางคนก็ไหว้พญามารด้วย คือขอให้พญามารมาทำลายฝ่ายตรงข้าม ให้อย่อยยับ จักลอนไม้ได้ ในบทไหว้ครูก็ดูไม่จริงจังและแทรกอารมณ์ขันไว้มาก

2.5 การแต่งกายของเพลงโคราช การแต่งกายของหมอเพลงโคราชผู้ชายนั้นส่วนใหญ่จะนุ่งผ้าโจงกระเบน ผ้าที่จะนำมานุ่งส่วนใหญ่จะเป็นผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งเป็นผลิตผลของชาวโคราช ผลิตกันขึ้นมาเองหรือบางทีก็ใช้ผ้าม่วงแทนก็มี เสื้อที่ใช้เป็นเสื้อคอกลม แขนสั้น สีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ภาษาโคราชว่าใช้ผ้าขาวม้า "เคียนพุง" เครื่องประดับอื่น ๆ นอกจากนี้แล้วส่วนใหญ่ไม่มี หมอเพลงบางคนก็แขวนพระเครื่องบ้าง

ส่วนการแต่งกายของฝ่ายหญิงนั้น นุ่งผ้าโจงกระเบน เหมือนหมอเพลงผู้ชายผ้าที่ใช้ นุ่งก็เป็นผ้าไหมหางกระรอกหรือผ้าม่วง เสื้อ นิยมสวมเสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้น ในสมัยก่อนนั้นผู้หญิงไม่สวมเสื้อ มีแต่ผ้ารัดอก และใช้ผ้าสะไบเฉียงพาดไหล่ นอกจากนี้บางคนนิยมใช้พลุจีบทับหู ทั้งนี้เพราะผู้หญิงไม่รู้จักชายหูชายตา ครูเพลงเลยสอนให้หัดขำเลื่องดูพลุจีบที่ทับหู

2.6 ทำรำ การแสดงเพลงโคราชทำรำพอจะจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.6.1 ทำรำช้า ลักษณะการทำรำผู้ชายจะกางแขนทั้งสองข้างออกพองาม มือแบออกรำขึ้นลงข้างตัว ส่วนชาย่างตามจังหวะของกลอนเพลง สมัยก่อนผู้ชายจะวาดวงแขนกว้าง ผู้หญิงรำเหมือนฝ่ายชายต่างกันที่จับมือและวงแขนแคบ

2.6.2 ทำรำเร็ว ฝ่ายชายจะรำเหมือนทำรำช้า แต่เร่งจังหวะการทำรำให้เร็วขึ้นตามกลอนเพลง อีกทั้งต้องรำรูดหน้าเข้าหาฝ่ายหญิง ทำนองว่าจะเข้าไปถูกเนื้อต้องตัว ทำรำเหมือนทำรำช้า เมื่อฝ่ายชายรุกมา หญิงก็จะรำถอยหนี มือทั้งสองต้องคอยรำปกป้องมิให้ ฝ่ายชายถูกเนื้อต้องตัวได้

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อห้ามสำหรับหมอลำเพลง ฝ่ายชายจะถูกเนื้อต้องตัวฝ่ายหญิงไม่ได้ ปรำชญาเบื้องหลังทำรำมีว่า การที่ผู้ชายวาดวงแขนกว้าง เป็นการแสดงการปกป้องคุ้มครองฝ่ายหญิง ผู้หญิงวาดวงแขนแคบ แสดงการขอเลาะ ตอนแรก ชายจะรุกหญิงถอย และตอนหลังหญิงจะรุก - ชายถอย แสดงว่าหญิงจะชนะทุกครั้งในเรื่องเพศ

2.7 ลำดับขั้นของการเล่นเพลงโคราช การเล่นเพลงโคราชซึ่งกลอนเพลงมีชื่อเรียกตามเนื้อหาต่าง ๆ แต่พอจะสรุปการเล่นเป็นขั้น ๆ ได้ ดังนี้

2.7.1 เพลงเกริ่น ฝ่ายชายจะขึ้นเวทีก่อน บอกเกริ่นให้รู้ถึงเหตุที่จัดให้มี การเล่นเพลงขึ้นเพื่ออะไร งานอะไร ใครเป็นเจ้าของ มีจุดประสงค์สิ่งไร ให้ผู้ที่มาฟังได้ทราบและอาจมีการขอกภัยผู้ชมก่อนถ้าผู้ชมเสียงหรือการแสดงบกพร่อง

2.7.2 เพลงเชิญ ฝ่ายชายจะต้องร้องเชิญให้ฝ่ายหญิงลงจากเรือนมาเพื่อว่าเพลงกับตนเพลงตัดเชิญ ฝ่ายหญิงจะร้องแก้ว่ากรที่ลงมาช้าเพราะเป็นผู้หญิงก็ต้องแต่งกายให้สวยงาม อาจล่าช้าไปบ้างต้องขอกภัย

2.7.3 เพลงถามข่าว ฝ่ายชายจะถามผู้หญิงว่า ชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหนมีอาชีพอะไร

2.7.4 เพลงเปรียบ เป็นเพลงที่ทั้งสองฝ่ายว่ากระตบกระเทียบเสียดสีซึ่งกันและกัน

2.7.5 เพลงไหว้ครู ร้องเพื่อระลึกถึงครู อาจารย์ ซึ่งนำความรู้สั่งสอนมาไหว้ทั้งคุณพระรัตนตรัย และพญามาร

2.7.6 เพลงปรึกษา หลังจากไหว้ครูแล้ว ก็จะปรึกษากันว่าจะเริ่มเล่นเรื่องอะไรก่อนดี

2.7.7 เพลงเกี่ยว เพลงเกี่ยวนี้มีหลายอย่าง ทั้งเกี่ยวธรรมดาและเกี่ยว หลอก ๆ

2.7.8 เพลงชวน เกี่ยวแล้วเมื่อชอบพอกัน ก็ชวนกันหนีหรือชวนไปชมนก ชมไม้

2.7.9 เพลงชมธรรมชาติ พรรณนาความงามของธรรมชาติ

2.7.10 เพลงเรื่อง เป็นเพลงที่เล่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่นเรื่องเวสสันดร ศุภมิตร เกศินี เป็นต้น

2.7.11 เพลงลงปัญญา เป็นการซักถามประวัติของบางสิ่งบางอย่างเพื่อทดสอบปัญญา

2.7.12 เพลงเกี่ยวแกมจาก ฝ่ายหญิงและชายส่งแลกกัน อวยชัยให้พรฝ่ายตรงข้ามบางทีก็ชวนไปอยู่ด้วยกัน

2.7.13 เพลงปลอบ เป็นเพลงที่บอกอย่าให้เสียอกเสียใจเมื่อจากลา

2.7.14 เพลงจาก เป็นเพลงที่บอกถึงความจำเป็นต้องจากลา

2.7.15 เพลงคร่ำครวญ แสดงถึงความรันทดในการพลัดพรากจากกัน

2.7.16 เพลงให้พร เป็นการให้พรเจ้าภาพ ผู้ดู รวมถึงหมอลำด้วยกัน

2.7.17 เพลงลา กล่าวลาเจ้าภาพ ผู้ดู และหมอลำที่ร่วมเล่นด้วยกัน

เพลงโคราชสมัยปัจจุบัน อาจจะมีการแสดงอื่น ๆ เข้ามาแทรก เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ผู้ฟังคลายความล้าจากการฟัง หรืออาจเป็นการแทรกเพื่อทำตามคำขอของผู้ชม ก็ได้ เช่น แทรกลำตัด เพลงน้อย หมอลำ เพลงลูกทุ่ง แห่ ฯลฯ ในยุคก่อนนั้นจะมีการแทรกเพียงแห่โคราชเท่านั้น แต่ต่อมาอาจจะเป็นเพราะอิทธิพลของการแสดงอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทขึ้นจึงทำให้มีการผสมผสานทางด้านการแสดงกันมากขึ้น

2.8 ความเชื่อในการเล่นเพลงโคราช ส่วนใหญ่หมอลำจะมีความเชื่อในเรื่องโชคลางพอสมควร เช่นในการก้าวขึ้นโรงเพลงจะมีการดูทิศทางฤกษ์รับ ก้าวแรกที่ขึ้นจะต้องเลือกดูตามทิศทางโดยการหายใจ ถ้าข้างซ้ายคล่อง ก็ก้าวขาซ้ายขึ้น ทำนองเดียวกันถ้าข้างขวาหายใจสะดวกก็ก้าวขาขวาขึ้น เป็นต้น เมื่อขึ้นเวทีไปแล้วก็มีการเป่าคาถาตามหานิยม เพื่อให้ผู้ฟังชื่นชอบตนก็มีหมอลำบางคนเชื่อว่าหลังคาโรงเพลงนั้น ถ้าหากมีการมัดด้วยดอกหรือสิ่งอื่นใด จะทำให้คาถาอาคม สติปัญญาในการว่าเพลงเสื่อมลงไปด้วย ก็ขอร้องให้แก้มัดดอกออกก็มี

3. ประเภทของเพลงโคราช

3.1 แบ่งตามโอกาสที่จะเล่น จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

ประเภทแรกเพลงอาชีพ ได้แก่ เพลงโคราชที่เล่นเป็นอาชีพ มีการว่าจ้างเป็นเงินตามราคาที่กำหนด เพลงประเภทนี้จะเล่นในงานฉลองหรือสมโภชต่างๆ เช่น งานศพ งานบวชนาคทอดกฐินงานประจำปี หรือเล่นแก้บน ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชนี้เรียกว่า "หมอลำ" การเล่นจะเล่นเป็นแบบพิธีการ มีเวที การแต่งกายตามแบบของหมอลำและ มีการยกครู เป็นต้น

ประเภทที่สองเพลงชาวบ้าน เพลงประเภทนี้ เป็นเพลงของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันในยามว่างงานเพื่อความสนุกสนาน เช่นในงานลงแขก ไถนา หรือเกี่ยวข้าว หรือพบปะพูดคุยกันในวงสุรา

ชาวบ้านที่ว่าเพลงได้ จะว่าเพลงโต้ตอบกันเพื่อความสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ต้องสร้างเวที หรือ "โรงเพลง" และไม่มีการแต่งกายแบบหมอลำเพลงอาชีพ

3.2 แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงโคราช ตั้งแต่ยุคแรกมาจนถึงยุคปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่เพลงสั้น ๆ มาจนถึงเพลงยาว ๆ ที่ใช้เล่นกันในปัจจุบันนี้แบ่งได้เป็น 5 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 เพลงขัดอ้น เป็นเพลงสั้น ๆ มีสัมผัสอยู่แห่งเดียว คือระหว่างวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 2 เท่านั้น ส่วนวรรคที่ 3 และ 4 ไม่มีสัมผัส (สัมผัสที่ใช้เป็นสัมผัสสระ) เช่น

เอ้อเอ้อ...สระสระ	อีกแม่กะทะซั่วถั่ว
เม็ดบุญผัวแล้ว	เหมือนไข่ไก่ว่างรัง
เอ้อเอ้อ...สระสระ	อีแม่กะทะซั่วหมี
รู้ว่ากินไม่เม็ด	มึงจิว่มากทำไม

(ในบรรทัดที่ 3 นี้ จะเห็นได้ว่าการเล่นอักษรเพิ่มเข้ามาแต่ยังไม่บังคับ ลักษณะนี้จะกลายเป็นสัมผัสบังคับในสมัยหลัง)

ประเภทที่ 2 เพลงก้อมเป็นเพลงสั้น ๆ เช่นเดียวกับเพลงขัดอ้น แต่เพิ่มสัมผัสในระหว่าง วรรคที่ 3 และ 4 ซึ่งไม่มีในเพลงขัดอ้น เช่น

ทำกะต้องกะแต่ง	อยู่เหมือนกะแต่งคอกกะติก
ขอให้พี่ซึกหน่วย	จะเอาไปฝากถั่วynamพริก

ประเภทที่ 3 เพลงหลัก เป็นเพลงที่เพิ่มจำนวนวรรคจาก 4 วรรคในเพลง 2 ประเภทต้น มาเป็น 6 วรรค เพลงประเภทนี้จะเห็นว่าการเริ่มใช้สัมผัสประเภทอักษรเด่นชัดขึ้น เช่น

อันคนเราทุกวัน	เปรียบกันกะโคม
พอดคนให้ควันโหม	ก็ลอยบนเวหา
พอดเม็ดควันโคมคีน	ก็ตักลงพื้นสุธา...ใหญ่
เกษาว่าผม	แก่แล้วปานผี
เมื่อผมด่างามดี	ก็กลับมาหายดำ
ไม่เป็นผลดีดอกผม	จะไม่นิยมมันทำ...ไม

ประเภทที่ 4 เพลงสมัยปัจจุบัน คือเพลงที่ใช้ร้องเล่นกันในปัจจุบัน มีขนาดยาวกว่าสมัยก่อน ๆ แต่ถ้าวร้องจะร้องซ้ำ บางทีจังหวะไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับผู้ร้อง ร้องช้าหรือเร็ว ไม่สม่ำเสมอ เช่น

โอ้อ้อ...ประเทศของไทยเราถึงคราวแคบ มันต้องมีคนแอบดอกนาฟี่เอย...คนแฝง เพลงโคราช สมัยเจริญอ้างเป็นเงินมากก็แพง เองจะว่ากันยังไง จะถูกใจคนฟังขอให้หนุ่มนำหน้าพอ เหนื่อยมา

จะนำนอน ถ้าเข้าใจครรไกร ให้ชี้นิ้วนำทาง ชี้นิ้วนำนางเดินยังนำหน้า อุปมาเหมือนยังพระ...เดินนำ
ณร (ตบมือ)

สมัยวิวัฒนาการ	เขาก้าวหน้ามิใช่น้อย
มาฉันจะเดินช่อนรอย	ขอแต่ให้พี่ชายนำ
ถ้ายังไม่จรจะนำไปถึงจุด	ฉันคงไม่หยุดพยายาม
จะนำน้องเขาไปเขาใหญ่	หรือดงพญา...เย็น

ประเภทที่ 5 เพลงจังหวะรำ เพลงประเภทนี้ เป็นเพลงที่ใช้ร้องกันอยู่ในสมัยปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในประเภทที่ 4 แตกต่างกันที่ตรงจังหวะรำนี้จะเล่นสัมผัสมาก และร้องเร็ว โดยใช้สัมผัสนี้สำหรับแบ่งคำร้องออกเป็นจังหวะที่สม่ำเสมอ สามารถเคาะจังหวะตามได้ และขณะที่ร้อง ผู้ร้องจะรำขยับตัวไปตามจังหวะเพลงด้วย โดยจะเริ่มรำ เมื่อว่าไปแล้วประมาณ 4 วรรค เพราะใน 4 วรรคต้นนี้จังหวะยังไม่กระชั้นหรือคงที่ อาจช้าบ้างเร็วบ้าง จะรำด้วยก็ได้ แต่เป็นการรำช้า ๆ ไปรำจังหวะเร็วเอาวรรคที่ 5-8 เป็นการจบท่อนแรก พร้อมทั้งตบมือ 1 ครั้ง พอขึ้นท่อนที่ 2 จะร้องช้าลงเพื่อเตรียมจบหรือเตรียมลง การรำจึงช้าลง อนึ่งการรำนั้นนอกจากผู้ร้องจะเป็นผู้รำเองแล้ว ผู้เล่นอีกคนจะเข้ามารำคู่ด้วย ถ้าฝ่ายหญิงร้อง เป็นการรำหลอกล่อกันระหว่างชายและหญิง คือถ้าฝ่ายชายร้อง ฝ่ายหญิงก็จะรำด้วย ถ้าฝ่ายหญิงร้องฝ่ายชายก็จะรำด้วย การรำจึงเป็นการรำที่ละคู่

3.3 แบ่งตามลักษณะกลอน จะได้เป็น 5 ประเภท คือ เพลงคู่สอง เพลงคู่สี่ เพลงคู่แปด และเพลงคู่สิบสอง การแบ่งเช่นนี้เป็นการกำหนดประเภทคล้ายแบบที่แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงนั่นเอง คือเพลงคู่สองกับคู่สี่ เป็นเพลงก้อม ส่วนเพลงคู่หกกับคู่แปดเป็นเพลงที่ใช้ร้องกันในปัจจุบัน ซึ่งทั้งสองประเภทนี้มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยในด้านจำนวนคำในวรรค ส่วนเพลงคู่สิบสองนั้นเป็นเพลงที่ดัดแปลงมาจากเพลงคู่แปด โดยเพิ่มจำนวนคำในวรรคมากขึ้น และร้องเร็วมาก จังหวะก็ยังไม่แพร่หลายนักในปัจจุบัน เพราะหมอลำส่วนใหญ่จะคิดคำไม่ทันกับที่ต้องว่า เร็ว ๆ จึงปรากฏให้เห็นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.4 แบ่งตามเนื้อหาของเพลง จะได้หลายชนิด เช่น เพลงเกริ่น เพลงเชิญ เพลงไหว้ครู เพลงถามข่าว เพลงชวน เพลงชมนกชมไม้ เพลงเกี้ยว เพลงเปรียบ เพลงสาบาน เพลงด่า เพลงคร่ำครวญ เพลงสूขอ เพลงเกี้ยวแกมจาก เพลงจาก เพลงลา เพลงพาหนี เพลงปลอบ เพลงไหว้พระ เพลงตัวเดียว เพลงเรื่อง(นิทาน) เป็นต้น

จากสถานการณ์ของเพลงโคราชตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ผู้วิจัยได้รู้ว่า ผู้วิจัยจะต้องรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่อยู่คู่กับชาวจังหวัดนครราชสีมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ ของเพลง

โคราชและรวมถึงประเภทต่าง ๆ ของเพลงโคราช ถึงความเป็นไปได้ต่อการจัดรูปแบบกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เพื่อที่จะได้นำมาทำการ วิจัยได้ถูกต้องและรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชต่อไป

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีระ เลิศจันทิก (2541) ได้ศึกษาเรื่องเพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาองค์ประกอบและศิลปะการแสดงในเพลงโคราชแบบดั้งเดิมและลักษณะโลกาภิวัตน์ องค์ประกอบ และศิลปะการแสดงในเพลงโคราช จากหมอลำเพลงรุ่นครูจำนวน 4 คน หมอลำเพลงรุ่นเก่า จำนวน 20 คน หมอลำเพลงที่เล่นแบบใหม่จำนวน 10 คน และผู้ที่สนใจเพลงโคราชจำนวน 20 คน ทั้งนี้ โดยศึกษาเพลงโคราชจำนวน 533 เพลง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประกอบด้วย กล้องถ่ายรูปเครื่อง บันทึกเสียงพร้อมแถบบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวีดิทัศน์พร้อมเทปวีดิทัศน์แบบ สัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตการณ์แสดง และมีวิธีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบและศิลปะการแสดงเพลงโคราช ของหมอลำเพลงรุ่นครู และหมอลำเพลงอาชีพที่แสดงแบบดั้งเดิมยังคงรักษาขนบเดิม คือฉันทลักษณ์ของ เพลงยังคงสัมผัสอยู่โดยเฉพาะสี่คือเพลง ที่คำลงท้ายของท่อนสุดท้ายต้องลงเสียงเดียวกัน เพลง 1 เพลง แบ่งเป็น 2 ท่อน คือ ท่อนแรกและท่อนหลัง ท่อนแรกประกอบด้วยต้นเพลงและกระทุ้ง นิยมนำมาจากเพลงหลักหรือเพลงคู่สี่ ท่อนหลังเป็นท่อนลงจบ ใช้ภาษาโคราชที่เป็นศัพท์เฉพาะ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับศาสนา สังคมสิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ความรัก ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ตำนาน นิทานชาดก สุภาษิต และคำพังเพย ศิลปะและการดำเนินการแสดงยังยึดถือความเชื่อเดิม คือ การไหว้ครู การก้าวขาขึ้นโรงเพลง และการแต่งกาย นอกจากนี้ยังพบว่า ศิลปะการแสดงเพลงโคราชของหมอลำเพลงโคราช รุ่นใหม่มีการ ปรับตัวให้เข้ากับดนตรี แต่ยังใช้การโอดนำก่อนร้องและจบลงเหมือนเพลงโคราชแบบ ดั้งเดิม การใช้ถ้อยคำภาษายังใช้ภาษาโคราชเป็นหลักแต่มีภาษากลางเพิ่มขึ้น เนื้อหาสาระของเพลงมี เนื้อหาเช่นเดียวกับเพลงโคราชแบบดั้งเดิม และสมัยนิยม การร้องเพลงจะร้องเพลงที่แต่งขึ้นใหม่

สงศรี วงษ์เวช (2545) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิงซึ่งใน การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิงและ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามานำไปสังเคราะห์ หาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิง คุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน

ประกอบกับวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่ครอบคลุมสองฝั่งแม่น้ำปิงตั้งแต่ฝายพระยาคำจนถึงท่าวัดศรีโขง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า สองฝั่งแม่น้ำปิงมีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วน จึงเป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวให้สามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็น 2 รูปแบบหลัก ๆ คือ การท่องเที่ยวทางน้ำและทางบก จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันยังขาดความชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี SWOT สรุปได้ว่า จุดแข็ง คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จุดอ่อนคือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่เด่นชัด อุปสรรค คือ ขาดความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดูแลสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง โอกาส ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง คือ ทำการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ได้ง่าย เพราะเกิดกระแสนิยมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นเมืองท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว สำหรับผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้กลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการ เช่น จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง
2. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ เช่น สนับสนุนการจัดระบบข้อมูล ข่าวสาร และการสื่อสารมวลชน เพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางของคนทั่วไป
3. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดและบริการท่องเที่ยว เช่น นำเอกลักษณ์หรือจุดแข็งและโอกาส ผสมกับกิจกรรมที่น่าสนใจเสนอขาย
4. กลยุทธ์การจัดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม เช่น ให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ว่าด้วยการควบคุมอาคาร และการบำบัดของเสียลงสู่แม่น้ำ
5. กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึก เช่น สนับสนุนให้มีการศึกษาในประวัติศาสตร์ล้านนาแก่เยาวชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อจะได้ตระหนักถึงคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน
6. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เช่น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องอาจ สายใยทอง (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องเพลงกล่อมลูกโคราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวม และจัดหมวดหมู่เพลงกล่อมลูกโคราช เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองและเนื้อร้องของเพลง

กล่อมลูกโคราช และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของเพลงกล่อมลูกโคราช การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเป็นหลัก ประกอบด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตรวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า เพลงที่ใช้กล่อมลูกของชาวโคราช มี 3 ทำนอง ได้แก่ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ ทุกทำนองเป็นทำนองง่าย ๆ มีท่อนเดียว ใช้การเปลี่ยนเนื้อร้องไปเรื่อย ๆ เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช สะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นผ่านทางบทเพลงด้วย เช่น วิถีชีวิตความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมด้านอาหารการกิน บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราชได้เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้ขับกล่อมเด็กให้นอนหลับ การอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ไปสู่บทบาทเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น และหากไม่มีการฟื้นฟู สืบทอดเพลงกล่อมลูกโคราชก็คงสูญหายไปจากสังคมไทย

กลินผกา ทับทิมธงไชย (2547) ได้ศึกษาถึงการศึกษาศิลปะเพลงโคราช ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะเพลงโคราช ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้หลักการวิจัยทางด้านมานุษยวิทยามusicology (Ethnomusicology) วัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 2 ประการ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช 2) เพื่อรวบรวมกลอนเพลงโคราช ผลการวิจัยพบว่า 1) เพลงโคราชหมายถึงเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการร้องกลอนโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยไม่ใช้ดนตรีแต่ใช้การปรบมือและกระทืบเป็นการให้จังหวะประกอบการร้อง เพลงโคราชมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณและเป็นที่ยอมรับกันมากในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 3 ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบการเล่นเป็นมาตรฐานเดียวกันคือ ในการร้องเพลงโคราชนั้นจะร้องกลอนเพลงเรียงตามลำดับ ที่ได้รวบรวมไว้ในงานวิจัย 170 หน้า มี 17 ประเภทเสมอการแต่งกายของหมอลำโคราช ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายมีเอกลักษณ์เฉพาะ เพลงโคราชมีการพัฒนาเป็นเพลงโคราชซึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป 2) การรวบรวมกลอนเพลงโคราช คณะสุธีหนองไผ่ ผู้วิจัยศึกษากลอนเพลงของคณะสุธีหนองไผ่ ซึ่งมีเนื้อหาคำกลอน เป็นไปตามแบบแผนการเล่นเพลงโคราช ทั้ง 17 ประเภท แต่ลักษณะของคำกลอนมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกับคณะอื่น คือเป็นคำกลอนของเพลงเรียงตามลำดับ

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ (2548) ได้ทำการวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย พร้อมทั้งศึกษาภาพสะท้อนของอัตลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์เหล่านั้น การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพในส่วนของอัตลักษณ์ โดยมุ่งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การอภิปรายกลุ่ม การสังเกตและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่

2 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณในส่วนของภาพลักษณ์จังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 ชุด และ นักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 400 ชุด ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย มี 2 รูปแบบ คือ อัตลักษณ์แห่งล้านนากับอัตลักษณ์ของเชียงราย เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการหาสิ่งที่เป็นจุดร่วมของคนเชียงราย ขั้นการเผยแพร่ และขั้นแห่งการยอมรับอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย อัตลักษณ์ทั้งหมดนี้มีปัจจัยด้านการจำแนก การสร้างจุดร่วมของสังคม สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ และเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย สำหรับภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติรับรู้ลักษณะของภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถจำแนกลักษณะที่แตกต่างของเชียงรายจากกลุ่มล้านนาได้ ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่สามารถจำแนกได้ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายนั้น พบว่า แต่ละปัจจัยล้วนส่งผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับสูง ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีเพียงปัจจัยส่วนตัวที่ส่งผลต่อการรับรู้ค่อนข้างสูงนอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่า ภาพลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนออกจากอัตลักษณ์มีลักษณะ และ รูปแบบไปในทิศทางเดียวกัน

สายใจ ทันทาร (2549) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นหรือภาพที่เกิดขึ้นในใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามคำขวัญของแต่ละจังหวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเป็นการศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน มีพื้นที่การวิจัยครอบคลุม 6 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และชัยภูมิ มีขอบเขตการศึกษาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวตามคำขวัญของจังหวัดเพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นฐานในการอนุรักษ์ สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ให้ยั่งยืนเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปในประเทศและเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายจังหวัดละหนึ่งอำเภอ โดยเลือกอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวและมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด เช่น จังหวัดนครราชสีมา คืออำเภอปากช่อง มีสถานที่ท่องเที่ยว คืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ คืออำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีสถานที่ท่องเที่ยวคือปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดสุรินทร์คืออำเภอเมือง มีสถานที่ท่องเที่ยวคือหมู่บ้านช้าง หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง จังหวัดศรีสะเกษ คืออำเภอกันทรลักษ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวคือเขาพระวิหาร ผามออีแดง จังหวัดอุบลราชธานี คืออำเภอโขงเจียม มีสถานที่ท่องเที่ยวคืออุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดชัยภูมิคืออำเภอเทพสถิตย์ มีสถานที่ท่องเที่ยว คือ อุทยานแห่งชาติ

ป่าหินงาม ทุ่งดอกกระเจียว ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ประชาชนในพื้นที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และหน่วยงานรัฐบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและกำหนดเป็นโควต้า จำนวน 10 หน่วยงาน โดยสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานทางโทรศัพท์ หน่วยงานละ 1 คน ดังนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจภูธร อุทยานแห่งชาติ องค์การสื่อสารมวลชนในท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุข บริษัทขนส่ง จำกัด และสำนักงานพัฒนาชุมชน โดยทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 2SD. (ประมาณ 95 %) จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หลังจากได้ผลการวิจัยแล้วนำข้อมูลมาสอบถามภาคคุเทศก์ท้องถิ่น ผลการศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ปัจจุบันในมุมมองของกลุ่มเป้าหมาย จากคำถามข้อที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดอีสานใต้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ มาจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ เพราะสนใจศึกษาศิลปวัฒนธรรม ส่วนนักท่องเที่ยวที่มาจากนครราชสีมา อุบลราชธานี และ ชัยภูมิ เพราะสนใจศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำถามข้อที่ 2 นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานอย่างไร พบว่า นักท่องเที่ยวมองจุดเด่นจังหวัดอีสานใต้ ด้านโบราณสถานโบราณวัตถุ หรือ ศิลปวัฒนธรรมขอมโบราณ คำถามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวมีความประทับใจความมีน้ำใจและความมีอัธยาศัยของคนภาคอีสาน ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวต้องการได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางจากรถโดยสารประจำทางหรือบริการสาธารณะจากภาครัฐ ตารางการเดินทางที่กำหนดไว้ไม่ค่อยตรงเวลา การเดินทางมาภาคอีสานเป็นไปตามความคาดหวัง เพราะมีความสะดวกสบายหลายประการ ค่าใช้จ่ายไม่สูง สถานที่ท่องเที่ยวในภาคอีสานควรมีห้องสุขาที่สะอาด มีร้านอาหารที่ถูกสุขลักษณะ สินค้าราคาไม่สูงมากนัก มีที่นั่งพักในแหล่งท่องเที่ยวเพราะสภาพอากาศร้อนมากควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งเพื่อตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวครั้งต่อไปนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่ได้คิดว่าจะไปเที่ยวที่ใด หากมีโอกาสและเวลาที่เหมาะสมจะมาจังหวัดอีสานใต้อีก การเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน ควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมขอมให้เป็นรูปธรรม กำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจนถือปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารจังหวัดหรือผู้บริหาร

ท้องถิ่นสมัยใด ก็ตาม มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชมอย่างต่อเนื่องและนำหลักการ การสื่อสารทางการตลาดเชิงบูรณาการมาลงมือทำให้ประชาชนมาเที่ยวด้วยความสมัครใจ

นวรรตน์ นักเสียง (2551) ได้ศึกษาเพลงขอทานจังหวัดจันทบุรี มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา กระบวนการของการร้องเพลงขอทานในจังหวัดจันทบุรี ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ของเพลงขอทาน ในจังหวัดจันทบุรีเพื่อเป็นการช่วยดำรงเพลงพื้นบ้านไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกิดมาจากการสร้างสมภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของชาวจังหวัดจันทบุรี ไม่ว่าจะเป็นเมื่อครั้งอดีตกาล ข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ยังหลงเหลือ อยู่ และการถ่ายโยงวัฒนธรรมกันของจังหวัดใกล้เคียง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมารวบรวมและเรียบเรียง กันตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่า เพลงขอทาน เกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรีภายหลังจากการตั้งถิ่นฐาน เพียงไม่นาน โดยเกิดจากการรับและถ่ายทอดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทั้งคนกลุ่มดั้งเดิมและคน กลุ่มใหม่ ที่มีความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรม ศาสนพิธีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน ตลอดจนการ ดำรงชีวิตในวิถีชีวิตแบบเดียวกัน มีภาษาถิ่นพื้นเมืองปรากฏอยู่บ้าง และบทเพลงจะบันทึกภาพและ สะท้อนภาพสังคมอันเป็นพื้นถิ่นของตนไว้ ดำรงความเป็นพื้นถิ่นของจังหวัดจันทบุรีไว้อย่างชัดเจน ทั้ง ยังเชื่อว่าเกิดจากการเชื่อมโยงวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านจากจังหวัดใกล้เคียง ดังนั้นวัฒนธรรมและ ประเพณีบางอย่างจะมีการผสมผสาน กลมกลืนกัน ทำให้เกิดความหลากหลายมากขึ้นในจังหวัด จันทบุรี จำนวนพ่อเพลงและแม่เพลงทั้งหมดมี 6 ท่าน โดยแบ่งประเภทออกตามวัตถุประสงค์ของผู้เล่น คือเพื่อการหาเลี้ยงชีพ และเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ ซึ่งเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ยังแบ่งออกเป็น การร้องแบบดั้งเดิม และการร้องแบบประยุกต์ ซึ่งในจำนวน 6 ท่านนี้ เสียชีวิตแล้ว 3 ท่าน ผู้ที่ยังมีชีวิต อยู่ 3 ท่าน ได้แก่ นางชนิด หงวนสง่า นางพเยาว์ ผดุงตระกูลและนายเทพย์ จิตนาวสาร กระบวนการร้อง ของพ่อเพลงและแม่เพลงทั้งสามท่าน บางส่วนมีความคล้ายคลึงกัน เช่น วิธีการร้อง อุปกรณ์ การแต่ง กาย การถ่ายทอด และเงินรางวัลที่ได้รับตอบแทน แต่ในบางส่วนจะมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจาก วัตถุประสงค์ในการร้องแตกต่างกันออกไป เช่น วิธีการร้อง สถานที่ และโอกาสในการร้อง เครื่องดนตรี ที่นำมาใช้ พ่อเพลงแม่เพลงจะใช้ตามความถนัด ส่วนมากเป็นเครื่องกำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง และโตน บางท่านมีเครื่องดนตรีที่ถนัดเล่นประกอบกรร้อง โดยการใช้เล่นเลียนเสียงร้อง เล่น สลับการร้อง เล่นคลอเสียงร้อง และเมื่อนำทำนองเพลงอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ เครื่องดนตรีที่ใช้มี ระนาด ซอคู่ และขลุ่ย เนื้อร้องส่วนใหญ่เป็นเรื่องชาดก นอกเหนือจากนั้นมีการด้นกลอนสดๆ ที่ผู้ร้องสามารถ สอดแทรกคติสอนใจเข้าไปได้ ส่วนกลอนประเภทที่ใช้โดยมากเป็นกลอนหัวเดียว สำหรับกลอนสี่ และ กลอนแปดใช้ในกรณีร้องกับเพลงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ

2.3 สรุป

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังปรากฏข้างต้นสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ให้ความหมายและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ดังนี้

จากสถานการณ์ของเพลงโคราชตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ผู้วิจัยได้รู้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชมีความสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะสร้างความบันเทิงให้กับคนในชุมชนแล้วยังสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงจำเป็นต้องมีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนและสร้างความกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งอาจจะถือได้ว่าคนในชุมชนเป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรม ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ เป็นสิ่งที่คนในชุมชนในอดีตสร้างขึ้นมาและได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการต่าง ๆ ที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ สังคมให้การยอมรับ และมีการรักษาไว้คู่กับสังคม วัฒนธรรมจึงจะดำรงอยู่ได้ และในการสรรค์สร้างกิจกรรมผู้วิจัยจะต้องนึกถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวชนอีกด้วยเพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนมีความต้องการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความต้องการที่จะเรียนรู้ ทางด้านวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวที่ย้อนไปในอดีต เพื่อก่อให้เกิดความรู้ในอดีตจนถึงปัจจุบันและเป็นประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจและคนในชุมชนหรือคณะหมอลงโคราชจะได้มีรายได้จากการขายสินค้าทางการท่องเที่ยว

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งได้แบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 วัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากเอกสาร ตำรา และข้อมูลทุติยภูมิจากการสัมภาษณ์หมอลำผู้เป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2

วัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับนักท่องเที่ยวชาวไทย เมื่อได้คำตอบจากการตอบแบบสอบถามในวัตถุประสงค์ที่ 2 แล้ว ทำให้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้เป็นประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3

วัตถุประสงค์ที่ 3 ใช้วิธีการศึกษาโดยจัดเวทีสนทนากลุ่มซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทั้ง 3 วัตถุประสงค์มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประชากร ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะหมอลำโคราชที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และชาวไทย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และมีประสบการณ์ในการชมการแสดงเพลงโคราช เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จำนวน 400 คน

กลุ่มที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ภาควิชาด้านการท่องเที่ยวและภาคีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแสดงเพลงโคราช ทั้งภาครัฐ เอกชนและนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จำนวน 8 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้
 กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ หมอเพลงโคราช ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและเยาวชนคนไทย จำนวน 15 คน โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. คณะแสง สมชิต
  2. คณะแสง โสมชิต
  3. คณะลำพอง ไชคชัย
  4. คณะสมนึก หินโคนดง
  5. คณะติมหลอด ท่ากระทุ่ม
  6. คณะกำป็น บ้านแท่น
  7. คณะบุญสม กำป้ง
  8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
  9. อาจารย์วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
  10. นางสาวภคพิศุทธิ์ คลังกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
  11. นางจารุวรรณ ขำดี ผู้ประสานงานเครือข่ายวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
  12. นางเตือนใจ เดสันเทียะ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราช
  13. นางสาววรรณพร ราชวงศ์ เยาวชนไทย
  14. นางสาวนิษฐา รถเพชร เยาวชนไทย
  15. นางสาวกชพร สืบสังข์ เยาวชนไทย
- เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวในกลุ่มเยาวชนคนไทย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Sampling or accidental) คือ นักท่องเที่ยวเยาวชนที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาหรือต่างจังหวัดที่เดินทางเข้ามาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งมีอายุระหว่าง 15-25 ปี และเดินทางเข้ามาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในกรณีไม่ทราบขนาดประชากรของนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนโดยใช้สูตร อภินันท์ จันตะนี (2549 : 35) ดังนี้ (เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

$$n = \frac{1}{\frac{3.84(d)^2}{(S)^2}}$$

แทนค่า S คือ 1.96 (ความเชื่อมั่น 95%)

d คือ 0.05 (คลาดเคลื่อนได้ 5% หรือ = 0.05)

เมื่อแทนค่าลงในสูตรจะได้ผลดังต่อไปนี้

$$n = \frac{1}{\frac{3.84(0.05)^2}{(1.96)^2}}$$

$$n = 400.32$$

จากการคำนวณ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 คือ ภาวคี่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพลงโคราช การเข้าร่วมเวทีสนทนา (Focus group) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย

1. เจ้าของคณะเพลงโคราชหรือตัวแทนอย่างน้อย 3 คณะ คณะละ 1 คน
  2. ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
  3. นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
  4. วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
  5. ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
  6. ผู้จัดการบริษัทอิมละไมทัวร์ หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
- รวมผู้เข้าร่วมเวทีสนทนาจำนวน 8 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 3 ข้อ ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีการกำหนดแบบสัมภาษณ์ขึ้น และนำไปใช้สัมภาษณ์กับหมอเพลงโคราชและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยมีบทสัมภาษณ์ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลหลัก ซึ่งถามถึงอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์

ตอนที่ 3 ข้อมูลเสริม ซึ่งเป็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพลงโคราช

วัตถุประสงค์ที่ 2 แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามมีการกำหนดคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด ที่เกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชในกลุ่มนักท่องเที่ยวชน แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชในกลุ่มนักท่องเที่ยวชน เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้จากนักท่องเที่ยวนำมาพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์โดยมีเพลงโคราชเป็นสินค้าทางด้านการท่องเที่ยวและมีผู้ขายสินค้าคือคณะหมอเพลงโคราช ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งเป็นคำถามที่ถามถึงระดับความต้องการของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยได้แบ่งระดับความต้องการเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความต้องการมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความต้องการมาก

3 หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความต้องการน้อย

1 หมายถึง ระดับความต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

วัตถุประสงค์ที่ 3 รวบรวมข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งผู้ทำการศึกษได้กำหนดประเด็นการสนทนาที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งในการกำหนดประเด็นการสนทนาผู้วิจัยจะกำหนดตามแบบสอบถามในตอน ที่ 2 ที่นักท่องเที่ยวได้แสดงความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็น ต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และไม่ทำให้อัตลักษณ์ของเพลงโคราชหายไป และทำให้เกิดเศรษฐกิจที่ดีให้กับคณะหมอลำเพลงโคราช

3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือทั้ง 3 แบบโดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

3.3.1 ช่วงที่ 1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

3.3.1.1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชและ รวมถึงการชมเพลงโคราช

3.3.1.2 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อถามหาอัตลักษณ์และควมมีคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์

3.3.1.3 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

3.3.1.4 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

3.3.1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วออกสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างแบบสอบถาม

3.3.2 ช่วงที่ 2 การสร้างแบบสอบถาม

3.3.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสร้างแบบสอบถามเพื่อถามกับนักท่องเที่ยวถึงความต้องการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

3.3.2.2 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

3.3.2.3 แก้ไขแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

3.3.2.4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ด้วยเทคนิค IOC (Item-Objective Congruence Index) (ศิริชัย

กาญจนวาตีและคณะ, 2543) ซึ่งค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และข้อคำถามที่ใช้ในการวิจัยนี้มีค่า 0.69 ซึ่งมีความสอดคล้องกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ต้นยะ
2. อาจารย์เอกรัตน์ เอกศาสตร์ รองผู้อำนวยการสำนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. อาจารย์ธนิวัฒน์ โกวิทวิชญ์พันธ์ อาจารย์โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3.3.2.5 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลอง (Try out) กับนักท่องเที่ยวยาวชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability analysis) ของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.843

3.3.2.6 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวยาวชนเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างบทสนทนา

3.3.3 ช่วงที่ 3 การสร้างบทสนทนาดูแล

3.3.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมากำหนดบทสนทนาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวยาว

3.3.3.2 นำเสนอบทสนทนาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

3.3.3.3 แก้ไขบทสนทนาตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

3.3.3.4 นำบทสนทนาที่แก้ไขแล้วจัดทำกรสนทนาดูแล (Focus group)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำบทสัมภาษณ์ นำไปสัมภาษณ์กับหมอลำเพลงโคราชและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ตามคณะที่ตั้งของหมอลำเพลงโคราช ซึ่งใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่ วันที่ 1-30 กันยายน 2553

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตกับทางเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ในการเข้าไปเก็บแบบสอบถาม ณ บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เพื่อทำการเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวยาวชนที่เดินทางเข้ามาสักการะ

ท่านทำวสุนารี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลบริเวณรอบ ๆ อนุสาวรีย์ทำวสุนารี ตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2553 ถึง 15 กุมภาพันธ์ 2554

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเชิญภาคีทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด นครราชสีมา ในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มโดยจะจัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และนำ ประเด็นการสนทนาที่นักท่องเที่ยวเยาวชนได้ทำการตอบแบบสอบถามมาให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดง ความคิดเห็น เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2554

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับหมอลำเพลงโคราชและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่อหา อัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชในด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) นำความคิดเห็นของแต่ละผู้เข้าร่วมสนทนา มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่อหาความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เยาวชนโดยคำนึงถึงการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการวิเคราะห์หาข้อมูล โดยมี รายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจง ความถี่ และหาค่าร้อยละเพื่อใช้อธิบายความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เป็นข้อมูล ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

2. การศึกษาระดับความต้องการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเยาวชน วิเคราะห์โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมาย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2550) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง ระดับความต้องการมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง ระดับความต้องการมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง ระดับความต้องการน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง ระดับความต้องการน้อยที่สุด

บทที่ 4 ผลการศึกษา

การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยตามทีระบุไว้ในบทที่ 3 ผลการศึกษา แบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1

ส่วนที่ 2 ความต้องการที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชของนักท่องเที่ยวเยาวชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2

ส่วนที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3

โดยมีเนื้อหาของผลการศึกษาแต่ละส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

โดยมีผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

อัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม

เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลง และเป็นเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสด และใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ซึ่งจะไม่เหมือนกับการแสดงเพลงอื่น ๆ ที่จะต้องมีเนื้อร้องถึงจะสามารถแสดงเพลงได้ คุณค่าของเพลงโคราช คือ เพลงโคราชแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน ข้อคิดต่าง ๆ เพื่อให้คนฟังประพาศปฏิบัติในสิ่งที่ดี รักศาสนา จารีตประเพณีดั้งเดิม และมีความโดดเด่นที่ทำนองการเอื้อน การเอ่ย ของเนื้อเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านโคราช นอกจากนี้ยังมีการแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชที่จะต้องนุ่งโจงกระเบน แต่งตัวเรียบร้อย รักษาวัฒนธรรมการแต่งกายดั้งเดิม เพลงโคราชจะแตกต่างจากเพลงในภาคอื่น ๆ ตรงที่ว่าเพลงโคราชจะจบในตัวเองของมันเองโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ท่อนต้น 2.ท่อนกระทุ้ 3.ท่อนจบ

ตารางที่ 1 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม

มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช	อัตลักษณ์	คุณค่า
เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลงโคราช ซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของจังหวัดนครราชสีมา	✓	✓

ตารางที่ 1 (ต่อ)

มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช	อัตลักษณ์	คุณค่า
เพลงโคราชเป็นการแสดงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสด และใช้ปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ซึ่งจะแตกต่างกับเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ที่จะต้องมีเนื้อร้องถึงจะสามารถแสดงเพลงได้	✓	✓
เพลงโคราชแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน ข้อคิดต่าง ๆ เพื่อให้คนฟังประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี รักศาสนา จารีตประเพณีดั้งเดิม	✓	✓
เพลงโคราชยังมีทำนองการเอื้อน การเอ่ย ของเนื้อเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านอีสานโคราช	✓	✓
การแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชที่จะต้องนุ่งโจงกระเบน แต่งตัวเรียบง่าย ไม่นุ่งน้อยห่มน้อย ไม่มีเครื่องประดับ ซึ่งแตกต่างจากการแต่งกายของการเล่นเพลงอื่น ๆ	✓	✓
เพลงโคราชแตกต่างจากเพลงในภาคอื่น ๆ ตรงที่ว่าเพลงโคราชจะจบในตัวของเพลงเองคือจบในตัวมันเองโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. ท่อนต้น 2. ท่อนกระหู่ 3. ท่อนจบ	✓	✓

อัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านสังคม

เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคม เช่น เรื่องธรรมชาติ ความรัก การลา การออกอ้อน การถามข่าว แต่ละเนื้อหามีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ แต่ในฐานะของหมอลำเพลงถือว่าเป็นตัวสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ เพราะในสมัยก่อนการสื่อสารยังไม่ค่อยมี หมอลำเพลงจึงถือว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ที่เดินทางไปพบเจอมาแล้วจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งให้สติเตือนใจ ปลอดภัยให้คนฟังตั้งใจฟังให้กำลังใจ หมอลำเพลงจึงทำให้เกิดประโยชน์ต่อทางสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก วิทยุรุ่นในสังคมปัจจุบันให้ความสนใจน้อย เนื่องจากเพลงโคราชไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบในการแสดงเพลงและ ผู้ฟังขาดความรู้ในการฟังเพลงโคราช ส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนขึ้นไปจะให้ความสนใจมาก โดยเฉพาะการใช้เพลงโคราชในการแก้บนทำนุทำนวยุติธรรม แต่ก็ยังมีวิทยุรุ่นบางกลุ่มยังคงศึกษาและฝึกฝน ที่เห็นได้ชัดจะมีการสอนที่วัดศาลาลอยมีเด็กมาฝึกเล่นเป็นหมอลำเพลง เด็กที่เรียนและสนใจสามารถหารายได้จากการแสดงเพลงเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเป็นค่าเล่าเรียนได้

ตารางที่ 2 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านสังคม

มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช	อัตลักษณ์	คุณค่า
เพลงโคราชมี่เนื้อหาในทุกเรื่องของสังคมแต่ละเนื้อหามีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ		✓
หมอลำเพลงโคราชถือว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่างๆ จากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งที่พบเจอ หมอลำเพลงจึงมีประโยชน์ต่อสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก		✓
ได้มีการนำเพลงโคราชมาจัดแสดงแก่นบคุณย่าโม และมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวช งานศพ งานบุญ งานกุฐิน งานผ้าป่า		✓
มีการฝึกร้องเพลงโคราชที่วัดศาลาลอย เด็กที่เรียนและสนใจสามารถหารายได้จากการเล่นเพลงเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเป็นค่าเล่าเรียนได้		✓

อัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

ในสมัยที่สมเด็จพระพันปีหลวงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จมาเพื่อเปิดโครงการถนนจอมสุรางค์ และนายหรี สอนขำได้ไปร้องเพลงถวายพระราชนิทรทงถามว่าเพลงอะไร ก็ไม่สามารถตอบได้ว่าเพลงอะไร ท่านเสด็จมาที่โคราชท่านก็เลยตั้งชื่อให้ว่าชื่อเพลงโคราช และในสมัยที่คุณย่าโมทำศึกสงครามชนะศัตรูก็ได้้นำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นมาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น จึงทำให้มีการนำเพลงโคราชมาร้องถวายท่าน เช่นการนำเพลงโคราชมาแก่นบกับท่าน ในส่วนต่างอำเภอปัจจุบันยังมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ เช่น งานบวช งานศพ ยังมีอยู่บ้างแต่ไม่มาก เพลงโคราชเกิดมาจากปฏิภาณไหวพริบของคนในสมัยก่อน แล้วนำสิ่งต่าง ๆ มาพูดมาสอดแทรกใส่กันหรือได้ต่อกัน คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนงไปนา กินข่งกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน สิ่งที่สำคัญเพลงโคราชเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของจังหวัดจึงมีความผูกพันกับคนโคราช จึงทำให้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ในสมัยก่อนไม่ค่อยมีสิ่งอื่นเข้ามาให้ความบันเทิงใจเหมือนปัจจุบันจึงได้มีการนำเพลงโคราชมาร้องรำทำเพลงกันและสิ่งที่ทำให้เพลงโคราชอยู่มาถึงทุกวันนี้เกิดขึ้นมาจาก 2 อย่าง คือ อย่างที่ 1.พิธีกรรมคือการแสดงเพื่อแก่นบคุณย่าโม แก่นบตาปู่ (คือศาลเจ้าบ้านหรือเจ้าที่) ทุกบ้านจะต้องมีตาปู่เจ้าบ้านเพราะเชื่อว่าถ้านำ

เพลงโคราชไปแสดงถวายจะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาจึงทำให้เพลงโคราชอยู่จนถึงปัจจุบัน
 อย่างที่ 2.พิธีการ มีงานศพ งานบุญ งานกุฐิน งานผ้าป่า หาเพลงโคราชมาแสดงเชื่อว่า เจ้าภาพจะ
 ได้รับบุญกุศลอย่างมาก ด้วยเหตุทั้ง 2 อย่างนี้จึงทำให้คนโคราชนำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหา
 เลี้ยงครอบครัวได้ ยึดเป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น แต่ในปัจจุบันหมอลำเพลงรุ่นเก่าไม่
 ค่อยมีที่มีก็จะหมดไป ถ้ามีคนถามว่ามีเพลงไปทำไม ต้องตอบว่าเพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปู่ย่า
 ตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า ถ้าหากบ้านนี้เมืองนี้ไม่มีเพลงท้องถิ่น
 คนรุ่นใหม่จะลืมเอกลักษณ์หรือกำเนิดของตัวเอง ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักกำเนิดของตัวเองเพราะจะสื่อ
 ให้ความละเอียดและชัดแจ้งมากที่สุด ฉะนั้นเมืองนครราชสีมาจะต้องมีเพลงโคราช

ตารางที่ 3 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช	อัตลักษณ์	คุณค่า
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง เสด็จ มาเพื่อเปิดโครงการถนนจอมสุรางค์และได้ตั้งชื่อเพลงโคราชให้ว่าชื่อ เพลงโคราช		✓
ในสมัยที่คุณย่าไม่ทำศึกสงครามชนะศัตรูก็ได้นำเพลงโคราชมาร้องมา เล่นมาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น จึง ทำให้มีการนำเพลงโคราชมาร้องถวายท่าน เช่นการนำเพลงโคราชมา แก้บนกับท่าน		✓
เพลงโคราชเกิดมาจากปฏิภาณไหวพริบของคนในสมัยก่อน คนโคราช ในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อน มักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนองไปนา กินข่งกิน ข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน	✓	✓
ในสมัยก่อนไม่มีสิ่งอื่นเข้ามาให้ความบันเทิงใจเหมือนในปัจจุบันจึง ได้มีการนำเพลงโคราชมาร้องรำทำเพลงกัน		✓
คนโคราชได้นำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและยึด เป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานเพลงโคราชจากรุ่นสู่รุ่น		✓
เพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปู่ย่าตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่น ใหม่ ให้รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า		✓

**ส่วนที่ 2 ความต้องการของนักท่งเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชของนักท่งเที่ยวกลุ่มเยาวชน
เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2**

การศึกษาความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพ และภูมิลำเนา โดยนำเสนอจำนวนและร้อยละ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	160	40.0
	หญิง	240	60.0
	รวม	400	100.0
อายุ	15 – 20 ปี	187	46.8
	21 – 25 ปี	213	53.2
	รวม	400	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	18	4.5
	มัธยมศึกษา	175	43.7
	ปริญญาตรี	188	47.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.8
	รวม	400	100.0
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	206	51.5
	ข้าราชการ	16	4.0
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	29	7.3
	พนักงานบริษัทเอกชน	62	15.5
	รับจ้างทั่วไป	59	14.8
	เกษตรกร	7	1.7
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	17	4.2
	อื่น ๆ	4	1.0
	รวม	400	100.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน	ไม่มีรายได้	131	32.7
	ต่ำกว่า 5,000 บาท	82	20.5
	5,001 – 7,500 บาท	81	20.2
	7,501 – 10,000 บาท	69	17.2
	10,001 – 12,500 บาท	18	4.5
	12,501 – 15,000 บาท	13	3.3
	15,001 – 17,500 บาท	3	0.8
	17,501 บาทขึ้นไป	3	0.8
	รวม	400	100.0
สถานภาพ	โสด	271	67.8
	สมรส	129	32.2
	อื่นๆ	0	0.0
	รวม	400	100.0
ภูมิลำเนา	จังหวัดนครราชสีมา	387	96.8
	ต่างจังหวัด	13	3.2
	รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.2 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.0 ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.5 และไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 32.7 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 67.8 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 96.8

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเพลงโคราช พบข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีต่อเพลงโคราช

แหล่ง/สื่อ ที่นักท่องเที่ยวรู้จักเพลงโคราช	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัว	142	35.5
ครู/อาจารย์	64	16.0
เพื่อน	29	7.2
การแสดงเพลงโคราช	163	40.8
อื่น ๆ	2	0.5
รวม	400	100.0
นักท่องเที่ยวเคยมีประสบการณ์ในการชม การเห็น การฟัง	จำนวน	ร้อยละ
เคย	400	100.0
ไม่เคย	0	0.0
รวม	400	100.0
แหล่งที่นักท่องเที่ยวเคยเห็นการแสดงเพลงโคราช	จำนวน	ร้อยละ
บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี	384	66.2
บริเวณวัดศาลาลอย	131	22.6
ทีวี	56	9.7
อื่น ๆ	9	1.5
รวม	580	100.0
รูปแบบที่นักท่องเที่ยวเคยเห็นการแสดงเพลงโคราช	จำนวน	ร้อยละ
แสดงเพลงเพื่อการประกวด	102	20.8
แสดงเพลงเพื่อการแก้บน	384	78.4
อื่น ๆ	4	0.8
รวม	490	100.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

นักท่องเที่ยวยุคยวรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	112	28.0
ไม่เคย	288	72.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวชนรั้จักเพลงโคราชมาจากการแสดงเพลงโคราช คิดเป็นร้อยละ 40.8 เคยมีประสบการณ์การชม การฟัง และการเห็น เพลงโคราชมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวเคยเห็นการเล่นเพลงโคราชที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี คิดเป็นร้อยละ 66.2 และเป็นรูปแบบการเล่นเพลงโคราชเพื่อการแก้บน คิดเป็นร้อยละ 78.4 นักท่องเที่ยวไม่เคยรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 72.0

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. จัดแสดงพิพิธภัณฑ์เพลงโคราช	3.98	0.96	มาก
2. บริการเช่าชุดหมอลำเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก	3.96	0.84	มาก
3. มีการแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช	3.92	0.84	มาก
4. จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว	3.92	0.85	มาก
5. นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช	3.90	0.97	มาก
6. นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช	3.88	0.92	มาก
7. มีร้านขายของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช	3.85	0.84	มาก
8. จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช	3.65	0.83	มาก
9. ให้เพลงโคราชมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา	3.52	0.89	มาก
10. จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช	3.17	1.15	ปานกลาง
รวม	3.77	1.94	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวชนส่วนใหญ่อต้องการให้มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.94) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่าในทุกกิจกรรมมีความต้องการอยู่ในระดับมากแต่มีเพียงกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราชที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราชมีระดับความต้องการอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 2 คือกิจกรรมการให้บริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85) อันดับที่ 3 มี 2 กิจกรรมที่มีระดับความต้องการอยู่ในระดับเดียวกัน คือ การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) และการจัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.92)

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวชาวชนยังได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมและระยะเวลาที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้จากการสัมภาษณ์ กับหมอลำเพลงโคราช ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชและเยาวชนไทย ซึ่งแต่ละกิจกรรมสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าอยากให้มีขึ้นเพราะว่าในปัจจุบันยังไม่มีหรือถ้ามีนักท่องเที่ยวก็มาไม่ถึงสักกี่คน ในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ขึ้นจะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงโคราชความเป็นมาของเพลงโคราชและในพิพิธภัณฑ์นอกจาก จะมีประวัติความเป็นมาของเพลงโคราชแล้วก็อาจจะมีประวัติความเป็นมาของหมอลำเพลงโคราชลักษณะเพลง เนื้อร้องหรืออาจรวมถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมาด้วย นักท่องเที่ยวบางคนไม่มีโอกาสในการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาแต่สามารถที่จะศึกษาได้จากพิพิธภัณฑ์ สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมนักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าต้องเปิดทำการทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดต่าง ๆ และวันหยุดประจำสัปดาห์ และควรมีเวลาในการเปิดให้บริการของพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอน

กิจกรรมที่ 2 มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าอยากให้มีเพราะ จะสามารถให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึกแต่นักท่องเที่ยวบางคนก็เกรงว่าจะทำให้ไปรบกวนเวลาของหมอลำเพลงโคราชหรือไม่ นักท่องเที่ยวยังให้ความเห็นอีกว่าในปัจจุบัน ยังไม่มีร้านเช่าชุดเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีเฉพาะถิ่น เพราะจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับหมอลำเพลงโคราชและมีรายได้เพิ่มเติมจากการเล่นเพลงโคราชเพียงอย่างเดียวและยังสามารถสร้างให้เป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาได้อีกด้วย สำหรับระยะเวลา ในการทำกิจกรรมควรมีตลอดระยะเวลาเพราะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและเข้ามาสักการะคุณย่าโมก็มีอยู่ตลอดเวลา

กิจกรรมที่ 3 การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าในการประกวดร้องเพลงโคราชไม่ได้รับความนิยมในการจัดการประกวดแต่ถ้าจัดก็ควรจัดให้เป็นประจำและมีการให้รางวัลเป็นแรงจูงใจก็จะทำให้มีคนสนใจมากขึ้น ผู้เข้าประกวดจะได้ศึกษาหาความรู้เรื่องของเพลงโคราชมากยิ่งขึ้นเพื่อใช้ในการประกวดและเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ ได้แสดงความสามารถส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงโคราชและยังเป็นการเผยแพร่เพลงโคราชให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เพลงโคราชเป็นที่รู้จักและไม่สูญหายไปจากจังหวัดนครราชสีมา สำหรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมว่าจะเป็นช่วงปิดเทอม ช่วงวันหยุดหรือช่วงที่เปิดเทอมปกติ

กิจกรรมที่ 4 จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่ดีเพราะเป็นการพัฒนาและส่งเสริมวัฒนธรรมเพลงโคราชและทำให้มีทางเลือกในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนในท้องถิ่น สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมควรมีอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับแพ็คเกจการท่องเที่ยว นั้น ๆ ด้วย

กิจกรรมที่ 5 ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่ดีเพราะนักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวได้ทำการแสดงร่วมกับคณะหมอลำจะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกทักษะในการร้องในการรำและได้ฝึกภาษาโคราชด้วยและทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรม สิ่งที่สำคัญได้เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมเพลงโคราชให้กับนักท่องเที่ยวด้วยเพราะนักท่องเที่ยวจะลืมยากเพราะนักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมไม่ควรใช้ระยะเวลาที่นานมากจนเกินไปควรใช้ระยะเวลาประมาณ 30 นาทีหรือไม่เกิน 1 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 6 นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าถ้าให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราชนั้นก็หมายถึงนักท่องเที่ยวได้ฝึกภาษาโคราชด้วยเพราะ การที่จะร้องเพลงโคราชได้นักท่องเที่ยวต้องพูดภาษาโคราชให้ได้ก่อน แต่อาจจะใช้เวลาในการฝึกนานมากแต่นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกทักษะในการออกเสียงของเพลงได้เรียนรู้ถึงทำนองของเพลงจังหวะของเพลงรู้จักเส้นหีของเพลงโคราชมากยิ่งขึ้นและยังได้สืบสานวัฒนธรรมเพลงโคราชไปในตัวอีกด้วย สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมควรอยู่ที่ 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 7 จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรจัดทำร้านขายของที่ระลึกเพราะนักท่องเที่ยวจะได้นำมาเป็นของที่ระลึกให้กับเพื่อนหรือคนในครอบครัวซึ่งสามารถใช้เป็นของฝากได้นักท่องเที่ยวยังให้ความเห็นว่าของที่ระลึกหรือของฝากจากสถานที่ท่องเที่ยวยังสามารถบอกถึงที่อยู่ของสิ่งนั้น ๆ ว่าของฝากน่าจะเป็นของฝากจากจังหวัดไหน

และยังเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอีกด้วยสิ่งที่สำคัญทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าอีกด้วย สำหรับระยะเวลาที่ควรเปิดทำการขายของที่ระลึกทุกวัน

กิจกรรมที่ 8 จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรมีการทำเกมส์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อเกิดความสนุกสนาน นักท่องเที่ยวจะได้ไม่เบื่อกับการฟังเพลงเพียงอย่างเดียวลักษณะของเกมส์ อาจให้ตอบคำถามเกี่ยวกับ เพลงโคราช ภาษาโคราช การแต่งกาย ทำนองเพลงหรือเมืองโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 5 ถึง 10 นาที

กิจกรรมที่ 9 จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนานักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรมีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นการเผยแพร่เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาและเพื่อเป็นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เพลงโคราชไปในตัวด้วย สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาที่มีการจัดสัมมนาซึ่งอาจใช้เวลา 20 นาที ถึง 30 นาที

กิจกรรมที่ 10 จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่จำเป็นเท่าไรเพราะว่าอาจจะไปรบกวนและอาจทำให้หมอลำไม่เป็นเวลาส่วนตัว แต่นักท่องเที่ยวบางคนก็ให้ความเห็นว่าเป็นสิ่งดีเพราะนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมความเป็นพื้นบ้านของหมอลำจนถึงเวลาการฝึกร้องเพลง การซ้อมร้องเพลง และเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยว คณะหมอลำโคราชก็ยังสามารถขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราชเพื่อเป็นการสร้างรายได้อีกด้วย สำหรับระยะเวลาที่ทำกิจกรรมประมาณ 1 ถึง 2 ชั่วโมง

ตารางที่ 7 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของหมอเพลงโคราชและผลการศึกษาความต้องการ
ของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก่อนการจัดการสนทนา
กลุ่ม

กิจกรรมการท่องเที่ยว	ความคิดเห็น หมอเพลง โคราช	ผลความ ต้องการของ นักท่องเที่ยว	ความคิดเห็นของ หมอเพลงกับ นักท่องเที่ยว
1. มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับ เพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
2. มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งการของ เพลงโคราชให้นักท่องเที่ยว สวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้ เป็นที่ระลึก	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
3. มีการแข่งขันประกวดร้องเพลง โคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
4. จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ใน แพ็คเกจการท่องเที่ยว	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
5. ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมใน การแสดงเพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
6. ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลง โคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
7. จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกที่ เกี่ยวกับเพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
8. จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับ เพลงโคราชให้นักท่องเที่ยว ได้ร่วมสนุก	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

กิจกรรมการท่องเที่ยว	ความคิดเห็น หมอเพลง โคราช	ผลความ ต้องการของ นักท่องเที่ยว	ความคิดเห็นของ หมอเพลงกับ นักท่องเที่ยว
9. จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามา มีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
10. จัดให้มีการเยี่ยมบ้าน หมอเพลงโคราช	เห็นด้วย	ปานกลาง	สอดคล้องกัน

จากตารางที่ 7 เห็นได้ว่าความคิดเห็นของหมอเพลงโคราชเห็นด้วยกับกิจกรรม การท่องเที่ยว ทุกกิจกรรมและนักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ในระดับมากยกเว้นแต่ กิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราชมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในทุก ๆ กิจกรรมมีความสอดคล้องกัน

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวเยาวชนได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวอยากให้โปรแกรมการท่องเที่ยวของจังหวัดอื่น ๆ ได้มารู้จักฟังและเข้าร่วมเล่นเพลงโคราช เพื่อให้เพลงโคราชเป็นที่รู้จักในจังหวัดอื่น ๆ
2. กิจกรรมต่าง ๆ น่าจะสามารถจัดกิจกรรมเหล่านี้ได้จริงเพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา
3. ควรจัดกิจกรรมแบบนี้บ่อย ๆ และควรจะชักชวนให้นักท่องเที่ยว มาศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชและเรื่องราววัฒนธรรมของโคราช
4. ควรมีการประยุกต์เพลงโคราชให้มีการร่วมสมัยกับสังคมปัจจุบัน ให้เข้าถึงทุกเพศทุกวัย เข้าใจได้ง่าย

เพลงโคราช มีแต่คนรุ่นเก่าโดยส่วนใหญ่ ทำให้ไม่น่าสนใจและคนรุ่นใหม่ไม่รู้จัก อยากให้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา โดยให้สถานศึกษาต่าง ๆ ประท้วงร้องเพลงโคราช เพื่อให้เกิดเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ และเรื่องการนำเพลงโคราชมาร้องให้ทันสมัย เพื่อดึงดูดความสนใจกับ

นักท่องเที่ยวยังให้รู้จักจังหวัดนครราชสีมา ถึงความมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว เยี่ยมชมเพลงโคราชกับนักท่องเที่ยวหลาย ๆ ระดับ เพราะเพลงโคราชเป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของคนโคราช ซึ่งถ้าได้มีการเผยแพร่ออกไปให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้จักถึงความมีคุณค่าของเพลงโคราช นักท่องเที่ยวก็มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา และเป็นมรดกที่สำคัญของประเทศไทยด้วย

ส่วนที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3

หัวข้อในการสนทนา “การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มภาคีทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐและเอกชน รวมถึงคณะหอเพลงโคราชให้ความเห็นทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชได้ซึ่งอยู่บนพื้นฐานการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของเพลงโคราช แต่จะมีเพียงกิจกรรมการประกวดร้องเพลงโคราชที่ผู้เข้าร่วมสนทนาไม่สามารถที่ทำการกิจกรรมนี้ได้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า

กิจกรรมการให้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราชกับกิจกรรมการฝึกร้องเพลงโคราช 2 กิจกรรมนี้สามารถทำร่วมกันได้เพื่อจะได้ประหยัดเวลาในการท่องเที่ยวและก็สามารถทำที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีได้ แต่ถ้าจะให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมแสดงกับหอเพลงในขณะที่ทำการแสดงก็คงเป็นไปได้ยากเพราะว่าในการแสดงเพลงโคราชจะมีเจ้าภาพที่มานั่งชมเพลงโคราช แต่ก็สามารถที่จะทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อเอาไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ทำการกิจกรรมโดยเฉพาะในการฝึกร้องเพลงก็สามารถฝึกอย่างง่าย ๆ ให้นักท่องเที่ยวเช่น ฝึกหัดโอเพลง

พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชน่าจะไปเชื่อมกันกับกิจกรรมเยี่ยมบ้านหอเพลงโคราชเพราะนักท่องเที่ยวได้ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของหอเพลงควบคู่ไปด้วยเนื่องจากขณะนี้พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาแต่ก็จะเป็นในเชิงวิชาการมากกว่าเพราะส่วนมากจะเป็นผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชจริง ๆ ถึงเข้ามาศึกษาส่วนนักท่องเที่ยวถ้าไปไหว้ท่านท้าวสุรนารีหรือคุณย่าโมที่อนุสาวรีย์แล้วจะให้เดินทางมาที่พิพิธภัณฑ์คงไม่มีใครมา ควรที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชที่วัดศาลาลอยเพราะที่วัดศาลาลอยเพราะที่วัดศาลาลอยมีชุมชนของหอเพลงโคราชอาศัยอยู่และที่วัดศาลาลอยยังมีโบสถ์รูปสำเภา และมีที่เก็บกระดูกของท่านท้าวสุรนารี ซึ่งเหมาะที่จะพัฒนาให้มาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมาที่สำคัญที่วัดศาลาลอยมีความเป็นมาที่เกี่ยวกับท่านท้าวสุรนารีและเพลงโคราชเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การมีพิพิธภัณฑ์เพลงโคราช

การให้บริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของหมอปะเลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก ควรจัดให้มีอยู่ในชุมชนหรือที่วัดศาลาลอย เพราะถ้าจัดให้มีที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีก็จะต้องมีการประมูลสถานที่กับทางเทศบาลนครนครราชสีมาซึ่งหมอปะเลงโคราชจะมีค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่มากยิ่งขึ้นและจะต้องมีชุดสำเร็จรูปที่สามารถสวมใส่ได้ง่าย เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเปลี่ยนเสื้อผ้าในการถ่ายรูป

กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไม่ต้องให้มีการจัดการประกวด แต่ให้มีหมอปะเลงช่วยเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเพลงสักท่อนสองท่อนให้กับนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ เพราะการประกวดต้องใช้เวลามาก

สามารถที่จะนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยวได้ เพราะว่ามีนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่อยากจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ แต่ทางบริษัททัวร์จะต้องแจ้งกับทางหมอปะเลงก่อนว่านักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มไหนมีชื่ออะไรบ้างเพราะว่าเพลงโคราชไม่สามารถจับต้องได้แต่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจได้จากการร้องเพลงสดโดยมีการนำชื่อของนักท่องเที่ยวเข้าไปอยู่ในเนื้อเพลงก็จะให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและเกิดความประทับใจในตัวเพลงโคราชได้และสามารถที่จะทำกิจกรรมที่บริเวณอนุสาวรีย์คุณย่าไม่ได้เลย

กิจกรรมร้านขายของที่ระลึกสามารถที่จะทำกิจกรรมนี้ได้เพราะว่าจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับหมอปะเลงเป็นอย่างมาก ซึ่งสมาคมเพลงโคราชสามารถติดต่อไปทางเทศบาลด้านเกวียนให้ช่วยเหลือในเรื่องของการปั้นเครื่องปั้นดินเผาอาจจะปั้นเป็นตุ๊กตาหมอปะเลงโคราช ทำรำของหมอปะเลงโคราช และการจัดทำของที่ระลึกอื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อเป็นของที่ระลึกได้ กิจกรรมนี้สามารถทำที่บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีได้แต่จะต้องขออนุญาตกับทางเทศบาลนครนครราชสีมาก่อน

กิจกรรมการจัดทำเกมส์สามารถทำได้ เช่น จัดทำต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยใบไม้มาคนละ 1 ใบ ใบไม้ใบนั้นก็จะมีความหมายโคราชให้นักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางหรือให้นักท่องเที่ยวบอกถึงความหมายของคำ คำนั้นว่าหมายถึงอะไร ก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานในการทำกิจกรรมนี้แต่กิจกรรมนี้ควรจัดให้มีที่วัดศาลาลอยเพราะถ้าเป็นที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีคงไม่สะดวกเพราะทางเทศบาลนครนครราชสีมาจะมีการจัดกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา

บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หมอเพลงโคราช ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและเยาวชนชาวไทย รวม 15 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวเยาวชนคนไทยอายุระหว่าง 15 – 25 ปี ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาและเข้ามาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีซึ่งจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และภูมิลำเนา จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนบนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเพลงโคราช ทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชน รวม 8 คน เก็บข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

อัตลักษณ์ของเพลงโคราชคือ

1. ใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลง
2. เป็นการแสดงเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี
3. ใช้ภูมิปัญญาในการแสดงเพลงสด ๆ
4. ทำนองการเอื้อน เอ่ยของเพลง
5. การแต่งกายของผู้เล่นเพลงซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ

6. ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงจะจบในตัวของเพลงเอง
คุณค่าของเพลงโคราคคือ
1. ด้านวัฒนธรรม
    - 1.1 เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการแสดงเพลงโคราช
    - 1.2 เพลงโคราชเป็นการแสดงเพลงโดยที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี
    - 1.3 ในการแสดงเพลงโคราชต้องใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ซึ่งเป็นความสามารถของแต่ละบุคคล
    - 1.4 เนื้อหาของเพลงโคราชยังแฝงไปด้วย คำสอนต่าง ๆ
    - 1.5 เพลงโคราชมีทำนองการเอื้อนการเอ่ยของเพลงโคราชซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้าน อื่น ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงโคราช
    - 1.6 การแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบเดิม ๆ อยู่
    - 1.7 ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงโคราชจะจบในตัวของเพลงเอง
  2. ด้านสังคม
    - 2.1 เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคมแต่ละเนื้อหามีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ
    - 2.2 หมอเพลงโคราชถือได้ว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่างๆ จากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งที่พบเจอ หมอเพลงจึงมีประโยชน์ต่อสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก
    - 2.3 ได้มีการนำเพลงโคราชมาจัดแสดงกับบุคคลयोโม และมีการนำเพลงโคราชมาทำ การแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวช งานศพ งานบุญ งานกุฐิน งานผ้าป่า
    - 2.4 ได้มีการฝึกหัดแสดงเพลงโคราชให้กับบุคคลที่สนใจเพลงโคราชที่วัดศาลาลอย ซึ่งสามารถนำประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและตนเองได้
  3. ด้านประวัติศาสตร์
    - 3.1 เพลงโคราชได้รับการตั้งชื่อว่าเป็นเพลงโคราชมาจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง
    - 3.2 ในสมัยที่ท่านทำวสุรนารีทำศึกสงครามชนะศัตรูคนในสมัยนั้นได้นำเพลงโคราช มาร้อง มาเล่นมาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น
    - 3.3 คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนองไปนา กินชงกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน

3.4 ในสมัยก่อนคนโคราชได้นำเพลงโคราชมาสร้างความบันเทิงใจเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตามงานต่างๆ

3.5 คนโคราชได้นำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและยึดเป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานเพลงโคราชจากรุ่นสู่รุ่น

3.6 เพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปู่ย่าตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ ให้รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1. นักท่องเที่ยวชาวคนไทยส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.0 อายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.3 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.0 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.8 ประกอบอาชีพพนักงาน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 32.8 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.5 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 67.8 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 96.8

2. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่รู้จักเพลงโคราชมาจากการแสดงเพลงโคราช คิดเป็นร้อยละ 40.8 เคยมีประสบการณ์การชม การฟัง และการเห็น เพลงโคราชมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวเคยเห็นการเล่นเพลงโคราชที่บริเวณลานคุณย่าโม คิดเป็นร้อยละ 66.2 และเป็นรูปแบบการเล่นเพลงโคราชเพื่อการแก้บน คิดเป็นร้อยละ 78.4 นักท่องเที่ยวไม่เคยรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 72.0

3. นักท่องเที่ยวชาวคนไทยส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.94) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่าในทุกกิจกรรมมีความต้องการอยู่ในระดับมากแต่มีเพียงกิจกรรมการเยี่ยมชมบ้านหมอลำเพลงโคราชที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราชมีระดับความต้องการอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 2 คือกิจกรรมการให้บริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85) อันดับที่ 3 มี 2 กิจกรรมที่มีระดับความต้องการอยู่ในระดับเดียวกัน คือ การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) และการจัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 4 ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมใน

การแสดงเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.97) อันดับที่ 5 ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 6 จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกที่เกี่ยวกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 7 จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.83) อันดับที่ 8 ให้เพลงโคราชมมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.89) อันดับที่ 9 จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.15)

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มภาคีทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนรวมถึงคณะหมอลำเพลงโคราชซึ่งได้พัฒนาออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้
กิจกรรมที่ 1

นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช โดยสามารถจัดทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกร้องเพลงโคราชและในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวได้สวมใส่เสื้อผ้าของหมอลำซึ่งเป็นเสื้อผ้าที่จัดเตรียมไว้ง่ายต่อการสวมใส่ นักท่องเที่ยวจะได้ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้นและชอบทำอะไรที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอนอกจากนี้ต้องจัดทำร้านขายของที่ระลึกเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับเพลงโคราชไว้เป็นของที่ระลึกเพราะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจ

กิจกรรมที่ 2

จัดให้มีพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชซึ่งรวมถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมาด้วยเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน เช่น การจัดทำแอนิเมชันเพลงโคราช การจัดทำเวทีแสดงเพลงโคราช ห้องจัดแสดงที่เกี่ยวกับชุดการแต่งกายของหมอลำเพลงโคราช หรือ จัดทำวีดิทัศน์การแสดงเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในเพลงโคราช นอกจากนี้การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ที่วัดศาลาลอยเพราะบ้านหมอลำเพลงโคราชส่วนใหญ่อยู่ที่บริเวณวัดศาลาลอย นักท่องเที่ยวจะได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของหมอลำเพลงโคราช ได้ดูวิธีการฝึกร้องเพลง การด้นกลอนเพลงสด และนักท่องเที่ยวก็ได้มีโอกาสฝึกร้องเพลงโคราชกับหมอลำเพลงโคราชได้ด้วย ซึ่งที่บ้านหมอลำเพลงโคราชจะต้องจัดสถานที่ให้เหมือนในสมัยก่อนเพื่อย้อนอดีตระลึกถึงสมัยที่เพลงโคราชมีความนิยมเป็นอย่างมากเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและได้ถ่ายรูปเพื่อเก็บบรรยากาศไว้เป็นที่ระลึก พร้อมทั้งมีชุดเครื่องแต่งกายของหมอลำเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้สวมใส่และถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกด้วย สุดท้ายก่อนที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมีการจัดทำเกมส์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก ซึ่งเป็นเกมส์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราช

ภาษาของเพลงโคราช การแสดงเพลงโคราช การแต่งกายของผู้แสดงเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยว
 ด้นกลอนเพลงสด เช่น จัดทำต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยไปไม้มาคนละ 1 ใบ ในไปไม้ นั้น
 จะมีภาษาโคราชให้นักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางหรือให้นักท่องเที่ยวบอกถึงความหมายของคำ คำ
 นั้นว่าหมายถึงอะไร ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสนุกสนานและเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยวชม
 พิพิธภัณฑสถานเพลงโคราชและบ้านหม้อเพลงโคราช

กิจกรรมที่ 3

สามารถนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวเยาวชนที่
 เดินทางท่องเที่ยวเป็นคณะทัวร์เพื่อทัศนศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เพลงโคราชในการต้อนรับ
 นักท่องเที่ยวได้ โดยมีการด้นกลอนเพลงสดซึ่งการด้นกลอนเพลงนั้นต้องมีชื่อนักท่องเที่ยวเพื่อให้
 นักท่องเที่ยวเกิดความแปลกใหม่และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการจัดให้
 นักท่องเที่ยวได้เล่นเกมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อสร้างความเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยว
 ในขณะที่อยู่บนรถทัวร์ ก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและสามารถนำกิจกรรมที่ 1
 และ กิจกรรมที่ 2 มาจัดให้อยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลสรุปงานวิจัยที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวเยาวชนให้ความสำคัญต่อ
 วัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเพลงโคราชที่เกิดขึ้นจากคนในสมัยก่อน เพราะคนในสมัยก่อน
 ชอบพูดในลักษณะเจ้าบทเจ้ากลอน จึงทำให้ออกมาเป็นเพลงโคราช ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน
 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) กล่าวคือ วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็น
 ผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนก
 ออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง
 จากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้ และก่อให้เกิดผลิตรวมและ
 ผลิตรวม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรรักษาแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถวายทอด เสริมสร้าง
 เอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ
 ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่าง มีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรม
 ของมนุษยชาติ และยังสอดคล้องกับ กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ (2548 : 287) กล่าวคือ วัฒนธรรม
 เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นมรดกของสังคมคือ มีการสืบทอดกันต่อ ๆ มา มี
 การพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อความมั่นคงในวิถีชีวิตของส่วนร่วม บุคคลส่วนใหญ่รับมียึดถือ

ปฏิบัติและปรับปรุงให้มีความเจริญงอกงาม เป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสามัคคีของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติอย่างมีแบบแผน

นอกจากนี้เนื้อร้องที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราชยังแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน สอนให้รัก ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม คำคม คำเปรียบเปรย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อองอาจ สายใยทอง (2546) ในการแสดงเพลงโคราชนั้นเป็นการร้องกลอนเพลงโคราชโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเป็นการเล่นเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสดและผู้แสดงเพลงโคราชใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ แต่จะมีเพียงการปรบมือและกระทืบเท้าเป็นการให้จังหวะประกอบการร้องเพลงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กลิ่นผกา ทับทิมธงไชย (2547) ในการร้องเพลงโคราช 1 เพลง จะแบ่งออกเป็น 3 ท่อน คือ 1) ท่อนต้น 2) ท่อนกระทุ้ 3) ท่อนจบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ เลิศจันทิก (2541) กล่าวคือ กลอนท่อนแรกประกอบด้วยท่อนต้นเพลงและท่อนกระทุ้เพลง นิยมนำมาจากเพลงหลักหรือเพลงคู่สี่ ท่อนหลังเป็นท่อนจบ ใช้ภาษาของเพลงที่เป็นภาษาโคราชเฉพาะ มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา นิทานชาดก สุภาษิต และคำพังเพย

จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละกิจกรรมยังไม่เคยเกิดขึ้นกับเพลงโคราชมาก่อน และเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วนั่นก็คือเพลงโคราช เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกและใหม่ยังไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งทำให้สอดคล้องกับสมพิศ นิชลานนท์ และวนิดา ตรีสวัสดิ์, บรรณารักษ์ (2540 : 497) กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองที่สามารถคิดแบบอเนกนัยหลายทิศหลายทาง ด้วยการเชื่อมโยงความคิดหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่มีอยู่เดิมแล้วจัดระเบียบของความคิดออกมาในรูปแบบใหม่ เป็นสิ่งแปลกใหม่ ไม่ซ้ำของเดิม รวมถึงคิดค้นพบสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ตลอดจนผลิตผลผลิตใหม่ที่เกิดขึ้นอาจเป็นกระบวนการหรือวิธีการก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีประโยชน์

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนอย่างแท้จริงว่านักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการที่จะให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนได้ และเมื่อสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนได้ ก็จะทำให้หมอบเพลงมีรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเยาวชน ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาและความสามารถของหมอบเพลงโคราช และสามารถก่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ ทำให้สอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2538) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเอาไว้ว่า หมายถึง การใช้ทรัพยากรทาง การท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้

ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตพยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร หรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุดสงวนรักษาทรัพยากรให้คงอยู่สภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ต้องสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อุชนรุ่นหลัง

ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเยาวชนในแต่ละครั้งก็มีความต้องการที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวเยาวชนจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่นักท่องเที่ยวเยาวชนก็มีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในการเรียนรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำอาหาร (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 98) แต่นักท่องเที่ยวเยาวชนก็ยังต้องการไฝหาความสนุก ความตื่นเต้น และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวอยู่เสมอ (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 95)

เมื่อมองในภาพรวมของผลการวิจัยทั้งหมดจะเห็นได้ว่า มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็นต้นทุนทางด้านการท่องเที่ยว และมีหมอลำเพลงโคราชเป็นผู้จำหน่ายสินค้า ซึ่งมีผู้ซื้อสินค้าคือนักท่องเที่ยวเยาวชน โดยผู้ขายสินค้าจะขายสินค้าคือเพลงโคราชแต่จะนำออกมาจำหน่ายเป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวแต่ในการขายสินค้าผู้ขายก็จะต้องหากิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับ เมลไฮตรา (1998) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นสินค้าบริการที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากสินค้าโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ขายได้ การผลิตสินค้าบริการและการให้บริการต้องเกิดขึ้นพร้อมกัน ดังนั้น การดำเนินการทางการตลาดของการท่องเที่ยวจึงแตกต่างออกไปจากสินค้าทั่วไปด้วย ทั้งนี้ การดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองกรณีมีความเข้าใจกันว่าจะต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าภายใต้ความสามารถของสินค้าที่องค์กรนั้นมีอยู่

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้

ผู้วิจัยอยากให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนจัดทำกิจกรรมที่ 2 ออกมาเป็นรูปธรรมเพราะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ จะทำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงเพลงโคราชในอดีต นักท่องเที่ยวจะได้ย้อนกลับไปในอดีตเมื่อครั้งที่เพลงโคราชยังได้รับความนิยม ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่อยากจะเดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาหรือนักท่องเที่ยวต่างจังหวัด

เทศบาลนครนครราชสีมาจะต้องให้การสนับสนุนและปรับปรุงดูแลสถานที่จัดแสดง เพลงโคราชมีการลดหย่อนค่าเช่าสถานที่ให้แก่คณะหมอลำเพลงโคราชเนื่องจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจ ในปัจจุบันเพราะเป็นสถานที่ที่อยู่ในการดูแลของทางเทศบาลฯ และรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องให้การสนับสนุนอยู่เสมอ ๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมการท่องเที่ยวควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก เช่นกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราชเพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความต้องการที่จะท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลายซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจหรือการจัดกิจกรรมการประกวดร้องเพลงโคราช โดยรับสมัครผู้เข้าแข่งขันจากทั่วประเทศก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมร่วมกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาควรถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยต้องคำนึงถึงการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชและนำมาสรรค์สร้างให้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นการอนุรักษ์เพลงโคราชสู่ความยั่งยืน

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน เป็นการศึกษาเพื่อถามถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนคนไทยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ทำให้ผู้วิจัยได้รู้ที่นักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และนักท่องเที่ยวก็ยังให้ความสนใจในมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสามารถที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไปถึงความเป็นไปได้ของการสร้างให้มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่า วัดศาลาลอยเป็นสถานที่ที่มีความหลังเกี่ยวกับ เพลงโคราชและเกี่ยวกับคุณย่าโมซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งนอกเหนือจากที่ลานอนุสาวรีย์คุณย่าโม ในการศึกษาครั้งต่อไปสามารถทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาวัดศาลาลอยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมาในด้านของพุทธศาสนาและมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

บรรณานุกรม

- กชพร สืบสังข์. นักศึกษาโรงเรียนมารีย์วิทยา. สัมภาษณ์. 3 เมษายน 2554.
- กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ. (2542). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : คอมฟอร์ม.
- กลิ่นผลกา ทับทิมธงไชย. (2547). **การศึกษาเพลงโคราช**. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กำป็น นิธิวรไพบูลย์. ศิลปินพื้นบ้านแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553.
- กำป็น บ้านแท่น. (2544). **หลักสูตรการเรียนการสอน เพลงโคราช**. นครราชสีมา : ชมรม เพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา
- เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์. (2548). **อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย**. เชียงราย : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ขนิษฐา รถเพชร. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. สัมภาษณ์. 17 มีนาคม 2554.
- จารุวรรณ ขำดี. ข้าราชการฝ่ายประสานงานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์. 28 กุมภาพันธ์ 2554.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2550). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชิชิโร, อิกะซะวะ. (2547). **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์**. แปลโดย บัณฑิต ประดิษฐานุวงศ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ชูเกียรติ ศิริวงศ์. (2549). **พฤติกรรมการซื้อขายของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น : กรณีศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่**. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2538). **รายงานการวิจัย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาง**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ชุดโครงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน.
- ดอกไม้ ราชสีมา. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2553.
- ติมหลอด เขยโคกสูง. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553.
- เตือนใจ เดสันเทียะ. แม่บ้าน. สัมภาษณ์. 3 เมษายน 2554.

- ถาวร สุขภักข และคณะ. (2536). **เพลงโคราช : การศึกษาในเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์.**
นครราชสีมา : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ. (2544). **การบริหารการตลาด.** กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.** พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ : วี อินเทอร์เน็ตพรีน.
- นฤมล ปิยวิทย์. **ข้าราชการบำนาญ.** สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554.
- นวรรตน์ นักเสียง. (2551). **การศึกษาเพลงขอทาน จันทบุรี.** ปรินญาณินพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นันทนา แรงจริง. (2548). **การใช้กิจกรรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าทาง
วัฒนธรรม และการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง.**
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและ การแนะแนว
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิคม จารุมณี. (2535). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์.
- นียบพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ :
ธนาเพรส.
- บุญทา ชัยเลิศ. (2544). **แผนการตลาดการท่องเที่ยวบ้านควายไทย อำเภอแมริม จังหวัด
เชียงใหม่.** ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.** กรุงเทพฯ :
เพรสแอนด์ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, สุริยา สัมจันทร์ และจิระวงศ์ คงทอง. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัย
ทางการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ : เพรสแอนด์ดีไซน์.
- บุญสม สังข์สุข. **นายกสมาคมเพลงโคราช.** สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553.
- ปิ่นอนรร วิสุลิตินกร. **หมอลเพลงโคราช.** สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553.
- ภาคพิศุทธิ์ คลังกุล. **ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
นครราชสีมา.** สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2554.

- มุทริกา พุกษาพงษ์. (ม.ป.ป.). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.manager.co.th/travel/viewnews.aspx?NewsID=9540000080464> [5 มีนาคม 2554].
- ยศ สันติสมบัติ. (2544). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยูเนสโก. (ม.ป.ป.). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.creativetourism.com/c_main/about.html [5 มีนาคม 2554].
- รัชนีกร เศรษฐ์. (2523). **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสตร์. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัย**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ลำพอง พูลทวี. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553.
- เลิศพร ภาวะสกุล. (2540). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณพร ราชวงศ์. อาจารย์ประจำสำนักบริหารสื่อสารการตลาดมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. สัมภาษณ์. 25 มีนาคม 2554.
- วาสนา อ่องเอี่ยม. (2546). **เอกสารประกอบการสอน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). **การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. สัมภาษณ์. 11 เมษายน 2554.
- วีระ เลิศจันทิก. (2541). **เพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรีพร สมบุญธรรม. (เมษายน-มิถุนายน 2536). “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”. **จุลสารการท่องเที่ยว**. 2(2) : 25-30.
- ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์,บรรณาธิการ. (2538). **ของดีโคราชเล่ม 4 สาขากีฬาและนันทนาการ**. นครราชสีมา : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). **สังคมวิทยาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- ศิริชัย กาญจนวาที, สุวิมล ตีรกานันท์ และศิริเดช สุชีวะ. (2543). **การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS สำหรับงานวิจัย : การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2551). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 4. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.
- สงศรี วงษ์เวช. (2545). **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง**. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมพิศ นิชลานนท์ และวนิดา ตริสวัสดิ์, บรรณาธิการ. (2540). **เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 1-8**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมพิศ นิชลานนท์, วนิดา ตริสวัสดิ์ และอังคณา นันทิพิพาพรรณ, บรรณาธิการ. (2540). **เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 9-15**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สายใจ ทันการ, สุรัชย์ ปิยานุกูล, และจงกล ศิริประภา. (2549). **การศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานใต้**. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สาโรช บัวศรี. (ม.ป.ป.). **ความหมายของวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm [5 มีนาคม 2554].
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2546). **แนวทางการจัดการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- สุกัญญา เจริญศรี. (2549). **การรับรู้และแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวใน 6 จังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน หลังจากได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติ (TSUNAMI) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แสนปรีดา บุญหาญณรงค์. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553.
- องอาจ สายใยทอง. (2546). **เพลงกล่อมลูกโคราช**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทย
แนวมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ออมทรัพย์ บุญหาญณรงค์. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553.

Coltman, Michael M. (1989a). **Introduction to travel and tourism : An international
approach**. New York : Nostrand Reinhold.

_____. (1989b). **Tourism marketing**. New York : Van Nostrand Reinhold.

Fennell, David A. (1999). **Ecotourism and introduction**. London : Routledge.

Hilgard, E. R. (1962). **Introduction to psychology**. New York : Harcourt Brace & World.

Malhotra, R. K. (1998). **Tourism marketing**. New Delhi : Anmol.

Middleton, Victor T. C. (1994). **Marketing in travel and tourism**. 2nd ed. Oxford :
Heinemann.

Weiten, W. (1989). **Understanding and enhancing self-esteem in psychology themes and
variation**. Calif : Brooks/Cole.

การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรม
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน
The study of identities and values in korat Traditional Performance (Pleng Korat)
approach to Creative tourism activities for youth tourist

แพรวพโยม พัวเจริญ

Phraeophayom Puacharoen

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน บนฐานการรักษอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยใช้วิธีการศึกษา คือ 1) ศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคมและประวัติศาสตร์ของเพลงโคราช โดยสัมภาษณ์กับคณะหมอลเพลงโคราชและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชรวมถึงนักท่องเที่ยวเยาวชนไทย 2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช โดยเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวเยาวชนไทย จำนวน 400 ชุด 3) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนและสอดคล้องกับความเป็นไปได้ของคณะหมอลเพลงโคราชและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับคณะหมอลเพลงโคราชและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ผลการศึกษา พบว่า เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเกิดขึ้นจากคนในอดีตเพราะคนโคราชในอดีตเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนเจ้าสำนวนจึงทำให้เกิดเพลงโคราช เพลงโคราชยังมีภาษาของเพลงที่โดดเด่นและมีคุณค่าเพราะเป็นภาษาโคราชซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของคนโคราช การแต่งกายของผู้ที่เล่นเพลงโคราชก็มีความโดดเด่นและแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ คนในจังหวัดนครราชสีมามีความรักและหวงแหนเพลงโคราชเพราะถือว่าเป็นเพลงที่อยู่คู่บ้านคู่อเมืองโคราชมาจนถึงปัจจุบันและในปัจจุบันก็ยังมีการนำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นตามงานต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดบริเวณลาน

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หรือคุณย่าโม ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และคณะหมอลำเพลงโคราช รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ ซึ่งมีกิจกรรมดังต่อไปนี้ 1) การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช 2) มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก 3) การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช 4) จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว 5) ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช 6) นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช 7) จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช 8) จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก 9) จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา 10) จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช

คำหลัก : อัตลักษณ์, เพลงโคราช, โคราช

Abstract

The purpose of this research was to study the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance. Also study the youth tourist demands towards the cultural tourism focusing on the Korat folk song performance. The purpose of the research is to develop creative tourism activities for youth tourists, mainly to reserve the identity of Korat folk song performance. The research methods are as follow : 1) Study the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance by interview with the singers, the experts and youth tourists. 2) Study the youth tourists' demand on Korat folk song performance by conducting 400 surveys. 3) Develop tourism activities based on the tourists demand by organizing a group discussion between Korat folk song performers, public sectors and private sectors that associated with the project.

Research outcome Korat folk song performance was originated in Nakornratchasima province that has its uniqueness by using the local language. The costume is very distinctive from other costume in the region. The locals are very passionate about the Korat folk song performance. In these days, the performance is still widely spread in special events, at the Thao Suranaree or Khun Ya Mo monument, the Korat heroine. Nowadays, there is a demand of creative Korat folk song performance activities for youth tourists, which could

create by the Korat folk song performers, public sectors and private sectors that associated with the project. Activities 1) Organize Korat folk song performance Exhibition 2) Provide rental Korat folk song performance costume for tourist to take picture as a souvenir 3) Organize Korat folk song performance singing competition 4) Include Korat folk song performance in the tour package 5) Encourage tourists to participate in the korat folk song performance 6) Provide Korat folk song class for tourist 7) Korat Folk Song souvenir shop 8) Create Korat Folk songs game for tourists 9) Encourage to include Korat Folk songs in Meeting and Seminar functions 10) Create tour to visit Korat folk songs performers

Keywords: Identities, Pleng korat, Korat

คำนำ

จังหวัดนครราชสีมาที่มีวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน คือ เพลงโคราช ซึ่งเป็นเพลงที่เกิดขึ้นจากคนโคราชในสมัยก่อน (พ.ศ.2313) ในปัจจุบันเพลงโคราชหาชมได้ยากเพราะถ้าต้องการชมเพลงโคราชต้องเดินทางไปชมที่บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หรือที่วัดศาลาลอย ชาวจังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบันก็จะรู้จักเพลงโคราชเพื่อใช้ในการแก้บนคุณย่าโมเพียงเท่านั้น เพราะสังคมไทยในปัจจุบันได้รับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกจึงทำให้วัยรุ่นในปัจจุบันไม่สนใจเพลงโคราช จึงจะทำให้เพลงโคราชสูญหายและไม่มีผู้สืบสานต่อ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช เพื่อให้นักท่องเที่ยวเยาวชนเกิดการสนใจเพลงโคราชและเพื่อให้เพลงโคราชเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น จึงควรที่จะอนุรักษ์เพลงโคราชเพื่อให้เป็นที่ยุติของนักท่องเที่ยว และให้อยู่คู่กับเมืองโคราชไม่ให้เพลงโคราชนั้นหายไป และให้อยู่คู่กับจังหวัดนครราชสีมาานานมากยิ่งขึ้น และการสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชเพื่อเป็นการสร้างคุณค่า (Value) ให้กับเพลงโคราชและเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช

3. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยการศึกษาถึงอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชโดยศึกษาถึงวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาถามกับนักท่องเที่ยวเยาวชนถึงความต้องการและรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยการศึกษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและข้อมูลจากการสอบถามกับนักท่องเที่ยวเยาวชนต่อความต้องการและรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบบทสนทนาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นและออกมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนคือ ทำให้คณะเพลงโคราชสามารถนำกิจกรรมการท่องเที่ยวจากการวิจัยมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการให้บริการของหมอลำเพลงโคราชและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคณะหมอลำเพลงโคราช หน่วยงานของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและยังสามารถอนุรักษ์เพลงโคราชให้คงอยู่ต่อไปด้วย สำหรับผู้ที่ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวก็สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างจุดขายให้กับการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ อีกทั้งยังสามารถประชาสัมพันธ์เพลงโคราชให้เป็นที่รู้จักได้อีกด้วยและไม่ทำให้เพลงโคราชสูญหาย

เครื่องมือและระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งได้แบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 วัตถุประสงค์เพื่อใช้

ในการศึกษา โดยวัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากเอกสาร ตำรา และข้อมูลทุติยภูมิ จากการสัมภาษณ์หมอลำเพลงผู้เป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมรวมถึงผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative research) กับนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีกับนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คนเมื่อได้คำตอบจากการตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยเพื่อตอบในวัตถุประสงค์ที่ 2 แล้ว ทำให้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้เป็นประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3 โดยใช้วิธีการศึกษาโดยจัดเวทีสนทนากลุ่มกับภาคีทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนรวมถึงหมอลำเพลงโคราชซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มดังนี้ 1) เจ้าของคณะเพลงโคราชจำนวน 3 คณะ คณะละ 1 คน 2) ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 3) นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 4) วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา 5) ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 6) ผู้จัดการบริษัทยิ้มละไมทัวร์ รวมผู้เข้าร่วมเวทีสนทนาจำนวน 8 คน

ผลการศึกษา

อัตลักษณ์ของเพลงโคราชคือ

1. ใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลง
2. เป็นการแสดงเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี
3. ใช้ภูมิปัญญาในการแสดงเพลงสด ๆ
4. ทำนองการเอื้อน เอ่ยของเพลง
5. การแต่งกายของผู้เล่นเพลงซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ
6. ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงจะจบในตัวของเพลงเอง

คุณค่าของเพลงโคราชคือ

1. ด้านวัฒนธรรม
  - 1.1 เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการแสดงเพลงโคราช
  - 1.2 เพลงโคราชเป็นการแสดงเพลงโดยที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี

1.3 ในการแสดงเพลงโคราชต้องใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ซึ่งเป็นความสามารถของแต่ละบุคคล

1.4 เนื้อหาของเพลงโคราชยังแฝงไปด้วย คำสอนต่าง ๆ

1.5 เพลงโคราชมีทำนองการเอื้อนการเอ่ยของเพลงโคราชซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านอื่นๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงโคราช

1.6 การแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบเดิม ๆ อยู่

1.7 ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงโคราชจะจบในตัวของตัวเอง

2. ด้านสังคม

2.1 เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคมแต่ละเนื้อหามีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ

2.2 หมอเพลงโคราชถือได้ว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ จากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งที่พบเจอ หมอเพลงจึงมีประโยชน์ต่อสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก

2.3 ได้มีการนำเพลงโคราชมาจัดแสดงแก่บัณฑิตคุณย่าโมและมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวช งานศพ งานบุญ งานกุฐิน งานผ้าป่า

2.4 ได้มีการฝึกหัดแสดงเพลงโคราชให้กับบุคคลที่สนใจเพลงโคราชที่วัดศาลาลอย ซึ่งสามารถนำประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและตนเองได้

3. ด้านประวัติศาสตร์

3.1 เพลงโคราชได้รับการตั้งชื่อว่าเป็นเพลงโคราชมาจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง

3.2 ในสมัยที่ท่านท้าวสุรนารีทำศึกสงครามชนะศัตรูคนในสมัยนั้นได้นำเพลงโคราช มาร้องมาเล่นมาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น

3.3 คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนงไปนา กินชงกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน

3.4 ในสมัยก่อนคนโคราชได้นำเพลงโคราชมาสร้างความบันเทิงใจใจเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตามงานต่าง ๆ

3.5 คนโคราชได้นำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและยึดเป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานเพลงโคราชจากรุ่นสู่รุ่น

3.6 เพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ป็นุยาตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ให้รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.0 อายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.3 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.0 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.8 ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 32.8 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.5 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 67.8 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 96.8 นักท่องเที่ยวชาวไทยรู้จักเพลงโคราชมาจากการแสดงเพลงโคราช คิดเป็นร้อยละ 40.8 เคยมีประสบการณ์การชม การฟัง และการเห็น เพลงโคราช มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวเคยเห็นการเล่นเพลงโคราชที่บริเวณลานคุณย่าโม คิดเป็นร้อยละ 66.2 และเป็นรูปแบบการเล่นเพลงโคราชเพื่อการแก้บน คิดเป็นร้อยละ 78.4 นักท่องเที่ยวไม่เคยรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 72.0 นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.94) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่าในทุกกิจกรรมมีความต้องการอยู่ในระดับมากแต่มีเพียงกิจกรรม การเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราชที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราชมีระดับความต้องการอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 2 คือกิจกรรมการให้มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราช เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85) อันดับที่ 3 มี 2 กิจกรรมที่มีระดับความต้องการอยู่ในระดับเดียวกัน คือ การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) และการจัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 4 ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมใน การแสดงเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.97) อันดับที่ 5 ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 6 จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 7 จัดทำรูปแบบเกมส์เกี่ยวกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.83) อันดับที่ 8 ให้เพลงโคราชมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.89) อันดับที่ 9 จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.15)

จากการศึกษาทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวชาวคนไทยจัดเวทีสนทนาในกลุ่มภาคีทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนรวมถึงคณะหมอลำเพลงโคราชซึ่งได้พัฒนาออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1

นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช โดยสามารถจัดทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกร้องเพลงโคราชและในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวได้สวมใส่เสื้อผ้าของหมอลำซึ่งเป็นเสื้อผ้าที่จัดเตรียมไว้จ่ายต่อการสวมใส่ นักท่องเที่ยวจะได้ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้นและชอบทำอะไรที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอนอกจากนี้ต้องจัดทำร้านขายของที่ระลึกเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับเพลงโคราชไว้เป็นของที่ระลึกเพราะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจ

กิจกรรมที่ 2

จัดให้มีพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชซึ่งรวมถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมาด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน เช่น การจัดทำ แอนิเมชันเพลงโคราช การจัดทำเวทีแสดงเพลงโคราช ห้องที่เกี่ยวกับชุดการแต่งกายของหมอลำเพลงโคราช หรือ จัดทำวีดิทัศน์การแสดงเพลงโคราชเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจในเพลงโคราช นอกจากนี้การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ที่วัดศาลาลอยเพราะบ้านหมอลำเพลงโคราชส่วนใหญ่อยู่ที่บริเวณวัดศาลาลอย นักท่องเที่ยวจะได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของหมอลำเพลงโคราช ได้ดูวิธีการฝึกร้องเพลง การด้นกลอนเพลงสด และนักท่องเที่ยวก็ยังได้มีโอกาสฝึกร้องเพลงโคราชกับหมอลำเพลงโคราชได้ด้วย ซึ่งที่บ้านหมอลำเพลงโคราชจะต้องจัดสถานที่ให้เหมือนในสมัยก่อนเพื่อย้อนอดีตระลึกถึงสมัยที่เพลงโคราชมีความนิยมเป็นอย่างมากเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และได้ถ่ายรูปเพื่อเก็บบรรยากาศไว้เป็นที่ระลึก พร้อมทั้งมีชุดเครื่องแต่งกายของหมอลำเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้สวมใส่และถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกด้วย สุดท้ายก่อนที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมีการจัดทำเกมส์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก ซึ่งเป็นเกมส์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราช ภาษาของเพลง การแสดงเพลง การแต่งกายของผู้แสดงเพลง ให้นักท่องเที่ยวด้นกลอนเพลงสด เช่น จัดทำต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยไปไม้มาคนละ 1 ใบ ใบไม้ใบนั้นก็จะมีความหมายโคราชนักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางหรือให้นักท่องเที่ยวบอกถึงความหมายของคำ คำนั้นว่าหมายถึงอะไร ซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยวสนุกสนานและเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชและบ้านหมอลำเพลงโคราช

กิจกรรมที่ 3

สามารถนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวเป็นคณะทัวร์เพื่อทัศนศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เพลงโคราชในการต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ โดยมีการด้นกลอนเพลงสดซึ่งการด้นกลอนเพลงนั้นต้องมีชื่อนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความแปลกใหม่และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการจัดให้นักท่องเที่ยวได้เล่นเกมสื่อกีฬาที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อสร้างความเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยว ในขณะที่อยู่บนรถทัวร์ ก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและสามารถนำกิจกรรมที่ 1 และ กิจกรรมที่ 2 มาจัดให้อยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

การอภิปรายผล

จากผลสรุปงานวิจัยที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเพลงโคราชที่เกิดขึ้นจากคนในสมัยก่อน เพราะคนในสมัยก่อนชอบพูดในลักษณะเจ้าบทเจ้ากลอน จึงทำให้ออกมาเป็นเพลงโคราช ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) กล่าวคือ วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้ และก่อให้เกิดผลดีกรรมและผลดีผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถวายทอด เสริมสร้าง เติบโตคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างคุณภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ และยังคงสอดคล้องกับ กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ (2548 : 287) กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นมรดกของสังคมคือ มีการสืบทอดกันต่อ ๆ มา มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อความมั่นคงในวิถีชีวิตของส่วนร่วม บุคคลส่วนใหญ่รับมายึดถือปฏิบัติและปรับปรุงให้มีความเจริญงอกงาม เป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสามัคคีของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติอย่างมีแบบแผน

นอกจากนี้เนื้อร้องที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราชยังแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน สอนให้รัก ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม คำคม คำเปรียบเปรย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ องอาจ สายใยทอง (2546) ในการแสดงเพลงโคราชนั้นเป็นการร้องกลอนเพลงโคราชได้ต่อกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเป็นการเล่นเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสดและผู้แสดงเพลงโคราชใช้ปัญญา

ในการเล่นเพลงสด ๆ แต่จะมีเพียงการปรบมือและกระทืบเท้าเป็นการให้จังหวะประกอบการร้องเพลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กลิ่นผกา ทับทิมธงไชย (2547) ในการร้องเพลงโคราช 1 เพลง จะแบ่งออกเป็น 3 ท่อน คือ 1.ท่อนต้น 2.ท่อนกระทุ้ 3.ท่อนจบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ เลิศจันทิก (2541) กล่าวคือ กลอนท่อนแรกประกอบด้วยท่อนต้นเพลงและท่อนกระทุ้เพลง นิยมนำมาจากเพลงหลักหรือเพลงคู่สี่ ท่อนหลังเป็นท่อนจบ ใช้ภาษาของเพลงที่เป็นภาษาโคราชเฉพาะ มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา นิทานชาดก สุภาษิต และคำพังเพย

จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละกิจกรรมยังไม่เคยเกิดขึ้นกับเพลงโคราชมาก่อน และเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วนั่นก็คือเพลงโคราช เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกและใหม่ยังไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งทำให้สอดคล้องกับคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2540 : 497) กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองที่สามารถคิดแบบอเนกนัยหลายทิศหลายทาง ด้วยการเชื่อมโยงความคิดหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่มีอยู่เดิมแล้วจัดระเบียบของความคิดออกมาในรูปแบบใหม่ เป็นสิ่งแปลกใหม่ ไม่ซ้ำของเดิม รวมถึงคิดค้นพบสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ และคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ตลอดจนผลิตผลผลิตใหม่ที่เกิดขึ้นอาจเป็นกระบวนการหรือวิธีการก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนอย่างแท้จริงว่านักท่องเที่ยวชาวชนมีความต้องการที่จะให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ เพื่อที่จะสามารถตอบสนองของความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนได้ และเมื่อสามารถตอบสนองของความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนได้ ก็จะทำให้หมอมเพลงมีรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวชน ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาและความสามารถของหมอมเพลงโคราช และสามารถก่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ ทำให้สอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2538) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเอาไว้ว่า หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตพยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร หรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุดสงวนรักษาทรัพยากรให้คงอยู่สภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองของความต้องการของนักท่องเที่ยว และประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ต้องสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง

ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวชนในแต่ละครั้งก็มีความต้องการที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวชาวชนจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่นักท่องเที่ยวชาวชนก็มีความต้องการ

ที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะ เป็นความต้องการในการเรียนรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำอาหาร (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 98) แต่นักท่องเที่ยวเยาวชนก็ยังคงต้องการ ใฝ่หาความสนุก ความตื่นเต้น และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวอยู่เสมอ (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 95)

เมื่อมองในภาพรวมของผลการวิจัยทั้งหมดจะเห็นได้ว่า มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็น ต้นทุนทางด้านการท่องเที่ยว และมีหมอลำเพลงโคราชเป็นผู้จำหน่ายสินค้า ซึ่งมีผู้ซื้อสินค้าคือ นักท่องเที่ยวเยาวชน โดยผู้ขายสินค้าจะขายสินค้าคือเพลงโคราชแต่นำออกมาจำหน่ายเป็นกิจกรรม ทางด้านการท่องเที่ยวแต่ในการขายสินค้าผู้ขายก็ต้องหากิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการ ผู้ซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับ เมลไฮตรา (1998) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นสินค้าบริการที่มี ลักษณะแตกต่างออกไปจากสินค้าโดยทั่วไป กล่าวคือเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถ เก็บรักษาไว้ขายได้การผลิตสินค้าบริการและการให้บริการต้องเกิดขึ้นพร้อมกัน ดังนั้น การดำเนินการ ทางการตลาดของการท่องเที่ยวจึงแตกต่างออกไปจากสินค้าทั่วไปด้วย ทั้งนี้ การดำเนินการด้าน การตลาดการท่องเที่ยว จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองกรณีมีความเข้าใจกันว่าจะต้อง ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าภายใต้ความสามารถของสินค้าที่องค์กรนั้นมีอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนจัดทำกิจกรรมที่ 2 ออกมาเป็นรูปธรรม เพราะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ จะทำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงเพลงโคราชในอดีต นักท่องเที่ยวจะได้ ย้อนกลับไปในอดีตเมื่อครั้งที่เพลงโคราชยังได้รับความนิยม ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่ อยากจะเดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาหรือนักท่องเที่ยวต่างจังหวัด

1.2 เทศบาลนครนครราชสีมาจะต้องให้การสนับสนุนและปรับปรุงดูแลสถานที่จัดแสดงเพลง โคราชมีการลดหย่อนค่าเช่าสถานที่ให้แก่คณะหมอลำเพลงโคราชเนื่องจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจใน ปัจจุบันเพราะเป็นสถานที่ที่อยู่ในการดูแลของทางเทศบาลฯ และรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องให้การ สนับสนุนอยู่เสมอ ๆ

1.3 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมการท่องเที่ยวควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการ ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราชเพราะนักท่องเที่ยวใน ปัจจุบันมีความต้องการที่จะท่องเที่ยวเพื่อย้อนหาอดีตซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจหรือการ

จัดกิจกรรมการประกวดร้องเพลงโคราช โดยรับสมัครผู้เข้าแข่งขันจากทั่วประเทศก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1.4 ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยต้องคำนึงถึงการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชและนำมาสรรค์สร้างให้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นการอนุรักษ์เพลงโคราชสู่ความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน เป็นการศึกษาเพื่อถามถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนคนไทยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ทำให้ผู้วิจัยได้รู้่านักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และนักท่องเที่ยวก็ยังให้ความสนใจในมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสามารถที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไปถึงความเป็นไปได้ของการสร้างให้มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็นจุดขายทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา

2.2 จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่า วัดศาลาลอยเป็นสถานที่ที่มีความหลังเกี่ยวกับเพลงโคราชและเกี่ยวกับคุณย่าโมซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง นอกเหนือจากที่ลานอนุสาวรีย์คุณย่าโม ในการศึกษาครั้งต่อไปสามารถทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาวัดศาลาลอยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมาในด้านของพุทธศาสนาและมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

บรรณานุกรม

- กฤษณา วงษาสันต์ และคนอื่น ๆ. (2542). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทคอมฟอร์มจำกัด.
- กลินณกา ทับทิมธงไชย. (2547). **การศึกษาเพลงโคราช**. ปรินญานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยาควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2538). **รายงานการวิจัย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาง**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ชุดโครงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน.

- วีระ เลิศจันทร์. (2541). **เพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิธร ธีญลักษณ์นันท์,บรรณารักษ์. (2538). **ของดีโคราชเล่ม 4 สาขากีฬาและนันทนาการ**. นครราชสีมา : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2551). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 4. ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วน จำกัดโรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2546). **แนวทางการจัดการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- องอาจ สายใยทอง. (2546). **เพลงกล่อมลูกโคราช**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Malhotra, R K. (1998). **Tourism Marketing**. New Delhi : Anmol Publications.

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับตลอดโครงการ**

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผน	กิจกรรมดำเนินงาน	ผลที่ได้รับ
<p>เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ในเชิงวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช 2. ออกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 3. นำแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดขึ้น ไปดำเนินการสัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด 4. สรุปผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการถอดเทป และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Content Analysis) 5. คั้นข้อมูลที่ได้สู่คณะเพลงโคราช เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเพลงโคราช 	<p>ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำราและเอกสาร รวมถึงการสัมภาษณ์กับคณะหมอลำ เพลงโคราชและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชรวมถึงนักท่องเที่ยวเยาวชน</p>	<p>จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำราและเอกสาร รวมถึงการสัมภาษณ์ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้เสนอแนะมา</p>

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผน	กิจกรรมดำเนินงาน	ผลที่ได้รับ
<p>เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักวิจัยออกแบบแบบสอบถามและทำการทดลองแบบสอบถามก่อนนำเก็บข้อมูลจริงเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 2. นำแบบสอบถามที่ได้ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด 3. นักวิจัยลงข้อมูลและทำการวิเคราะห์ผลข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ 4. นำเสนอความก้าวหน้า (Progress Report) ต่อสกว. 	<p>จากผลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบสอบถามและนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และข้อคำถามซึ่งมีค่าที่ 0.69 มีความสอดคล้องกันและได้นำแบบสอบถามไปทดลองกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ค่าความเชื่อมั่นซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.843 และดำเนินการเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง 400 คน</p>	<p>จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวคนไทย ทำให้ทราบถึงความต้องการที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช</p>

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผน	กิจกรรมดำเนินงาน	ผลที่ได้รับ
<p>เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช</p>	<p>1. นักวิจัยทำการออกแบบกระบวนการในการจัดเวทีสนทนากลุ่ม ทำการติดต่อประสานงานกับผู้เข้าร่วมเชิญเข้าร่วมประชุม และเตรียมการประชุม</p> <p>2. ทำการจัดเวทีสนทนา</p> <p>3. สรุปและวิเคราะห์ผลข้อมูลจากเวทีสนทนากลุ่ม โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Content Analysis)</p> <p>4. สรุปการวิจัย และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) เสนอต่อสกว.</p>	<p>จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวเยาวชนคนไทยผู้วิจัยนำข้อมูลมาเป็นประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยเชิญภาคีทางด้านการท่องเที่ยวภาคีรัฐบาลและเอกชน</p>	<p>จากการสนทนากลุ่มทำ ให้ได้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่อยู่บนพื้นฐานของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช</p>

ภาษาโคราช

ภาษาโคราชจะมีคำศัพท์ส่วนหนึ่งที่ใช้คำศัพท์ร่วมภาษาไทยกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันนี้ การสื่อสารคมนาคมสะดวกรวดเร็ว สื่อมวลชนชนิดต่างๆ แพร่เข้าไปสู่ชนบทได้ทุกรูปแบบ การศึกษาเจริญขึ้น ทำให้ภาษาไทยกลางเข้ามาปะปนกับภาษาโคราชมากขึ้น คำศัพท์ภาษาโคราชแท้ๆ ถูกลืมไป คนโคราชสมัยใหม่จึงใช้ภาษาโคราชโดยใช้ศัพท์ภาษาไทยกลางเพียงแต่ออกเสียงเป็นสำเนียงโคราช คือเปลี่ยนระดับวรรณยุกต์เท่านั้น เช่น

ทำยทอย	ออกเสียงเป็น	ทำยทอย
สระम्म	ออกเสียงเป็น	ชะम्म
กิน	ออกเสียงเป็น	กิน, กิน ⁺
ข้าว	ออกเสียงเป็น	เช่า
ไป	ออกเสียงเป็น	ไป๋, ไป
เดิน	ออกเสียงเป็น	เดิน ⁺ , เดิน
มด	ออกเสียงเป็น	มัด
น้ำ	ออกเสียงเป็น	น้าม
ข้ามต้ม	ออกเสียงเป็น	เช่าต้ม
ไข่หวัด	ออกเสียงเป็น	ไข่หวัด
เป็นไข่	ออกเสียงเป็น	เป็นไข่
แจกการ์ด	ออกเสียงเป็น	แจก้าด

ภาษาโคราชเป็นภาษาที่ผสมผสานระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน ภาษาเขมร มีคำศัพท์ สำเนียง สำนวน เฉพาะถิ่น ดังนี้

1. สำเนียง หมายถึง เสียงวรรณยุกต์ภาษาโคราช นักภาษาศาสตร์คือ ชลิดา รินทร์พรหม ศึกษาเสียงวรรณยุกต์ภาษาโคราช (ในเมือง) เมื่อ พ.ศ.2519 พบว่า มีเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง คือ

1.1 หน่วยเสียงต่ำ-ขึ้น เช่นคำว่า ฉะย สวน เหล็อง เห็น หนอง ขา ฝา หนู หมี่ ฯลฯ

1.2 หน่วยเสียงต่ำ-ตก เช่นคำว่า ดอก หี่ เหล่น เดิน เส้น ผึ่ง ส่นเถ่า หมอด ฯลฯ

1.3 หน่วยเสียงกลาง-ระดับ มี 2 เสียง คือ เสียงกลางระดับ เช่น ชิม ริม เย็น เต็ม ปิ้ง เงิน ไอ่ เดียว มี ที เก ฯลฯ และหน่วยเสียงกลาง-ชั้น เช่น บี้ด (ปิด) ดีบ (ดิบ) เต๊ะ (เตะ) ฟัก (ฝัก) เปาะ (เบาะ) กัก (กัก) ฯลฯ

1.4 หน่วยเสียงสูง-ต่ำ มี 2 หน่วยเสียง คือ เสียงสูง-ตก เช่น ดิ้น จ้ม เต็น บั้ง ไซ่ ค่ำ ไก่ ป้าย ป่า โง่ ฯลฯ และเสียงสูง-ระดับ เช่น ซับ (ลับ) ซัด (สัตว์) มด (หมด) ฯลฯ

ส่วน วิจิตร ภาณุพงศ์ ได้ศึกษาเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นโคราชเช่นเดียวกัน โดยศึกษากระจาย 16 อำเภอ เมื่อ พ.ศ.2522 ด้วยการสำรวจการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจกสัน เป็นเครื่องมือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สามารถแบ่งภาษาโคราชด้วยเสียงวรรณยุกต์เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มตะวันออก และกลุ่มตะวันตก โดยกลุ่มตะวันออก ได้แก่ อำเภอชุมพวง อำเภอบัวใหญ่ อำเภอห้วยแถลง อำเภอคง อำเภอพิมาย อำเภอโนนสูง อำเภอจักราช จะมีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ส่วนกลุ่มอำเภอตะวันตกได้แก่ อำเภอโนนไทย อำเภอด่านขุนทด อำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย อำเภอโชคชัย อำเภอครบุรี และอำเภอเสิงสาง มีเสียงวรรณยุกต์คล้ายคลึงกัน

รายการคำที่นำไปทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีดังนี้

A	B	C	DL	DS
1.ชา หู หัว	ซ่า เซ่า ไช่	ผ้า เลื้อ ซ่า	ขาด หาบ สาก	ซัด สัตว์ หัวัด
2.ตา ปลา กา	ป่า ไก่ เต่า	กล้า ป่า ก้าง	ปาก ตาก กาด	กัด ปัด ตัก
3.บาน ดำ ดาว	บ่า อ่าง ต่าง	อ้า ด้าย บ้า	บาด ดาบ อาบ	คัด ดับ ดัก
4.คาง มือ นา	ฟอ ล่าง ค่า	ม้า น้ำ ค้ำ	นาก ลาบ คราด	วัด นับ คัด

คำที่แยกภาษาโคราชด้วยเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 กลุ่มอย่างชัดเจน คือ รายการคำในแถว A โดยกลุ่มตะวันออก จะออกเสียงแถวที่ 1, 2 และ 3 เหมือนกัน เป็น หู หัว ชา ต่า ปล่า ก่า บ่าน ดำ ดาว ส่วนกลุ่มตะวันตกจะออกเสียงแถวที่ 2, 3 และเหมือน เป็น ตา ปลา กา บาน ดำ ดาว คา มือ นา

ส่วนรายการคำในแถว B C DL DS ทั้งกลุ่มตะวันตกและตะวันออกจะออกเสียงเหมือนกัน

สำนวนภาษาโคราช

สำนวนภาษาเป็นคำพูดที่กลั่นกรองขึ้นมาเพื่อความสละสลวยของภาษา มีความคมคายและซับซ้อนกว่าคำพูดธรรมดา สำนวนภาษาโคราชมักมีลักษณะเฉพาะตัวคือ ส่วนใหญ่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกันซึ่งจะดูได้จากเพลงโคราช เป็นต้น สำนวนภาษาโคราชมีความผูกพันกับวิถีชีวิตตลอดจนสะท้อนให้เห็นค่านิยม จริยธรรมความเชื่อ ประเพณีและทัศนคติของคนโคราชอย่างชัดเจน มีคุณค่าทางวัฒนธรรมทั้งด้านรูปธรรม คือแสดงภาพการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายและด้านนามธรรมคือการอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม แก่ลูกหลาน ต่อไปนี้จะยกตัวอย่างสำนวนภาษาโคราชโดยสังเขป

1. กลุ่มคำสำนวนภาษาที่มีเสียงสัมผัส เช่น

กะท่อมหอมสะหน้า	หมายถึง	กะท่อมที่ปักอาศัย เช่น ได้กันแล้วก็พากันไปยอกะท่อมหอมสะหน้าอยู่ไป
กินน่ำร่อนนอนไฟ	หมายถึง	การอยู่ไฟของหญิงแม่ลูกอ่อน
แจ้งตำมาข้าว	หมายถึง	สว่างแล้วมองเห็นอะไรชัดเจน เช่น ดึกแล้ว คอยให้แจ้งตำมาข้าวก่อนยังคอยไป
บุญกึ่งถึงกัน	หมายถึง	หากยังมีวาสนาก็จะได้ครองคู่กัน เช่น ถ้าบุญกึ่งถึงกันก็คือจิดักันอยู่ดอก
น้อยอีกตักใจ	หมายถึง	น้อยใจ เช่น น้อยอีกตักใจอะไรยังมานั่งร้องอยู่
ฟักแพงแตงร้าน	หมายถึง	พืช ผักต่างๆ เช่น ทำบุญนี้จึเอาฟักแพงแตงร้านกะไหนมาแก๊ง
มุลมังสังขยา	หมายถึง	มรดก หรือสมบัติต่างๆ เช่น มุลมังสังขยาของพ่อของแม่นี้หาไว้ให้ลูกนั่นแค
ฟูกเม่าะเบ้าะหมอน	หมายถึง	ที่นอน
มีลูกให้ประกอบตัว -	หมายถึง	ให้มีลูกและสามีที่ดี มักเป็นคำให้พร
มีผิวให้ประกอบใจ		
ตัวสั้นบั้งอ	หมายถึง	อาการอยากได้อย่างเต็มที่
พอสมาพาควร	หมายถึง	พอดี เช่น สนุกกันก็เอาพอสมาพาควร
อีลักอีหลุด	หมายถึง	ความลำบาก ทุกข์ทุกเล เช่น ก้าวจะได้ทำงานอีลักอีหลุดจนว่า

หาอยู่หากิน	หมายถึง การประกอบอาชีพ เช่น เป็นยังไงหาอยู่หากินอย่างไร
2. กลุ่มคำสำนวนที่ไม่มีเสียงสัมผัส เช่น	
กัดฟันข่มขู่ตูด	หมายถึง การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสุดกำลัง เช่น ป๊า..กัดฟันข่มขู่ตูดปานนี้ มันยังถอนไม่ขึ้นนอ
กำขี้ไม่ทันควย	หมายถึง จับตัวคนทำผิดไม่ได้ทันท้วงที เช่น มัวแต่เซ่ออยู่ กำขี้ไม่ทันควยนั้น
ขี้ชบร่อง	หมายถึง ทำอะไรได้จ้งหวะพอดี เช่น มันชนะเขาก็ย้อนขี้ชบร่องดอกนา
ตีนสั้นมือยาว	หมายถึง เป็นคนไว้ใจไม่ได้
ติดให้หมาชะงัก	หมายถึง หลอกให้ดีใจแล้วไม่ได้ดังหวัง
คล่องพอปานใส่ไข่	หมายถึง คล่องแคล่วว่องไว มาจากการใส่ไข่ที่ลื้อเกวียนทำให้หมุน คล่องได้
ผิวควยเมียควย	หมายถึง หญิงชายที่อยู่ร่วมกันโดยไม่ได้แต่งงาน
สะนุกพอปานเตะเห็ด	หมายถึง งานที่ทำนั้นเบาสบายและสนุกสนานเหมือนเตะเห็ด
ผิวหาบเมียคอน	หมายถึง ช่วยกันทำมาหากิน เช่น เออช่วยกันหากินผิวหาบเมียคอน ก็ช่วยกันไป
จ้วใครเข้าคอกคนนั้น	หมายถึง ใครทำอะไรได้ไวยอมได้รับผลตอบแทน เช่น อย่าไปเหลือใจ เขาเลยเรื่องอย่างนี้จ้วใครมันเข้าคอกคนนั้นแหละ
บ่อนอยู่บ่อนกิน	หมายถึง ที่พักอาศัย เช่น ลูกชายไปทำงานกรุงเทพฯ แม่มันเลยตาม ไปคูบ่อนอยู่บ่อนกิน
3. กลุ่มคำสำนวนที่เป็นความเปรียบ	
เดินขึ้นยั้งกะเข้าค่างปี	หมายถึง คนที่ชอบขยอ
สนุกพอปานเตะเห็ด	หมายถึง ทำสิ่งต่างๆ ได้ง่ายดายเหมือนการเตะเห็ดไม่ต้องใช้ความ พยายามมาก
ให้เอ็นอย่างฟัก	หมายถึง ให้เป็นคนใจคอหนักแน่น มักใช้ในคำให้พรคำสอน
ให้หนักอย่างหิน	
ให้อ่อนอย่างก๊ีบ	หมายถึง ให้เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้ในคำให้พรคำสอน
ให้หนักอย่างเขียด	

ให้อยู่เรือนอย่างก้อนเสา หมายถึง ให้อำนาจที่ความรับผิดชอบของตนเอง มักใช้ในคำสอน

ให้เฝ้าเรือนอย่างแมวลาย

ของข้าวอย่าให้เห็น หมายถึง ให้อยู่ในแวดวงของคนดี มักใช้ในคำสอนและคำให้พร

ขอหมื่นอย่าให้พบ

ให้กินไม่รู้บึก หมายถึง ให้มั่งมีศรีสุข

ให้จึกไม่รู้เม็ด

4. กลุ่มคำให้พร

เป็นกลุ่มคำที่กล่าวออกมาจากความรู้สึกที่จริงใจทำให้ผู้รับพรมีความสุข อิ่มเอมใจ เช่น

- ขอให้อยู่เย็นเป็นสุขสนุกสบาย ความเจ็บอย่าได้ความไข้อย่ามีของข้าวอย่าให้เห็น

ขอหมื่นอย่าให้พบ ให้อยู่ดีกินดีนี่ก็อย่างไรขอให้ได้อย่างปรารถนาเดอ

คำแปล ขอให้อยู่เย็นเป็นสุขสนุกสบาย ความเจ็บอย่าได้ ความไข้อย่ามีของข้าวอย่าให้เห็นของหมื่นอย่าได้พบ ให้อยู่ดีกินดี นี่ก็อย่างไรขอให้ได้อย่างปรารถนา นะ

- ขอให้ได้เป็นเจ้าของคน นายคน ไปทางไหนขอให้มีคนเดินหน้า ให้มีชีข้าเดินตาม

ไปทางไหนให้มีคนรัก ไม่มีคนชัง ให้อายุมันขวัญยืน ให้ได้ผู้คนรู้ ให้ได้ชูคนงาม เดอลูกเดอ

คำแปล ขอให้ได้เป็นเจ้าของคน นายคน ไปทางไหนขอให้มีคนเดินหน้า ให้มีชีข้าเดินตามไปทางไหนให้มีแต่คนรัก ไม่มีคนชัง ให้อายุมันขวัญยืน ให้ได้ผู้คนรู้ ให้ได้คนรักเป็นคนงามนะลูกนะ

5. กลุ่มคำเรียกขวัญ

เป็นกลุ่มคำสำนวนที่คนเฒ่าคนแก่ใช้เรียกขวัญให้ลูกหลานที่ป่วยไข้หรือคนที่จากบ้านไปนานแล้วกลับมาอย่างปลอดภัย เพื่อเป็นกำลังใจแก่บุคคลนั้น เช่น

- ขวัญนาง (ได้นาย) เอย มาภู.....

ให้มาเข้าใครง อย่าได้หลาย ให้มาเข้าคราบ อย่าได้ถอย

ชิมป้ออย่าไปอื่น หมื่นป้ออย่าไปไกล

ให้มาอยู่ เรือนพ่อเรือนแม่ ให้มาอยู่ ชุมพีชุมน้อง

ขวัญพี่ไปให้หนองซึกไว้ ขวัญน้องไปให้พี่ซึกไว้

ให้ผูกกันอย่างเครือมัน ให้พันกันคือเครือถั่ว

ให้มานอนฟูกถ่วมหน้า ให้มานอนผ่าถ่วมตัว

อย่าไปกินเช่าเดินผีรอก	อย่าไปกินหมาก เดินผีคาย
อย่าไปเช่า รากไม้ต่างหมอน	อย่าไป เค้าชอนต่างบ้าน
อย่าไปนอนข่ม กิ๋นนำมลาย	อย่าไปนอนหงายกิ๋นนำมค่าง
อย่ามัวไปหลงในน้ำมเป็นเพื่อนปลา	อย่ามัวไปหลงในนา เป็นเพื่อนเช่า
ให้มาอยู่เรือนใหญ่สูงกะได้สูง	มาเดอช้วนเอา..มากู๊
มาอยู่ซุ่มพ่ซุ่มแม่ซุ่มพี่ซุ่มน้อง	เดอช้วนเอย..มากู๊

คำแปล

ขวัญเอยมาเถอ ขอให้มาเช่าร้างอย่าได้เซ็ดหลาบหวาดกลัวเลย สิบปีอย่าไปอื่น หมิ่นปีอย่าไปไกล ให้มาอยู่เรือนพ่อเรือนแม่ที่มีญาติพี่น้องแวดล้อม ถ้าขวัญพี่จะไปให้น้องชักชวนไว้ขวัญน้องจะไปก็ให้พี่ชักชวนไว้ ให้ผูกพันกันเหมือนเครือถั่วเครือมัน ให้มานอนที่นอนซึ่งหนานุ่มและผ้าห่มผืนหนาอย่าไปกินข้าวที่ฝิดาเจียนออกมา อย่าไปกินหมากเดินผีคาย อย่าไปเอารากไม้ต่างหมอน อย่าไปเอาชอนไม้ต่างบ้าน อย่าไปนอนคว่ำกินน้ำลาย อย่าไปนอนหงายกินน้ำค่าง อย่ามัวไปหลงในน้ำเป็นเพื่อนปลา อย่ามัวไปหลงในนาเป็นเพื่อนข้าว ให้มาอยู่เรือนใหญ่บันไดสูงมาเถิดขวัญเอย...มาอยู่กับพ่อแม่พี่น้องมาเถิดขวัญเอย...

6. กลุ่มคำอธิษฐาน ใช้อธิษฐานในโอกาสทำบุญ ตักบาตร เช่น

- เข้าข้าพะเจ้าขาวเหมือนดอกบัว ยกขึ้นเหนือหัวถวายพระพุทฺธ ตั้งใจให้บริษุด ถวายพระธรรม ขอให้ใจข้าพะเจ้าจงนำถวายพระสงฆ์ จิตใจจางหมายทางซ้ายขวกริ่งต่อพระนิพพานขอให้ได้พบดวงแก้ว ขอให้แคล้วบ่วงมาร ขอให้ทันพระศรีอารีย์ปะติโย โหตุ้...

คำแปล ข้าพเจ้าขาวเหมือนดอกบัว ยกขึ้นเหนือหัวถวายพระพุทฺธ ตั้งใจให้บริษุดถวายพระธรรม ขอให้ใจข้าพเจ้าจงนำถวายพระสงฆ์ จิตใจจางหมายทางซ้ายขวาตรงต่อพระนิพพาน ขอให้พบดวงแก้ว ขอให้แคล้วบ่วงมาร ขอให้ทันพระศรีอารีย์ปะติโยโหตุ้...

คำลงท้าย

ภาษาโคราช มีคำลงท้ายเฉพาะตัวทั้งในประโยคปฏิเสธ ประโยคคำถาม และประโยคบอกเล่า เช่น

มาไอ้เออ	หมายถึง	มาทำไมหรือ
ไม่ไปดอกนี่	หมายถึง	ไม่ไปหรือ

ไม่เป็นดอกกวา	หมายถึง	ไม่เป็นกระมัง
ไม่ใช่ดอกแฮะ	หมายถึง	ไม่ใช่หรรอก
ไปแหละเดอ	หมายถึง	ไปละนะ
ทำแล้วเด	หมายถึง	ทำแล้วนะ
อาบน้มนะ	หมายถึง	อาบน้ำนะ (กล่าวเชิงชักชวน)
ใครจะไปเบ้ง	หมายถึง	ใครจะไปบ้าง
ใครจะไปดั้ง	หมายถึง	ใครจะไปด้วย
ฮี้ ฮี้ ไม่แม่นดอก	หมายถึง	เปล่าไม่ใช่
กินใหม่ห่วย	หมายถึง	จะกินหรือเปล่า
มิเอาดอกเฮย	หมายถึง	ไม่ต้องการ (ผู้พูดแสดงความไม่พอใจ)
ทำเงินหายละวา	หมายถึง	ทำเงินหายกระมัง
ทำแล้วแหละ	หมายถึง	เสร็จแล้ว (แสดงความไม่พอใจขณะพูด)
ยังงั้นดอกหน้า	หมายถึง	อย่างนั้นหรือ

คำปฏิเสธ

จี้ก	หมายถึง	ปฏิเสธแบ่งรับแบ่งรู้
จี้กเต๋	หมายถึง	ปฏิเสธเด็ดขาด
จี้กแหล่ว	หมายถึง	ปฏิเสธเชิงไม่พอใจ
จี้กแหละ	หมายถึง	ปฏิเสธแบบให้พ้นตัว

นอกจากคำปฏิเสธแล้ว ภาษาโคราชยังมีลักษณะเฉพาะอื่นๆ เช่น คำลักษณนาม คำทักทาย คำ-สบถสาบาน และการพูดประโยคที่ชวนงงสำหรับผู้ใช้ภาษากลาง เช่น

ประโยค	ความหมาย
เป็นไซ้	ไม่สบาย เป็นไซ้
จะไปง่ายไหม	จะกลับเร็วไหม
จะยากไปไหม	จะกลับช้าไหม
ถนนนี่จะไปไหน	ถนนสายนี้ไปถึงไหน, ผ่านอะไรบ้าง
ไม่อยากพูดหา	ไม่อยากพูดด้วย

กินใหญ่กินน้อย	กินมาก
ไฉ่แนวนั้น	สิ่งนั้น
วันนี้ น้ำลึกลับานใด	น้ำขึ้นถึงไหนแล้ว
ฝนกะบ้าน	ฝนตกที่บ้าน
ชิงๆ จะเก่ง	ดูเหมือนจะเก่ง
ชิงๆ จะเป็นไฉ่	ดูเหมือนจะเป็นไฉ่
ไปเล่นบ้าน	ไปเที่ยวบ้าน
พูดดัดล่าง	พูดแบบชาวล่า (ชาวกรุงเทพฯ)
ของอย่างกันนั้น	ของอย่างนั้น
เอาเมียหรือยัง	แต่งงานหรือยัง
เอากัน	แต่งงาน
เส้นผี	แต่งงาน

คำศัพท์

วงศ์ศัพท์ภาษาโคราชมีคำศัพท์ที่เป็นภาษากลางและคำศัพท์และภาษาโคราช ซึ่งมีทั้งคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา และส่วนใหญ่เป็นคำวิเศษณ์ ส่วนคำอุทานมีบ้างเล็กน้อย คำศัพท์ภาษาไทยกลางจะถูกปรับสำเนียงให้เป็นภาษาโคราช เช่น ผักสด เป็น พักสด น้ำทิพย์ เป็น นามที่พ รสชาติ เป็น รัดชาติ มีคำเป็นจำนวนมากที่ออกเสียงเหมือนภาษาไทยกลางถึงแม้เพี้ยนไปบ้างเล็กน้อย เช่น พ่อ แม่ ลูก ผัว เมีย เงิน ทอง บ้านช่อง เรือนชาน ฯลฯ

สำหรับการรวบรวมคำศัพท์ภาษาโคราชฉบับนี้เป็นการรวบรวมคำศัพท์ สำนวน ที่พยายามไม่ให้พ้องกับภาษากลาง โดยการเก็บข้อมูลจากจุดต่างๆ ที่อำเภอเมือง ได้แก่ ตำบลจอหอ ตำบลบ้านโพธิ์ ตำบลบ้านใหม่ ตำบลหนองกระทุ่ม ตำบลโคกกรวด อำเภอหนองบุญมาก อำเภอพิมาย อำเภอโนนสูง อำเภอชุมพวง อำเภอโชคชัย อำเภอจักราช อำเภอปักธงชัย อำเภอโนนไทย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา และเก็บข้อมูลจากอำเภอนางรองและอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

การเขียนสะกดคำศัพท์ เป็นการเขียนสะกดคำตามเสียงพูด ด้วยอักขระวิธีไทย พยายามถ่ายทอดให้ใกล้เคียงที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงวรรณยุกต์ เพื่อให้คนที่ไม่ใช่ชาวโคราชสามารถออกเสียงได้ใกล้เคียงแม้จะมีบางคำที่ถ่ายทอดได้ลำบาก เนื่องจากเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นจะมีจำนวน

มากกว่าเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกลาง เช่น คำว่า มีอกซ็อก จำเป็นต้องมีวรรณยุกต์เอกกำกับเพื่อให้เป็นเสียงโทตามเสียงที่เป็นจริง

สำเนียงของการออกเสียง ยึดตามสำเนียงของคนส่วนใหญ่ คือ สำเนียงโคราช กลุ่มตะวันออก ได้แก่ ตำบลบ้านเกาะ ตำบลจอหอ ตำบลหนองระเวียง ตำบลหมื่นไวย ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง อำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง อำเภอจักราช อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอห้วยแถลง อำเภอพิมาย อำเภอชุมพวง อำเภอพระทองคำ อำเภอโนนแดง อำเภอสีดา อำเภอบัวใหญ่ อำเภอโนนสูง อำเภอขามสะแกแสง อำเภอประทาย อำเภอเมืองยาง

(ปลายลงจบของกลอน) เพลงท่องมา ก็มีใหม่ ก็ขอย่าให้ มีมาร สะกดคนฟังให้นั่งเหม่อเหมือน เพลงฉันมี อี้ๆๆๆๆๆๆๆ มนตร์

3. การฝึกทำนองเพลงโคราช

ทำนองเพลงโคราชเป็นส่วนสำคัญในการร้องเพลงโคราช ถ้าร้องเพี้ยนจะฟังไม่ไพเราะฉะนั้นจึงมีการฝึกฝนทำนองเพลง หมอเพลงอาชีพที่ร้องกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ทำนองเพลงโคราชที่ร้องออกไป อาจจะไม่เหมือนกัน เราต้องเลือกสรรตามแบบอย่างของคนที่ร้องไพเราะมาเป็นแบบอย่างแต่ทุกอย่าง ขึ้นอยู่กับการปรุงแต่งเสียง เราแต่งเสียงตัวเราไม่ดี ก็ไม่สามารถเอื้อนเอ่ยตามแบบอย่างเขาได้ ฉะนั้นจึง ต้องมีการปรุงแต่งเสียงเสียก่อน เมื่อเสียงของเราได้ที่ ลมปราณดี เราก็สามารถร้องตามได้ ฉะนั้น ทำนองของเพลงจึงไม่เป็นปัญหา

4. การฝึกปรุงแต่งเสียงและลมปราณ

1. วิ่งออกกำลังกายทุกเช้า และร้องบททวนเพลงที่เราท่องจำไว้ ออกกำลังวิ่งแล้วร้องไปด้วย เมื่อตื่นขึ้นมาใหม่ๆ เสียงคนเราจะไม่มีพลัง จะเบาหวีดดังปุยุ่นุ่น เหมือนคนเราไม่มีกำลัง ฉะนั้นจึงต้องออกกำลังกายเสียงแต่เช้าตรู่ กำลังร่างกายและกำลังเสียงแตกต่างกัน สังเกตว่าคนเราบางคนกำลังร่างกายดี แต่เสียงไม่มีพลัง นั้นเพราะเหตุไม่ได้ฝึกลมปราณ บางคนร่างกายไม่แข็งแรง ป่วย ผอม แต่เมื่อร้องเพลงออกมาเสียงจะมีพลัง นั่นก็คือ เขาได้ฝึกลมปราณ ฝึกฝนพลังเสียงโดยการออกกำลังกาย

วิธีทำ ตื่นแต่เช้าตรู่ อย่าหันหลังหน้า รีบวิ่งทันที ไม่ต้องวิ่งเร็ว ในขณะที่วิ่งให้ร้องเพลงโคราชไปด้วย วันแรกให้ร้องไอ้ ไอ้ อย่างเดียว ติดต่อกันประมาณ 1 สัปดาห์ วันแรกจะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยมาก แต่วันต่อมาจะไม่เหนื่อย และสามารถปล่อยลมปราณ เอื้อยเสียงได้ยาวนาน

ขั้นตอนที่ 2 เริ่มร้องเนื้อของกลอนเพลง วิ่งทุกวันเรื่อยๆ ประโยชน์ผลพลอยได้ที่เราจะได้รับคือ จะจำกลอนเพลงได้ตลอดไปไม่มีหลงลืม ครั้งแรกเราไม่สามารถร้องจบกลอนได้ ให้วิ่งไปเรื่อยๆ ทุกเช้า และเราจะสามารถร้องจบกลอนโดยไม่เหนื่อย

ขั้นตอนที่ 3 จะต้องทำให้เสียงเปลี่ยน โดยใช้น้ำมันมะพร้าวชนิดพ่นเข้าไปในโพรงจมูก เพื่อให้เกิดอาการเป็นหวัด หรือไม่ก็ต้องมุดลงไปใต้น้ำ ล้างหัว หนอง คลอง บึง ก็ได้ แล้วให้เปล่งเสียงร้องกลอนเพลง จนทำให้เสียงนั้นแหบแห้ง เมื่อเสียงนั้นแหบแห้งท่านอย่าหยุด ถ้าหยุดจะต้องมาเริ่มต้นใหม่ เสียเวลาเปล่า จงร้องเพลงต่างๆ ที่แหบๆ นั้นแหละ ไม่นานเสียงก็จะออกมาเองให้กระทำอยู่

เช่นนี้ติดต่อกันประมาณ 3-4 ครั้ง ให้เสียงแหบ แล้วตะเบ็งจนออกมาเอง และให้แหบอีก ถ้าทำได้เช่นนี้ เสียงจะมีพลัง และจะไม่มีแหบอีกเลย ร้องเพลงทั้งคืนไม่มีเหนื่อย

5. เครื่องประเทืองปัญญาและเสริมพลังใจ

การฝึกฝนเพลงสมัยก่อน จะต้องมีการประเทืองปัญญา นั่นคือความเชื่อของคนโบราณโดยการปฏิบัติดังนี้

กินพริกไทยเสก โดยจะกินตามกำลังวัน เช่น ขึ้น 1 ค่ำ ให้กิน 1 เม็ด 2 ค่ำ ให้กิน 2 เม็ด ทวีคูณเรื่อยไป จนถึง 15 ค่ำ 15 เม็ด แล้วก็กินถอยหลังมาเรื่อยๆ จนถึงแรม 15 ค่ำ ในขณะที่กินพริกไทยเสกนั้น อากาศจะร้อนในลำตัว ร้อนใจ ครูจะต้องทำน้ำมนต์รดประสระให้ จนสามารถจำเพลงได้อย่างแม่นยำ และท่องจำได้รวดเร็ว นั่นคือคำเชื่อของคนโบราณ อาจจะไม่ต้องบรรจุในหลักสูตรก็ได้ แต่จะปฏิบัติตามเอาไว้ก็ไม่เสียหาย ไม่เชื่อก็อย่าหลบหลู่

การครอบครู ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องมีครูอาจารย์ ให้การอบรมสั่งสอน ให้วิชาความรู้ แม้แต่หมอดำแยทำคลอด หมอตีกลองยาว ก็ยังมีครู เพื่อเป็นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจ จึงต้องมีการยกครูเสียให้เรียบร้อย (ครอบครู) สิ่งที่ต้องเตรียมหาก็คือ

1. กรวยพระที่ทำด้วยใบตองกล้วย 6 กล้วย โนนันบรวงด้วย หมาก พลุ ยาเส้น
2. ผ้าขาววา 1 ผืน
3. ฐูป 18 ดอก
4. เทียนหนักบาท 6 เล่ม
5. เหล้าขาว 1 ขวด
6. เงินยกครู 6 บาท

6. ทำความเข้าใจกับเพลงโคราชต่างๆ ตามกลอนเพลง

6.1 เริ่มค้นคว้าหากกลอนเพลงเอามาท่องจำ โดยสมัยก่อนครูผู้ฝึกสอนจะเป็นผู้แต่งกลอนให้ แต่ในปัจจุบันนี้ กลอนเพลงต่างๆ สามารถค้นคว้าได้ที่พินิจภัณฑ์ ดังกล่าว

6.2 หมั่นศึกษาทำความเข้าใจ ในรูปแบบการแสดง ซึ่งจัดลำดับ เป็นดังนี้

- 6.2.1 เพลงเชิญ (มีเฉพาะของฝ่ายชายเพราะฝ่ายชายจะต้องขึ้นเวทีก่อน)
- 6.2.2 เพลงประกาศแนะนำตัว ฝ่ายชาย-หญิง คนละไม่ต่ำกว่า 2 กลอน
- 6.2.3 เพลงถามข่าว ชาย-หญิง เพลงถามข่าวก็แบ่งแยกหลายอย่าง

6.2.4 เพลงขออภัย ชาย-หญิง

6.2.5 เพลงไหว้ครู ชาย-หญิง

6.2.6 เพลงตัดเชิฐ ชาย-หญิง

6.2.7 เพลงปรึกษาชวนกันทำมาากิน แบ่งแยกได้หลายประเภท

6.2.8 เพลงเปรียบเปรย อ่อนน้อมถ่อมตน ชาย-หญิง (ขอพึ่งพาอาศัย)

6.2.9 เพลงเปรียบเปรยทำทนาย ลองปัญญา ต่างฝ่ายก็ศิษย์มีครู

6.2.10 เพลงเรื่อง อาทิ เรื่องศพ, บวชนาค, ทำบุญร้อยวัน, ทอดผ้าป่า, ถวายสังฆทาน, ขึ้นบ้านใหม่, เรื่องบวชนาค, แต่งงาน, โกงจุก, โกงผมไฟ

6.2.11 เรื่องนิทานก็มี พระรถ-เมรี, นางสิบสอง, จันทโครพ, นางโมรา, ศุภมิต, เกศนี, อินทปัฐา, เจ็ดคะนง, ปราจิต อรพิม, สุธน มโนราห์

6.2.12 เรื่องพื้นบ้านก็มี สู้ขอ แต่งงาน, ฉกหา และพาหนี, ลูกสะใภ้กับแม่ย่า, น้ำตาลูกเลี้ยง, ศาสนา, พุทธประวัติ, เวสสันดร

6.3 เพลงเกี่ยว ก็แบ่งแยกออกเป็นตอนๆ อาทิ เกี่ยวสาว สาวเกี่ยวหนุ่ม เกี่ยวแม่หม้าย พ่อหม้าย เกี่ยวผัวเขาเมียเขา เหล่านี้เป็นต้น

เกี่ยวแอบมอง เกี่ยวแถมจาก เกี่ยวจาก เกี่ยวอ้อลา เพลงลา เพลงอวยพร นี่คือขั้นตอนของการแสดงเพลงโคราช ซึ่งจะต้องเสาะแสวงหากลอนเพลงเอามาท่องจำ แต่ปัจจุบันหาค้นคว้าได้ที่พิพิธภัณฑ์ดังกล่าว

7.ทำรำเพลงโคราช

ทำรำทั้งหมดของเพลงโคราชมี่ 5 ทำรำ แต่ที่ใช้ในปัจจุบัน จะนิยมใช้บ่อยๆ มี

1. ทำข้างเทียมแม่
2. ทำปลาไหลพันพวง
3. ทำยอง
4. ทำประจัญบาน
5. ทำจึกๆ

อธิบาย ทำข้างเทียมแม่

ฝ่ายหญิงและชาย จะยืนเทียมไหล่กันเอาไว้ แล้วยกมือรำทั้งคู่ คือ รำเดินหน้าไปพร้อมกันไป 2 ก้าว และถอยหลังมา 2 ก้าว และสับเท้าไปข้างหน้าอีกสองก้าว ก็จะถึงตอนช่วงกลางกลอน เพลงหยุดปรบมือ 1 ครั้ง พร้อมกัน แล้วยจะใช้ทำยองอยู่กับที่จนจบกลอนเพลง อาการรำจะเหมือน ลูกข้างเดินเคียงกับแม่ของมัน

อธิบาย ท่าปลาไหลพันพง

ฝ่ายหญิงจะยืนล้ำหน้ากว่าฝ่ายชายนิดหนึ่ง ให้ฝ่ายชายยืนด้านหลังฝ่ายหญิง มือของทั้งคู่จะยกขึ้นรำ แบบกระหวัดเกาะเกี่ยวกันไปคล้ายปลาไหลที่มัดกันติดเป็นพวง โดยเดินหน้าถอยหลัง เหมือนกับท่าช้างเทียมแม่ และก็มาใช้ท่ายองจนจบ

อธิบาย ท่ายอง

ท่ายองจะยองอยู่กับที่ โดยย่อเข่าลง ให้เข้ากับจังหวะการเดินกระทุ้งของกลอนเพลง

อธิบาย ท่าประจัญบาน

ฝ่ายชายและหญิง จะยืนประจัญบานในท่าต่อสู้กัน จะใช้เฉพาะในเพลงเปรียบเปรย ทำท่าย ถาม ตอบปัญหากันเท่านั้น

อธิบาย ท่าจ๊ก

จะใช้กับท่าช้างเทียมแม่ หรือปลาไหลพันพงก็ได้ โดยฝ่ายชายจะรำแล้วแก้งเอามือแตะจะจับฝ่ายหญิง ให้ฝ่ายหญิงใช้มือรำปิดป้องเพื่อไม่ให้ถูกของสงวนของตัวเอง ทำนี้เป็นการหยอก ล้อให้สนุกสนาน

ทำรำ

1. ทำรำ ทำช้างเทียมแม่

ทำรำ ทำช้างเทียมแม่

ฝ่ายหญิง จะยืนเยื้องหน้าฝ่ายชาย นิดเดียว มือทั้งสองฝ่ายจะรำซ้อนขึ้น และลงพร้อมกัน จะรำสืบเท้า ไปหน้า 3 ก้าว โดยการย่อตัวให้เข้ากับจังหวะ การร้องกลอนเพลงโคราช เมื่อเดิน หน้าไป 3 ก้าวแล้ว จะต้องถอยหลัง 2 ก้าว โดยฝ่ายชายและหญิงจะต้อง ประกบกันดังในภาพ อย่าให้ห่าง เมื่อ ถอยหลัง 2 ก้าว แล้วจะต้องสืบเท้าไป ช้างหน้าอีก 2 ก้าว พร้อมกับจังหวะ การเดินกลอนเพลงจบกระทู้พอดี

ภาพที่ 3 ทำรำ ทำช้างเทียมแม่

2. ทำรำ ปลาไหลพันพวง

ทำรำ ปลาไหลพันพวง

มือของฝ่ายชายและหญิง จะซ้อนรำกระหวัดกันไว้ ประหนึ่งปลาไหล ที่เอากายพันกันเป็นพวง พร้อมทั้งสับเท้าไปข้างหน้า 3 ก้าว และถอยหลัง 2 ก้าว และเดินหน้าอีก 2 ก้าว ย่อกายตามจังหวะเพลง เมื่อถึงช่วงกลางกลอนเพลง จะหยุด ฝ่ายชายจะเบี่ยงกายไปด้านซ้ายมือและจะยื่นรำ ไปจนจบกลอนเพลง

ภาพที่ 4 ทำรำปลาไหลพันพวง

3. ทำรำ ทำयोग

ทำรำ ทำयोग

ฝ่ายชายและหญิงจะรำหันหน้าเข้าหากัน และจะย่อกายลงแต่พองามตามจังหวะเพลงเป็นท่าที่ไม่ต้องมีการพลิกแพลงอะไร จะใช้เป็นท่าสำหรับพักเหมือนท่าที่ทหารยืนพัก เพราะหลังจากรำท่าต่างๆ เหน็ดเหนื่อยแล้วก็จะกลับมาใช้ท่านี้ เพื่อเป็นการพักแรง

ภาพที่ 5 ทำयोग

4. ทำรำ ประจันบาน

ทำรำ ประจันบาน

เป็นทำรำที่ใช้ประกอบกับ เพลงที่ต่อสู้อยู่ในทาง ปฏิภาณไหวพริบกั้น เช่นเพลงเปรียบทำท่าย เพลง ถาม-ตอบปัญหา ต้องวางท่าตั้งนางสิงห์โตเจอ พระยาราชสีห์ การรำก็จะใช้ได้ในทุกท่า แต่ต้องแข็ง ขัน ในขณะที่สืบทำรำ ก็จะส่งเสียงว่า ชัยชนะๆ ๗ ไปตลอด เป็นการชูและชมขวัญคู่ต่อสู้

ภาพที่ 6 ทำประจันบาน

5. ทำรำ ทำจ๊ิกๆ

ทำรำ ทำจ๊ิกๆ

จะผสมท่าปลาไหลพันพวงก็ได้ หรือท่าช้างเทียมแม่ก็ได้ แต่มือของฝ่ายชายจะรำเหมือนจะจ๊ิก (ล้วง) เพื่อแกลังจะให้ถูกของสงวนฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงก็จะยกมือรำปกป้องเอาไว้ เป็นการหยอกล้อเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ผู้ฟังเพลงก็จะส่งเสียงเชียร์ ไปตามจังหวะการสืบเท้ารำ

ภาพที่ 7 ทำจ๊ิก ๆ

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน

บทสัมภาษณ์นี้ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อถามถึงความโดดเด่นและควมมีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชโดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำไปใช้ในการประกอบการศึกษาของนายแพรวพโยม พัวเจริญ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ กลุ่มวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....

1.2 วันเดือนปีเกิด.....อายุ.....

1.3 อาชีพ.....

1.4 ที่อยู่.....

1.5 ที่อยู่ขณะเพลง.....

2. ข้อมูลหลัก ( ) หัวหน้าคณะ ( ) สมาชิกในคณะ

2.1 ชื่อคณะเพลงที่ตั้งกั.....

2.2 ระยะเวลาที่ฝึกหัดร้องเพลง.....

2.3 ได้รับการถ่ายทอดการแสดง/ร้อง/เล่นเพลงโคราชมาจากใคร.....

2.4 เมื่อไหร่(ระยะเวลา).....

2.5 เพลงที่ฝึกหัดเพลงแรก.....

2.6 สาเหตุของการฝึกหัดเพลงเป็นลำดับแรก.....

2.7 เพลงที่ฝึกหัดในลำดับต่อไป.....

2.8 สาเหตุของการฝึกหัดเพลงเป็นลำดับต่อมา.....

2.9 ลำดับชั้น/วิธีการการถ่ายทอดการร้องเพลง.....

2.10 โอกาสที่เล่น.....

2.11 ค่าตอบแทนที่ได้รับต่อครั้ง(โดยประมาณ).....

- 2.12 ลักษณะการแสดงเพลงโคราช.....
- 2.13 ลำดับขั้นตอนการแสดงเพลงโคราช.....
- 2.14 ในการแสดงเพลงโคราชในหนึ่งครั้งการแสดงใช้ระยะเวลาในการแสดงเท่าไร.....
3. เพลงโคราชมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างไร.....
- 3.1 ภาษาของเพลงโคราชมีความโดดเด่นและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างไร.....
- 3.2 ตามความเชื่อของท่านต่อวัฒนธรรมเพลงโคราชท่านคิดว่ามีความโดดเด่นและมีคุณค่าอย่างไร...
- 3.3 ท่านคิดว่าอะไรที่มีความโดดเด่นและมีคุณค่าของเพลงโคราชที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์.....
4. เพลงโคราชมีคุณค่าทางสังคมหรือไม่อย่างไรและมีความโดดเด่นทางสังคมอย่างไร.....
- 4.1 ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะทำให้การละเล่นเพลงโคราชมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่และจะส่งผลกระทบต่อความโดดเด่นและคุณค่าของเพลงโคราชหรือไม่.....
- 4.2 วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในชุมชนส่งผลให้เพลงโคราชมีคุณค่าและมีความโดดเด่นต่อการท่องเที่ยว อย่างไร.....
- 4.3 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของวัยรุ่นในปัจจุบันที่มีต่อเพลงโคราชเป็นอย่างไร.....
- 4.4 พฤติกรรมของวัยรุ่นส่งผลต่อความมีคุณค่าและความโดดเด่นของเพลงโคราช อย่างไร.....
- 4.5 มุมมองของคนในจังหวัดนครราชสีมาที่มีต่อวัฒนธรรมเพลงโคราชอย่างไร เช่น ความรัก ความหวงแหน.....
5. เพลงโคราชมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่โดดเด่นอย่างไรและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างไร...
- 5.1 อะไรคือความโดดเด่นและค่าของเพลงโคราชตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน .....
- 5.2 ท่านคิดว่าเพลงโคราชเกิดขึ้นมาจากอะไร และอะไรที่ทำให้เพลงโคราชอยู่จนถึงทุกวันนี้ .....
- 5.3 ท่านคิดว่าสาเหตุอะไรที่ทำให้คนในสมัยก่อน ได้นำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นมาทำการแสดงจนถึงทุกวันนี้.....
- 5.4 ในปัจจุบันท่านคิดว่าเพลงโคราชประสบกับปัญหาอะไรบ้าง.....
- 5.5 ในกรณีที่มีมากกว่า 1 ปัญหา ปัญหาอะไรรุนแรงที่สุด.....
- 5.6 ถ้ามีนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเยาวชนเข้ามาท่องเที่ยวและให้ความสนใจกับเพลงโคราช ท่านคิดว่าท่านจะมีกิจกรรมอะไรให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ทำได้บ้าง.....

หมายเหตุ การสัมภาษณ์อาจมีการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในการสัมภาษณ์และการบันทึกเสียงในขณะที่กำลังทำการสัมภาษณ์

สำหรับหมอเพลงโคราชให้ทำการสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามส่วนผู้สัมภาษณ์ท่านอื่นสัมภาษณ์เฉพาะข้อ
1,3,4,5

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน

แบบสอบถามนี้ เป็นการสอบถามเพื่อถามถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการประกอบการศึกษาของนายแพรวพโยม พัวเจริญ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ กลุ่มวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

( ) 1. ชาย

( ) 2. หญิง

2. อายุ

( ) 1. 15 - 20 ปี

( ) 2. 21 - 25 ปี

3. ระดับการศึกษา

( ) 1. ประถมศึกษา

( ) 2. มัธยมศึกษา

( ) 3. ปริญญาตรี

( ) 4. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

( ) 1. นักเรียน/นักศึกษา

( ) 2. ข้าราชการ

( ) 3. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

( ) 4. พนักงานบริษัทเอกชน

( ) 5. รับจ้างทั่วไป

( ) 6. เกษตรกร

( ) 7. ประกอบธุรกิจส่วนตัว

( ) 8. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ( ) 1. ไม่มีรายได้ ( ) 2. ต่ำกว่า 5,000 บาท
 ( ) 3. 5,001 - 7,500 บาท ( ) 4. 7,501 - 10,000 บาท
 ( ) 5. 10,001 - 12,500 บาท ( ) 6. 12,501 - 15,000 บาท
 ( ) 7. 15,001 - 17,500 บาท ( ) 8. 17,500 บาทขึ้นไป

6. สถานภาพ

- ( ) 1. โสด ( ) 2. สมรส ( ) 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. ภูมิลำเนา

1. จังหวัด.....

ตอนที่ 2 ความต้องการที่มีต่อรูปแบบของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อที่ตรงกับความจริง

8. ท่านรู้จักเพลงโคราชมาก่อนหรือไม่

- ( ) 1. รู้จัก ( ) 2. ไม่เคยรู้จักมาก่อน(ข้ามไปตอบข้อ10)

9. ท่านรู้จักเพลงโคราชจากใคร

- ( ) 1. จากครอบครัว ( ) 2. จากครู/อาจารย์ในสถาบันการศึกษา
 ( ) 3. จากเพื่อน ( ) 4. จากการแสดงเพลงโคราช
 ( ) 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

10. ท่านเคยเห็นการเล่น(แสดง)เพลงโคราชหรือไม่

- ( ) 1. เคยเห็น ( ) 2. ไม่เคยเห็น

11. ท่านเคยเห็นการเล่น(แสดง)เพลงโคราชจากที่ไหน(เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ( ) 1. บริเวณลานคุณย่าโม ( ) 2. บริเวณวัดศาลาลอย
 ( ) 3. ที่วี ( ) 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

12. ท่านเคยเห็นการเล่น(แสดง)เพลงโคราชในรูปแบบใด(เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ( ) 1. เล่นเพื่อการประกวด ( ) 2. เล่นเพื่อการบันเทิง
 ( ) 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....

13. ท่านเคยรับฟังการเล่น(แสดง)เพลงโคราชผ่านทางวิทยุหรือไม่

- ( ) 1. เคย ( ) 2. ไม่เคย

กรุณาให้ระดับความต้องการของกิจกรรมการท่องเที่ยวพร้อมแสดงความคิดเห็นและระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมทางการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ					ความคิดเห็นที่มี ต่อกิจกรรม	ระยะเวลาที่ เหมาะสมสำหรับ การทำกิจกรรม
	5	4	3	2	1		
14.ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช							
15.ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช							
16.มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช							
17.มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก							
18.มีการแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช							
19.จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว							
20.จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา							
21.จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช							
22.จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก							
23.จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช							

กรุณาแสดงความคิดเห็นของกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม

1.กิจกรรม.....ระดับความต้องการ.....

เหตุผลของความต้องการ.....ระยะเวลา.....

2.กิจกรรม.....ระดับความต้องการ.....

เหตุผลของความต้องการ.....ระยะเวลา.....

3.กิจกรรม.....ระดับความต้องการ.....

เหตุผลของความต้องการ.....ระยะเวลา.....

ตอนที่ 3 กรุณาแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่าน ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

.....

.....

.....

.....

.....

* ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม*

สรุปการสัมภาษณ์

ด้านวัฒนธรรม (Cultural Value)

เพลงโคราชมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีคุณค่าในตัวของเพลงโคราช เพราะเพลงโคราชเกิดขึ้นจากคนโคราชในอดีต ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นเจ้าบท เจ้ากลอน เจ้าสำนวนและมักจะชอบพูดจาหยอกล้อซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดขึ้นมาเป็นเพลงโคราช โดยมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงจนถึงปัจจุบัน เพลงโคราชเป็นการแสดงเพลงที่มีภาษาเป็นเอกลักษณ์ตามแบบภาษาโคราช ซึ่งเป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ในอีสานและ ประเทศไทย และเป็นเพลงประจำถิ่นโคราชของกลุ่มวัฒนธรรมโคราช ใน 32 อำเภอ ซึ่งมีวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม 1.กลุ่มอีสาน 2.กลุ่มโคราช มีการแยกโดยภาษา ภาษาโคราชแตกต่างจากภาษาอีสาน เช่น คนที่ใช้ภาษาโคราชไม่ใช่คนลาวจะเป็นคนโคราชส่วนใหญ่ในทางสังคมจะมองว่าคนในจังหวัดนครราชสีมาต้องเป็นคนทางอีสานทั้งหมดแต่ส่วนหนึ่งไม่ใช่ เมื่อสอบถามคนพูดภาษาโคราชจริงๆ แล้วจะได้รับคำตอบว่าไม่ใช่คนอีสานแต่เป็นคนโคราชซึ่งมีความแตกต่างกัน หรือทางด้านดนตรีของกลุ่มอีสานจะเล่นเป็นโปงลางแต่กลุ่มโคราชจะเล่นดนตรีประเภทมโหรีโคราช (นฤมล ปิยวิทย์. 2553 : สัมภาษณ์) เพราะเพลงโคราชเป็นการเล่นเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสด และใช้ปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ใช้เสียงโอแทนเครื่องดนตรี เพลงกลอนไหนที่ไม่สามารถร้องแก้กันได้ (คนโคราชเรียกว่า “แก้กันตก”) คนฟังจะใช้เสียงโหย เพื่อให้เกิดความสนุกสนานในการฟังเพลงโคราช (ออมทรัพย์ บุญหาญณรงค์. 2553 : สัมภาษณ์) เนื้อร้องที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราชยังแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน รักศาสนา จารีตประเพณีดั้งเดิม คำคม คำเปรียบเปรย (กำปั้น บ้านแท่น. 2553 : สัมภาษณ์) เพื่อให้คนฟังสามารถรับรู้ว่าการเล่นเพลงโคราชในแต่ละครั้งต้องการที่จะสื่ออะไรให้คนฟังได้รับรู้ นอกจากเพลงโคราชจะไม่ใช้เครื่องดนตรีร่วมในการแสดงแล้ว เพลงโคราชยังไม่จำเป็นที่จะต้องมีเนื้อร้องอย่างเป็นทางการแบบแผนผู้แสดงสามารถแต่งและคิดเนื้อร้องให้เข้ากับช่วงเวลาเหตุการณ์ได้ซึ่งจะไม่เหมือนกับเพลงอื่น ๆ ที่ต้องมีเนื้อร้องจึงจะแสดงเพลงได้ และทำนองของเพลงโคราชมีความโดดเด่นในการเอื้อน การเอ่ย ของเนื้อเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านอีสานโคราช เพลงโคราชจึงเป็นวัฒนธรรมด้านเพลงพื้นบ้านที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดนครราชสีมา และควรแก่การอนุรักษ์ เพราะเป็นเพลงโคราชมีฉันทลักษณ์แบบโคราชเป็นของตนเอง (นฤมล ปิยวิทย์. 2553 : สัมภาษณ์)

กลอนเพลงโคราชยังมีความโดดเด่นกว่ากลอนเพลงอื่น ๆ เช่น กลอนเพลงในวังหลวงจะมีกลอนเพลงที่เป็นกลอนแปด โคลงสี่สุภาพ โคลงสองสุภาพ โคลงตัน กลอนนิราศ กาพย์ญาณี กาพย์ฉับ กาพย์สุรางคนาง จะเป็นของหลวงโดยมีการแต่งไม่รู้จัก ต่างจากเพลงโคราชจะมีกลอนเพลงที่จับในตัวเอง โดยมีการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ท่อนต้น 2.ท่อนกระทุ้ 3.ท่อนจบ เพลงโคราชจึงถือว่าเป็นฉันทลักษณ์ที่ยากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น กลอนคู่แปดเป็นกลอนที่สามารถทำได้ มีการเหยียบกลอนกันแล้วให้อีกฝ่ายได้ตอบกันโดยไม่ต้องมีการโอ เช่น ท่อนต้น “นับแต่เราจับมือว่าได้กันมาแล้วไม่เคยทำให้นาทอน น่องเคียงเอยกันหมอง (คือการเล่นตัวอักษร ม) ตลอดทรัพย์สินเงินทองเราดอกพลันกันหมั้นเรามี” จบของท่อนต้น ต่อไปเป็นท่อนของการกระทุ้ “เราเล่นดูกันจาแล้วมาปรึกษากันได้ (คือการเล่นอักษร ด) จะทำการสิ่งใดก็ปรองดองกันดีเลี้ยงดูมาหลายเดือนเราก็ไม่เคยต่างกันดัง “เสร็จแล้วจะเป็นการปรบมือ ทุกกลอนจะมีสระคือเพลง เช่นลงท้ายด้วยดังแล้ว กลอนต่อไปจะต้องคล้องจองกับอันตั้ง อัง เป็นต้น ท่อนสุดท้าย “แม่ชวนบางเล่มแบน (คือการเล่นอักษร บ) เขากันแก่นไม่บิ่นทั้งข้าวปลาหาให้กินอยู่ไม่บกเลยไม่เบาทั้งเลี้ยงดูและปลูกอยู่คาอกทุกคำเข้าไม่เคยมีประชดคำชั่วให้ผิวเห็น ดังซัง” นี่คือเสน่ห์ภูมิปัญญาของคนเป็นหมอเพลงที่เป็นนายของภาษา คิดคำ ภาษา คล้องจอง สัมผัสใน สัมผัสอักษร ถ้าไม่ใช่ปราชญ์ทางภาษาจะคิดไม่ได้ คนที่ไม่ฉลาดใช้ภาษาจะเล่นเพลงโคราชไม่ได้ ต้องฉลาดทั้ง 2 แบบ ฉลาดในการจำกลอนครูได้คือครูแต่งให้แล้วจำได้ และฉลาดในการมีปฏิภาณในการได้ตอบอีกฝ่ายได้ ทำให้เกิดเป็นเสน่ห์และฉันทลักษณ์ที่สำคัญในตัวเพลงโคราชเอง ถือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สำคัญ (นฤมล ปิยวิทย์. 2553 : สัมภาษณ์)

ก่อนที่จะทำการแสดงเพลงโคราชหมอเพลงทั้งชายและหญิงจะต้องยกครูก่อนหรือไหว้ครูก่อนทำการแสดงเพลงโคราช (ออมทรัพย์ บุญหาญณรงค์. 2553 : สัมภาษณ์) หลังจากนั้นฝ่ายชายขึ้นเวทีไปว่าเพลงเชิญฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายผู้หญิงได้ยินฝ่ายชายเชิญก็จะมาว่าเพลงประกาศต่อมาเพลงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขอรัก เพลงไหว้ครู ยกครูยกขัน ไหว้ครู ต่อมาเพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษาหารือ โดยยกเรื่องการทำมาหากิน มาถามกัน เพลงลองภูมิปัญญา เพลงเปรียบเทียบ เพลงทำทนาย เพื่อดึงอารมณ์ของคนดูให้คล้อยตาม เพลงเรื่อง ถามการว่าจ้างไปว่าจ้างมาไปงานอะไร ประวัติ เพลงเปรียบเทียบ เพลงเกี่ยว เกี่ยวก้อม เกี่ยวรัก เพลงชวน เพลงชม (ชมนกชมไม้ชมเขาชมป่า) เกี่ยวแถมจาก ที่ใช้ถ่วงทำนอง เพลงอ่อน เกี่ยวจนคนดูคล้อยตาม เพลงลาคนดู ลาเจ้าภาพ เพลงอวยพร (บุญสม สังข์สุข. 2553 : สัมภาษณ์)

การแต่งกายของหมอลำเพลงโคราชก็เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในการเล่นเพลงโคราชแต่ละครั้งหมอลำเพลงโคราชจะขึ้นทำการแสดงเป็นคู่เริ่มจากคู่ 4 คู่ 6 หรือคู่ 8 ซึ่งในการแสดงแต่ละครั้งหมอลำเพลงโคราชจะสวมใส่เครื่องแต่งกายที่เหมือนกันแต่อาจจะแตกต่างกันที่สีของชุดที่ใส่ทำการแสดงที่แตกต่างกัน (แสนปรีดา บุญหาญณรงค์. 2553 : สัมภาษณ์) หมอลำผู้ชาย จะนุ่งผ้าโจงกระเบน เสื้อเป็นเสื้อคอกลมแขนสั้นไม่จำกัดสี และมีผ้าขาวม้าคาดเอว ไม่มีเครื่องประดับแต่หมอลำบางคนอาจจะแขวนพระเครื่อง ส่วนหมอลำผู้หญิง จะนุ่งโจงกระเบนเหมือนกับหมอลำผู้ชาย ใส่เสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้นและไม่มีเครื่องประดับ (ติมหลอด เขยโนนสูง, ปัทมฉัตร วิศุทธินิกร. 2553 : สัมภาษณ์) ซึ่งการแต่งกายของหมอลำเพลงโคราชจะมีความแตกต่างจากการแสดงเพลงอื่น ๆ เช่นการแสดงเพลงลำตัดฝ่ายชายจะนุ่งโจงกระเบนสั้นประมาณหัวเข่าและมีการยกเอวจับจีบทำเหมือนปีกคล้าย ๆ กับลิเกและผูกผ้าคาดเอวปล่อยชายไว้เฉียงๆ แต่ถ้าเป็นหมอลำเพลงโคราชจะนุ่งโจงกระเบนที่ยาวกว่าถึงข้อหน้าแข้งแต่ไม่ถึงตาตุ่มและมีการพันหางโจงกระเบนเหมือนคนแก่และจับจีบที่เอวและผูกผ้าคาดเอวปล่อยชายไว้ตรงกลาง ส่วนหมอลำเพลงโคราชฝ่ายหญิงใส่เสื้อมีการเน้นลูกไม้ มีระบายที่ชายเสื้อที่แขนและที่คอ แต่ไม่มีผ้าคาดเอว การนุ่งโจงกระเบนก็เหมือนกับหมอลำเพลงโคราชฝ่ายชาย ซึ่งแตกต่างกับหมอลำเพลงลำตัดฝ่ายหญิงจะมีผ้าคาดเอวเหมือนหมอลำลำตัดฝ่ายชาย และเสื้อไม่มีการเน้นลูกไม้เหมือนกับหมอลำเพลงโคราชฝ่ายหญิง (บุญสม สังข์สุข. 2553 : สัมภาษณ์)

ด้านสังคม (Social Value)

เพลงโคราชเกิดขึ้นจากคนในสมัยก่อนและได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันจึงทำให้คนโคราชมีความรักและหวงแหนเพลงโคราชเป็นอย่างมากเพราะเพลงโคราชถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวจังหวัดนครราชสีมา หมอลำเพลงโคราชได้นำเพลงโคราชมาจัดแสดงให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่ได้มาบนท่าน้ำวสุรนารีไว้เมื่อได้ตามที่ตัวเองต้องการก็จะแก่นบนท่าน้ำวสุรนารีด้วยเพลงโคราช เพราะว่าท่าน้ำวสุรนารีชอบฟังเพลงโคราช และคนโคราชเองมีความเคารพและนับถือท่าน้ำวสุรนารีเป็นอย่างมากถือได้ว่าท่าน้ำวสุรนารีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนโคราชเมื่อคนโคราชหรือคนต่างจังหวัดที่มีปัญหาในเรื่องใด ๆ ก็ตามก็จะมาขอให้ท่าน้ำวสุรนารีช่วยเหลือ และเมื่อมีคนต่างจังหวัดเข้ามาในจังหวัดนครราชสีมา ก็เกิดการจับจ่ายใช้สอยทำให้จังหวัดนครราชสีมาได้

คนในสังคมก็มีรายได้จากการให้บริการคนต่างจังหวัดหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ด้วยสาเหตุนี้เองจึงทำให้คณะหมอลำเพลงโคราชมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเพราะมีรายได้จากการเล่นเพลงโคราชถวายท่านท้าวสุรนารี

เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคม เช่น เรื่องชมธรรมชาติ เพลงรัก เพลงลา เพลงออกอ้อน เพลงถามข่าว แต่ละเนื้อหาก็มีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ เช่น การครองคู่ หมิงหม้าย แต่ในฐานะของหมอลำเพลงถือได้ว่าเป็นตัวสื่อสารข้อมูลต่างๆ เพราะในสมัยก่อนการสื่อสารยังไม่ค่อยมี จึงทำให้หมอลำเพลงเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่างๆ ที่ได้เดินทางไปพบไปเจอจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งให้สติเตือนใจ ปลอบโยน ให้คนฟังตั้งใจฟังให้กำลังใจ หมอลำเพลงจึงทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก (นฤมล ปิยวิทย์. 2553 : สัมภาษณ์)

แต่ในปัจจุบัน การสื่อสารได้มีมากมายจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งทางหมอลำเพลงโคราช จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่ในสังคมไม่ให้ความสนใจกับเพลงโคราช เนื่องจากความไม่รู้จักเพลงโคราชและไม่ได้รับการศึกษา (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. 2553 : สัมภาษณ์) ตอนที่ยังเป็นเด็กเล็กก็ให้ความสนใจที่อยากจะเล่นเพลงโคราชผู้ใหญ่ให้ทำอะไรก็กล้าแสดงออกไม่มีเหนียมอาย พอเริ่มโตขึ้นในระดับชั้น ป. 6 ก็เริ่มมีการเหนียมอายไม่กล้าแสดงออกเพราะเพลงไม่ทันสมัยเหมือนในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีเด็กส่วนหนึ่งที่ยังรักและไม่อายต่อการเล่นเพลงโคราช เพราะเพลงโคราชสามารถทำให้ตัวเองมีรายได้ มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น อย่างเช่น เล่นเพลงโคราช 1 ชั่วโมง จะได้รับเงิน 200 บาท เด็กที่เล่นเพลงโคราชจะเป็นเด็กที่มีปัญญาดี มีปฏิภาณไหวพริบดีที่จะสามารถร้องต่อกลอนเพลงกันได้ อย่างสนุกสนานและด้วยความที่เป็นเด็กผู้ชมก็จะมิให้รางวัลมากเนื่องจากความน่ารัก ของผู้แสดง (นฤมล ปิยวิทย์. 2553 : สัมภาษณ์) สิ่งที่สำคัญคือต้องสอนวัยรุ่นให้ฟังเพลงโคราชเป็นก่อน แล้ววัยรุ่นจะชื่นชอบ โดยที่เราไม่ต้องบังคับ (กำป็น บ้านแท่น. 2553 : สัมภาษณ์) ถ้าชอบก็จะหัดเล่นเพลงโคราช ส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนขึ้นไปจะให้ความสนใจมาก จึงอยากให้วัยรุ่นในปัจจุบันร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรมเพลงโคราชเพื่อไม่ให้เพลงโคราชสูญหาย ซึ่งวัยรุ่นที่ให้ความสนใจในการศึกษาและฝึกฝนเพลงโคราช ก็สามารถฝึกเล่นเพลงโคราชได้ที่วัดศาลาลอย เพราะจะมีการสอนเล่นเพลงโคราชที่วัดศาลาลอยและมีวัยรุ่นไปฝึกเล่นเพลงโคราช (ภคพิศุทธิ์ คลังกุล. 2553 : สัมภาษณ์)

คณะหมอลำเพลงโคราชในปัจจุบันก็มีจำนวนลดน้อยลง เพราะคนที่รักในเพลงโคราชจริงๆ ได้เสียชีวิตไปมากเหลือแต่คนรุ่นหลังไม่ค่อยรักในเพลงโคราช ที่เห็นได้ชัดจะมีคณะหมอลำเพลงโคราชอาศัย

อยู่ที่ชุมชนวัดศาลาลอย และที่ชุมชนวัดเตาสะพานซึ่งอยู่บริเวณสถานีรถไฟ จีระ สำหรับเพลงโคราชที่ปรากฏอยู่ในแง่ของการท่องเที่ยวจะอยู่ที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและที่วัดศาลาลอย นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวก็จะรู้จักเพลงโคราชจากสถานที่แห่งนี้แต่ก็แอบช่วยไม่ได้ตั้งใจอนุรักษ์แต่เป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวดูว่านี่คือเพลงโคราช คนที่จะอนุรักษ์คือคนที่ฟังแล้วเข้าใจ แต่คนที่จะอนุรักษ์ได้ต้องเป็นคนโคราชเอง (นฤมล ปิยวิทย์. 2553 : สัมภาษณ์) การดำรงชีวิตของคณะหมอลำเพลงโคราชต่อการท่องเที่ยววันนั้นคณะหมอลำเพลงโคราชไม่สามารถทำอะไรได้เลยนอกจากการเล่นเพลงโคราชเพื่อแก้บนคุณย่าโม เพราะว่ามันขึ้นอยู่กับผู้ว่าราชการจังหวัด นายกรัฐมนตรี รัฐบาล หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (เตือนใจ เดสันเทียะ. 2553 : สัมภาษณ์) เพราะเพลงโคราชกับการท่องเที่ยว มีผลต่อการเชิญชวนการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากเพราะว่าบ้านใดเมืองใดถ้าหากมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองบ้านอื่นเมืองอื่นก็อยากมาดู ฉะนั้นเมื่อโคราชมีเพลงโคราช ก็สามารถชักชวนเพลงโคราชให้คนมาเที่ยวเมืองโคราช (กำป็น บ้านแทน. 2553 : สัมภาษณ์) และคนโคราทยังมีความรักและหวงแหนในเพลงโคราช (บุญสม สังข์สุข. 2553 : สัมภาษณ์) และมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของเพลงโคราชที่ไม่เหมือนใครและมีความโดดเด่นเป็นของตนเอง (ภคพิศุทธิ์ คลังกุล. 2553 : สัมภาษณ์)

ด้านประวัติศาสตร์ (Historical value)

เพลงโคราชเริ่มเล่นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดหลักฐานจากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา มีเพียงว่า สมัยท่านท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ยังมีชีวิตอยู่ (พ.ศ.2313 ถึง พ.ศ.2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก เรื่องราวของเพลงโคราชได้ปรากฏหลักฐานชัดเจนคือในปี พ.ศ.2456 ที่สมเด็จพระพันปีหลวง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จมาเพื่อเปิดโครงการถนนจอมสุรางค์ และนายหรี สนวนขำได้ไปร้องเพลงถวายพระราชินีทรงถามว่าเพลงอะไร ก็ไม่สามารถตอบได้ว่าเพลงอะไร ท่านเสด็จมาที่โคราช ท่านก็เคยตั้งชื่อให้ว่าชื่อเพลงโคราช (ปิ่นฉัตร วิศุทธิทินกร. 2553 : สัมภาษณ์) บางท่านก็ให้สัมภาษณ์ว่าเพลงโคราชเกิดขึ้นในสมัยที่คุณย่าโมทำศึกสงครามชนะศัตรูเลยนำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นมาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานเพื่อแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น (ลำพอง พูนทวี,ติมหลอด เขยโนนสูง, กำป็น บ้านแทน, วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์,เตือนใจ เดสันเทียะ. 2553 : สัมภาษณ์) จึงทำให้มีการนำเพลงโคราชมาร้องถวายท่าน เช่นการนำเพลงโคราชมาแก้บนกับท่าน ในส่วนต่างอำเภอปัจจุบันยังมี

การนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ เช่น งานบวช งานศพ ยังมีอยู่บ้างแต่ไม่มาก เพลงโคราชเกิดมาจากปฏิภาณไหวพริบของคนในสมัยก่อน แล้วนำสิ่งต่างๆมาพูดมาสอดแทรกใส่กันหรือโต้ตอบกัน (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. 2553 : สัมภาษณ์) คนโคราชในสมัยนั้นเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยนั้นมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนองไปนา กินขงกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน คือ 1.มีผู้มาถ่ายทอด 2. มีผู้สืบทอด (คือคนฟังเพลง) (กำปิ่น บ้านแท่น. 2553 : สัมภาษณ์) สิ่งที่สำคัญเพลงโคราชเป็นศิลปะประจำจังหวัดจึงมีความผูกพันกับคนโคราช จึงทำให้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน หมอเพลงโคราชแต่งกลอนเพลงให้เกิดความสนุกสนานมีการต่อกลอนกัน ในสมัยก่อนไม่ค่อยมีสิ่งอื่นเข้ามาให้ความบันเทิงใจเหมือนปัจจุบันจึงได้มีการนำเพลงโคราชมาร้องรำทำเพลงกัน (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. 2553 : สัมภาษณ์) และสิ่งที่ทำให้เพลงโคราชอยู่มาถึงทุกวันนี้เพราะว่าเกิดขึ้นมาจาก 2 อย่าง อย่างที่ 1. พิธีกรรม คือการแสดงเพื่อแก้บนยาโม แก้บนตาปู่ (คือเจ้าบ้าน) ทุกบ้านจะต้องมีตาปู่เจ้าบ้านเพราะเชื่อว่าถ้านำเพลงโคราชไปแสดงถวายจะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาจึงทำให้เพลงโคราชอยู่จนถึงปัจจุบัน อย่างที่ 2. พิธีกรรมงานศพ งานบุญให้คนตาย งานกฐิน งานผ้าป่า หาเพลงโคราชมาแสดงเชื่อว่า เจ้าภาพได้รับความรู้ และได้กุศลแรง (กำปิ่น บ้านแท่น. 2553 : สัมภาษณ์) จึงทำให้คนโคราชนำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ ยึดเป็นอาชีพได้ (บุญสม สังข์สุข. 2553 : สัมภาษณ์) จึงทำให้มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น (กชพร สืบสังข์. 2553 : สัมภาษณ์) ปัจจุบันเพลงโคราชประสบกับปัญหาในเรื่องของวิวัฒนาการการแสดงต่าง ๆ ที่มีเข้ามา มีตัวเลือกมา คนรุ่นหลังฟังเพลงโคราชไม่เป็นหาผู้สืบทอดได้ยาก และการกลายของเพลงประยุกต์ซึ่ง (บุญสม สังข์สุข. 2553 : สัมภาษณ์) และอาจจะเกิดตรงที่ว่าวัยรุ่นอยากจะหัด แต่คนถ่ายทอดก็มีน้อยเพราะเสียไปหลายคนแล้ว (ปัทมธร วิศุลิตินกร. 2553 : สัมภาษณ์) หมอเพลงรุ่นเก่าไม่ค่อยมี ที่มีก็จะหมดไป เป็นหมอเพลงรุ่นเก่าก็จะว่ากันสด ๆ ถ้ารุ่นใหม่จะมีเนื้อร้อง แต่ปัจจุบันรุ่นเก่า ๆ ก็ไม่ค่อยมี (ติมหลอด เขยโนนสูง. 2553 : สัมภาษณ์) สิ่งที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุดคือเพลงโคราชเสื่อมจากความนิยมของคนเคยฟังเพราะการไหลบ่าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิทยุ ทีวี ทำให้คนเก่งเพลงต้องไปประกอบอาชีพอื่น สุดท้ายครูกำปิ่นยังฝากบอกอีกว่าถ้ามีคนถามว่ามีเพลงไปทำไม ต้องตอบว่าเพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปู่ย่าตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ ชนิดใหม่ รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า ถ้าหากบ้านนี้เมืองนี้ไม่มีเพลงท้องถิ่น คนรุ่นใหม่จะลืมเอกลักษณ์หรือกำเนิดของตัวเอง ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักกำเนิดของตัวเองเพราะจะสื่อให้รายละเอียด

และซัดแน่นมากที่สุด ฉะนั้นเมืองนครราชสีมาจะต้องมีเพลงโคราช (กำปิ่น บ้านแทน. 2553 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชถึงการจัดให้นักท่องเที่ยวฝึกร้องเพลงโคราช มีการจัดทำเวทีในสมัยก่อนให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึก และมีร้านขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อไว้เป็นของฝาก (บุญสม สังข์สุข. 2553 : สัมภาษณ์) ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมแสดงเพลงโคราช (ออมทรัพย์ บุญหาญรงค์. 2553 : สัมภาษณ์) มีการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช และให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชอย่างน้อยมีเอกสารแจกให้กับนักท่องเที่ยว (วิลาวลัย วัชรเกียรติศักดิ์. 2553 : สัมภาษณ์) มีการจัดการประกวดร้องเพลงโคราช จัดให้มีเพลงโคราชมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา และจัดให้อยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว (ภคพิศุทธิ์ คลังกุล. 2553 : สัมภาษณ์) มีการถ่ายรูปกับหมอลำเพลงโคราช (จารุวรรณ ขำดี. 2553 : สัมภาษณ์) ให้นักท่องเที่ยวได้เล่นเกมสื่อกับเพลงโคราช อาจจะใช้ภาษาโคราชในการเล่นเกมส์และมีการให้รางวัลและให้ความรู้และสอนนักท่องเที่ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับเพลงโคราช (วรรณพร ราชวงศ์. 2553 : สัมภาษณ์) มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช (ชนิษฐา รถเพชร. 2553 : สัมภาษณ์) กิจกรรมการแต่งกายให้เหมือนหมอลำเพลงโคราชและมีการถ่ายรูปเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก (กชพร สืบสังข์. 2553 : สัมภาษณ์)

ประวัติผู้ให้สัมภาษณ์

1. นายกำปั่น นิธิวรไพบูลย์ (บ้านแท่น)

ภาพที่ 8 นายกำปั่น นิธิวรไพบูลย์ (บ้านแท่น)

ชื่อ นายกำปั่น นามสกุล นิธิวรไพบูลย์ (บ้านแท่น) เกิดวันที่ 2 ธันวาคม 2494 อายุ 59 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 334 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ซึ่งเป็นที่อยู่เดียวกับที่ตั้งคณะเพลง ครูกำปั่นเป็นหัวหน้าคณะเพลง กำปั่น บ้านแท่น ครูกำปั่นใช้ระยะเวลาในการฝึกหัดร้องเพลงโคราชประมาณ 5 ปี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจาก ครูลอยชาย ครูศักดิ์ ครูลบ ครูยอดชาย เริ่มฝึกร้องตอนอายุ 19 ปี โดยฝึกเพลงโคราชทั่วไปและเพลงเกี่ยวเป็นเพลงแรก

2. นายติมหลอด เชนโคกสูง

ภาพที่ 9 นายติมหลอด เชนโคกสูง

ชื่อ นายติมหลอด นามสกุล เชนโนนสูง เกิดวันที่ มีนาคม 2493 อายุ 60 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 286/139 หมู่บ้าน กอราชสามัคคี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา (บ้านเกิดอยู่ อำเภอโนนสูง) ครูหloedเป็นหัวหน้าคณะเพลง ชื่อคณะเพลง ติมหลอดทำ กระจุก ตั้งอยู่เลขที่ 40 ถนนท้าวสุนารี่ ซอย 1 หน้าวัดศาลาลอย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ครูหloedใช้เวลาในการฝึกร้องเพลงประมาณ 1 ปี ซึ่งเล่นเพลงตามพี่ พ่อ แม่ ได้รับการถ่ายทอดจากครูเพลงอยู่บ้านพะไล,ครูตี่ง,ครูสิงห์ เริ่มฝึกร้องตอนอายุประมาณ 14-15 ปี โดย ฝึกหัดเพลงแรกคือเพลงเกี่ยว (เพลงประกาศตัว)

3. นายบุญสม สังข์สุข (นายกสมาคมเพลงโคราช)

ภาพที่ 10 นายบุญสม สังข์สุข (นายกสมาคมเพลงโคราช)

ชื่อ นายบุญสม นามสกุล สังข์สุข (นายกสมาคมเพลงโคราช) เกิดเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2504 อายุ 49 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 286/145 หมู่ 6 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ซึ่งเป็นที่อยู่เดียวกับคณะเพลง คุณบุญสม เป็นหัวหน้าคณะเพลงโคราช ชื่อคณะ บุญสมกำปัง คุณบุญสมใช้ระยะเวลาที่ฝึกหัดร้องเพลงโคราช 3 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดการแสดง/ร้อง/เล่นเพลงโคราชมาจากปู่ศรี สังข์สุข เมื่อตอนอายุประมาณ 13 – 14 ปี

4. นางลำพอง พูลทวี

ภาพที่ 11 นางลำพอง พูลทวี

ชื่อ นางลำพอง นามสกุล พูลทวี (ลำพอง ไชคชัย) เกิดวันอาทิตย์ สิงหาคม 2498 อายุ 55 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 54/1 ชุมชนหน้าวัดศาลาลอย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นที่ตั้งเดียวกับคณะเพลง ครูลำพองเป็นหัวหน้าคณะเพลง ชื่อ คณะเพลง ลำพอง ไชคชัย ครูลำพองใช้เวลาในการฝึกร้องเพลงประมาณ 3 ปี เริ่มเล่นตอนอายุ 17 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดจาก พ่อ แม่ ตา ยาย พ่อพุด ไชคชัย แม่นกแก้ว ไชคชัย คุณตาเป็นครูเพลงชื่อตาเนียม ยายชื่อยายคำเป็นครูเพลง ตากับยายไม่เล่นแต่เป็นครูเพลง เพลงที่ฝึกหัดเป็นเพลงแรกคือเพลงเกี่ยวของเด็ก ๆ

5. นายปณณธร วิศุทธิทินกร

ภาพที่ 12 นายปณณธร วิศุทธิทินกร

ชื่อ นายปณณธร นามสกุล วิศุทธิทินกร (ครูสมนึก) เกิดวันที่ กรกฎาคม 2509 อายุ 44 ปี ประกอบอาชีพ ตัวแทนขายประกัน ไทยประกันชีวิตและหมอลำเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 44 ชุมชนหน้า วัดศาลาลอย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นที่อยู่เดียวกับคณะเพลงโคราช ครูสมนึกเป็นหัวหน้าคณะ ชื่อคณะเพลงสำนึก หินโคนดง ครูสมนึกใช้ระยะเวลาในการฝึกร้องเพลง ประมาณ 5-6 ปี และได้รับการถ่ายทอดจาก คุณปู่จะอ่อน ชاکระโทก คุณพ่อ สนั่น ชاکระโทก คุณยายอิน ชاکระโทก คุณแม่ نگแก้ว ชاکระโทก เมื่อตอนอายุ 6 ปี โดยเพลงแรกที่ฝึกร้องคือ เพลงเชิญ

6. นายแสนปรีดา บุญหาญณรงค์

ภาพที่ 13 นายแสนปรีดา บุญหาญณรงค์

ชื่อ นายแสนปรีดา นามสกุล บุญหาญณรงค์ เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2493 อายุ 60 ปี ประกอบอาชีพ เกษตกร อยู่บ้านเลขที่ บ้านวังม่วง หมู่ 3 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ที่อยู่คณะเพลง ชุมชนหน้าวัดศาลาลอย ซอย 1 เลขที่ 38 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 คุณแสนปรีดาเป็นหัวหน้าคณะ ชื่อคณะ แสงไสมชิต ระยะเวลาที่ฝึกหัดร้องเพลง 5 ปี ได้รับการถ่ายทอดการแสดง/ร้อง/เล่นเพลงโคราชมาจาก ครูแก้ว หนองมา ครูไพล ท่าหลวง(บุญช่วย) ครูฉะอ้อน ชากะโทก ครูอันตบอง ครูอืด บ้านต่าง โดยเริ่มฝึก ร้องเพลงเมื่อปี 2513 เพลงที่ฝึกหัดเพลงแรก คือ เพลงเกี่ยว

7. นางอมทรัพย์ บุญหาญณรงค์

ภาพที่ 14 นางอมทรัพย์ บุญหาญณรงค์

ชื่อ นางอมทรัพย์ นามสกุล บุญหาญณรงค์ เกิดวันที่ 21 ธันวาคม 2496 อายุ 57 ปี ประกอบอาชีพ ขายของ ทำนา อยู่บ้านเลขที่ 38 ชุมชนวัดศาลาลอย ซอย 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ซึ่งเป็นสถานที่เดียวกับที่ตั้งคณะเพลง ซึ่งคุณอมทรัพย์ เป็นหัวหน้าคณะเพลง ชื่อคณะแสงโสมชัด คุณอมทรัพย์ใช้เวลาในการฝึกร้องเพลงโคราชตั้งแต่เด็ก เพราะว่าคุณพ่อเป็นครูเพลงเลยมีคุณพ่อเริ่มฝึกสอนให้ โดยได้เริ่มจริง ๆ ตอนอายุ 17 ปี เพลงที่ฝึกหัดเป็นเพลงแรกคือเพลงโคราช

8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์

ภาพที่ 15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์

ชื่อ นางนฤมล นามสกุล ปิยวิทย์ เกิดเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2489 อายุ 64 ปี ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ ที่อยู่ปัจจุบัน 598 หมู่ 1 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

9. อาจารย์วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์

ภาพที่ 16 อาจารย์วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์

ชื่อ อาจารย์วิลาวัลย์ นามสกุล วัชรเกียรติศักดิ์ เกิดวันที่ 20 มีนาคม 2898 อายุ 56 ปี
ประกอบอาชีพ รับข้าราชการ อยู่บ้านเลขที่ 408 หมู่ 13 ตำบลจอยหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
30000

10. นางสาวภคพิศุทธิ์ คลังกุล

ภาพที่ 17 นางสาวภคพิศุทธิ์ คลังกุล

ชื่อ นางสาวภคพิศุทธิ์ นามสกุล คลังกุล เกิดเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2501 อายุ 53 ปี ประกอบอาชีพ ข้าราชการ (ส่วนส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นครราชสีมา)

11. นางจรรุวรรณ ขำดี

ภาพที่ 18 นางจรรุวรรณ ขำดี

ชื่อ นางจรรุวรรณ นามสกุล ขำดี เกิดเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2508 อายุ 46 ปี ประกอบอาชีพ
รับราชการ หน่วยงานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ตำแหน่งผู้ประสานงานประจำอำเภอ
เมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่อยู่ปัจจุบัน 445/19 ถนนพ่ายพิทิต ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
นครราชสีมา 30000 ที่อยู่ทำงาน วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

12. นางเตือนใจ เดสันเทียะ

ภาพที่ 19 นางเตือนใจ เดสันเทียะ

ชื่อ นางเตือนใจ นามสกุล เดสันเทียะ เกิดวันที่ 2 มีนาคม 2487 อายุ 67 ปี ประกอบอาชีพ
แม่บ้าน อยู่บ้านเลขที่ 53 หมู่ 7 บ้านศรีษะละเลิง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
30000

13. นางสาววรรณพร ราชวงศ์

ภาพที่ 20 นางสาววรรณพร ราชวงศ์

ชื่อ นางสาววรรณพร นามสกุล ราชวงศ์ เกิดวันที่ 2 มิถุนายน 2529 อายุ 24 ปี ประกอบอาชีพ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสำนักบริหารสื่อสารการตลาด มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล อยู่บ้านเลขที่ 2905 ถนนสีปศิริ ซอย 47 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

14. นางสาวนิษฐา รถเพชร

ภาพที่ 21 นางสาวนิษฐา รถเพชร

ชื่อ นางสาวนิษฐา นามสกุล รถเพชร เกิดวันที่ 29 มีนาคม 2532 อายุ 21 ปี ประกอบอาชีพ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา อยู่บ้านเลขที่ 178 หมู่ 1 ตำบลคูชะ อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา 30260

15. นางสาวกชพร สืบสังข์

ภาพที่ 22 นางสาวกชพร สืบสังข์

ชื่อ นางสาวกชพร นามสกุล สืบสังข์ เกิดวันที่ 12 ตุลาคม 2535 อายุ 18 ปี ประกอบอาชีพ
นักศึกษาระดับมัธยมศึกษา อยู่บ้านเลขที่ 221/2 หมู่ 7 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
30000

ผู้เข้าร่วมการสนทนา

ภาพที่ 22 ผู้เข้าร่วมการสนทนา

เริ่มจากทางด้านซ้ายมือ

1. อาจารย์สุชาติ พิมพ์พันธ์ รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. คุณสุริย์วัลย์ เหิกขุนทด นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
3. คุณอัจริษฐ์ เมืองจันทร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดนครราชสีมา
4. คุณปณณธร วิศุทธิทินกร หัวหน้าคณะเพลงสมนึก หินโคนดง
5. คุณกำปັນ นิธิวรไพบูลย์ ศิลปินพื้นบ้านแห่งชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. คุณบุญสม สังข์สุข นายกสมาคมเพลงโคราช
7. ดร.ณัฐฉิณี ทองดี ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
8. คุณณัฐกฤตา เสยกระโทก เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงาน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา
9. คุณอรศิริ โสนทอง ผู้จัดการบริษัทมิ้มละไมทัวร์
10. คุณแพรวพโยม พัวเจริญ นักศึกษาผู้วิจัย

ใบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสนทนา

วันที่ 12 พฤษภาคม 2554 ณ ห้องประชุมคณะวิทยาการจัดการ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประเด็น การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ลำดับที่	ชื่อผู้เข้าร่วมสนทนา	ลายมือชื่อ	เบอร์ติดต่อ	หมายเหตุ
1	ดร.ณัฐินี ทองดี (ประธานที่ปรึกษา)		081-9182026	
2	คุณอักษร แสนใหม่ (ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา นครราชสีมา)			
3	คุณสุวิทย์วัลย์ เทิกขุนทด (นักวิชาการวัฒนธรรม ^{วิเทศศึกษา} จ. นครราชสีมา)		081-7182389	
4	อาจารย์สุชาติ พิมพ์พันธ์ (รองผู้อำนวยการศูนย์ศิลปและวัฒนธรรม ม.ราชภัฏ นครราชสีมา)		088 2511097	
5	อาจารย์สำรวย บุญรักษา (ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ม.วงษ์สวัสดิกุล)			
6	ผู้จัดการบริษัทมิ้มละไมทัวร์ & ทราเวล คริสตี้ โคราช >		081-8798778	
7	คุณบุญสม สังข์สุข (นายกสมาคมเพลงโคราช)		089-5792686	
8	คุณกำป็น นิธิวรไพบูลย์ (บ้านแท่น) (ศิลปินแห่งชาติ)		041-2762150	
9	คุณปิ่นเพชร วิสุทธิทินกร (หัวหน้าคณะเพลงสมนึก หินโคนดง)		089-9464439	
10	นาง ^{พิชญ์} พิชญ์ (ส.ย.นครราชสีมา) (ส.ย.วิเศษ) (ส.ย.วิเศษ) (ส.ย.วิเศษ) (ส.ย.วิเศษ)		086-8696850	
11	นาง ^{พิชญ์} พิชญ์ (ส.ย.นครราชสีมา) (ส.ย.วิเศษ) (ส.ย.วิเศษ) (ส.ย.วิเศษ)		081-5445234	
12	นาง ^{พิชญ์} พิชญ์ (ส.ย.นครราชสีมา) (ส.ย.วิเศษ) (ส.ย.วิเศษ) (ส.ย.วิเศษ)		085-6112381	
13				
14				
15				

แบบตัวอย่างหนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ที่ ศธ ๐๕๔๔.๕ / ๗๕๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ถนนสุรนารายณ์
อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

๒๖ เมษายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Focus Group)

เรียน ผู้จัดการบริษัทที่เกี่ยวข้อง

ตามที่ ดร. ณัฏฐินี ทองดี ประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้รับทุนในโครงการ “การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน” ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) และเป็นโครงการวิจัยระดับมหาบัณฑิต ในชุดโครงการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีนักศึกษาผู้วิจัยคือ นายแพรวพโยม พัวเจริญ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ขณะนี้อยู่ในขั้นของการเก็บรวบรวมข้อมูลของรูปแบบของอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะต้องมีการประชุมสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงใคร่ขอรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยของนักศึกษา ในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุมวิทยาการจัดการ ๒ ชั้น ๑ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ทั้งนี้ บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ฝอยพิกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๔๔๒๗-๒๘๒๗

โทรสาร ๐-๔๔๒๗-๒๘๒๗

สรุปการสนทนากลุ่ม (Focus group)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยได้รู้ว่ากิจกรรมการให้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราชกับกิจกรรมการให้ฝึกร้องเพลงโคราชคนละหม่อเพลงให้ความเห็นว่ามีแนวคิดแบบนี้ในความคิดของหม่อเพลงโคราชเพราะคนโคราชเองยังร้องเพลงโคราชไม่เป็นแล้วคนต่างจังหวัดจะสามารถร้องเพลงโคราชได้หรือไม่ เพราะเป็นแนวคิดแบบเดิม แต่เมื่อได้มาฟังผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวทั้ง 400 คน ทำให้ทราบว่าเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและสามารถทำได้โดยให้ทั้งสองกิจกรรมทำร่วมกันเพื่อจะได้ประหยัดเวลาในการท่องเที่ยว (กำปิ่น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา) และสามารถให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราชและฝึกร้องเพลงโคราชที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีได้ (สุชาติ พิมพ์พันธ์. 2554 : สนทนา) แต่ถ้าให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมแสดงกับหม่อเพลงในขณะที่ทำการแสดงคงเป็นไปได้ยากเพราะในการแสดงเพลงจะมีเจ้าภาพมานั่งชมเพลงโคราชเพราะเจ้าภาพได้มาเก็บตามทีเจ้าภาพได้มาขอเอาไว้และอาจเป็นการไปรบกวนเจ้าภาพที่ไปเก็บ แต่ก็สามารถที่จะทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อเอาไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมโดยเฉพาะ (กำปิ่น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา) อาจจะมีฝึ่ง่าย ๆ ให้นักท่องเที่ยวฝึกหัดโอเพลงก่อน และมีการสอนเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับการร้องเพลงโคราช (บุญสม สังข์สุข. 2554 : สนทนา) แต่ความเป็นไปได้ก็อาจจะเป็นไปได้ยากเพราะว่าเพลงโคราชร้องยาก (สุวิทย์ เทิกขุนทด. 2554 : สนทนา)

พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชมีจัดแสดงอยู่ที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช การแสดงเพลงโคราชและท่ารำของเพลงโคราช แต่ถ้ามีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเยาวชนคนสะดวกต่อการศึกษเกี่ยวกับเพลงโคราชมากยิ่งขึ้นและทางสมาคมเพลงโคราชมีความพร้อมของอุปกรณ์ที่สามารถจัดแสดงโชว์ในพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราชได้ (กำปิ่น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา) พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชน่าจะไปเชื่อมกับกิจกรรมเยี่ยมบ้านหม่อเพลงเพราะว่าจะได้ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของหม่อเพลงควบคู่ไปด้วยเพราะว่าตอนนี้เรามีพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาแต่ก็จะเป็นในเชิงวิชาการมากกว่าเพราะส่วนมากจะเป็นผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชจริง ๆ ถึงเข้ามาศึกษาส่วนนักท่องเที่ยวถ้าไปสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีแล้วจะให้เดินทางมาที่พิพิธภัณฑ์คงไม่มีใครมา (สุชาติ พิมพ์พันธ์. 2554 : สนทนา) ควรที่จัดทำ

พิพิธภัณฑสถานเพลงโคราชที่วัดศาลาลอย เพราะมีความเป็นไปได้มากกว่าที่ลานอนุสาวรีย์เพราะที่วัดศาลาลอยมีโบสถ์รูปสำเภา มีเจดีย์บรรจุอัฐิท่านท้าวสุรนารี และเหมาะที่จะพัฒนาให้มาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา (สุริวัลย์ เหิกขุนทด. 2554 : สนทนา) ที่สำคัญที่วัดศาลาลอยมีความเป็นมาที่เกี่ยวกับท่านท้าวสุรนารีและเพลงโคราชเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การมีพิพิธภัณฑสถานเพลงโคราช (อัจริษฐ์ เมืองจันทร์. 2554 : สนทนา) การให้บริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก ต้องมีอยู่ในชุมชนหรือที่วัดศาลาลอย เพราะถ้าจัดที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีต้องมีการประมูลสถานที่กับทางเทศบาลนครนครราชสีมาเพราะทุกวันนี้เวทีที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราชก็ต้องเสียค่าเช่าให้กับทางเทศบาลนครราชสีมาเดือนละ 30,000 บาท และจะต้องมีชุดสำเร็จรูปที่สามารถสวมใส่ได้ง่าย เพราะถ้าให้มุ่งใจกระเบนจริงๆ ก็ต้องใช้เวลานานแต่กิจกรรมนี้ก็สามารถทำได้ (กำปิ่น บ้านแทน. 2554 : สนทนา) ถ้าจัดให้มีการเช่าชุดบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีคงไม่สะดวกเพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในการดูแลของเทศบาลนครราชสีมาอาจจะต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายและจะเป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับหมอมเพลงโคราชควรจะให้บริการนักท่องเที่ยวที่วัดศาลาลอย (อัจริษฐ์ เมืองจันทร์. 2554 : สนทนา) เห็นด้วยกับการจัดทำสถานที่เช่าชุดที่วัดศาลาลอย (สุริวัลย์ เหิกขุนทด. 2554 : สนทนา) ลูกค้ามีกำลังในการจ่ายเงินเพื่อที่จะได้ถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึก (อรศิริ โสันทอง. 2554 : สนทนา)

กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไม่ต้องให้มีการจัดการประกวด แต่ให้มีหมอมเพลงช่วยเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชให้กับนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ เพราะการประกวดต้องใช้เวลามาก (กำปิ่น บ้านแทน. 2554 : สนทนา)

สามารถที่จะนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยวได้ เพราะว่ามีนักท่องเที่ยวชาวชนก็มีความสนใจที่อยากจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ (อรศิริ โสันทอง. 2554 : สนทนา) แต่การที่จะนำเข้าไปในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยวบริษัททัวร์ควรแจ้งกับทางหมอมเพลงก่อนว่านักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มไหนมีข้ออะไรบ้าง เพราะว่าเพลงโคราชไม่สามารถจับต้องได้แต่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจได้จากการร้องเพลงสดโดยมีการนำชื่อของนักท่องเที่ยวเข้าไปอยู่ในเนื้อเพลงจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและเกิดความประทับใจในตัวเพลงโคราชได้ (กำปิ่น บ้านแทน. 2554 : สนทนา)

กิจกรรมร้านขายของที่ระลึกควรมีแต่ตอนนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดทำมีแต่การทำแผ่นซีดีเพลงโคราชออกมาจำหน่าย แต่ถ้าเป็นของที่ระลึกยังไม่มี สามารถที่จะทำกิจกรรมนี้ได้เพราะว่าถ้าทำได้ก็จะดีมากจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับหมอเพลงเป็นอย่างมาก (กำปิ่น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา) และสามารถติดต่อไปทางเทศบาลด้านเกวียนเพราะเรามีผู้ที่สามารถปั้นเครื่องปั้นดินเผาอาจจะปั้นเป็นตุ๊กตาหมอเพลง ทำร่ม และการจัดทำของที่ระลึกอื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อเป็นของที่ระลึกได้ (สุรวิทย์ เหิกขุนทด. 2554 : สนทนา)

กิจกรรมการจัดทำเกมส์สามารถทำได้ เช่น เกมส์ที่เกี่ยวกับภาษาโคราชคือประดิษฐ์ต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยไปไม้มาคนละ 1 ใบในใบไม้นั้นก็จะมีภาษาโคราชให้นักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางจะมีความหมายว่าอย่างไรก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานแต่กิจกรรมนี้ถ้าจัดทำขึ้นต้องจัดที่วัดศาลาลอยเพราะถ้าเป็นที่ลานอนุสาวรีย์คงไม่สะดวกเพราะทางเทศบาลนครนครราชสีมาจะมีการจัดกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา (กำปิ่น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา)

การเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราช ทางคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ดำเนินการส่งเสริมให้มีหมู่บ้านหมอเพลงโคราชโดยทางสมาคมเพลงโคราชได้ดำเนินการที่จะสร้างให้บ้านพะไลและบ้านท่ากระทุ่ม อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมาให้เป็นหมู่บ้านของหมอเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา (กำปิ่น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา) แต่ถ้าไม่เยี่ยมบ้านหมอเพลงอย่างเดียว ก็อาจจะไปรบกวนเวลาส่วนตัวของหมอเพลงมากกว่าควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ถ้าครั้งสองครั้งแรกก็อาจจะไม่เป็นไรแต่ถ้ามีมาบ่อย ๆ ก็จะทำให้หมอเพลงไม่มีความเป็นส่วนตัว แต่กิจกรรมนี้ก็สามารถทำได้ (สุชาติ พิมพ์พันธ์. 2554 : สนทนา)

กิจกรรมทุก ๆ กิจกรรมอยากให้มีที่เดียวคือที่วัดศาลาลอยเพราะถ้าเป็นที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีอาจจะไม่สามารถทำกิจกรรมได้ครบทั้งหมด (ปณิตธร วิศุทธิทินกร. 2554 : สนทนา) กิจกรรมที่สามารถทำได้เลยคือให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปกับหมอเพลงโคราช และอาจจะมีการจัดทำหุ่นของหมอเพลงโคราชทั้งชายและหญิงและให้นักท่องเที่ยวเอาหน้าไปใส่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกถือว่าเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สามารถทำได้เลยและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (อัจริทร์ เมืองจันทร์. 2554 : สนทนา) บริษัททัวร์ก็จะพัฒนาให้มัคคุเทศก์ได้ใส่ชุดหมอเพลงโคราชในการนำนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และอนุรักษ์

วัฒนธรรมเพลงโคราช ถ้ามีกิจกรรมในตอนกลางคืนก็จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่จังหวัดนครราชสีมาได้จังหวัดนครราชสีมาจะได้ไม่เป็นเพียงแค่ทางผ่านเพียงอย่างเดียว (อรศิริ โสณทอง. 2554 : สนทนา)

สำหรับการออกอากาศทางวิทยุเมื่อก่อนกรมประชาสัมพันธ์เคยให้มีการกระจายเสียงของเพลงโคราชเมื่อตอนเวลาเที่ยงตรงจนถึงบ่ายโมงของทุกวันแต่เดี๋ยวนี้อาจไม่มีเวลาให้สมาคมเพลงโคราชได้ออกอากาศ แต่ถ้าพูดถึงวิทยุชุมชนก็จะมีของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา ได้ให้มีการออกอากาศในทุกวันพฤหัสบดี แต่คนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่ามีมีการออกอากาศของเพลงโคราช (กำป็น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา)

สำหรับการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ก็สามารถเปิดดูได้ทางอินเทอร์เน็ตที่ www.youtube.com หรือเข้าไปที่ www.google.com แล้วพิมพ์คำว่า “เพลงโคราช” หรือ “กำป็น บ้านแท่น” ก็สามารถรับชมการแสดงเพลงโคราชได้ (กำป็น บ้านแท่น. 2554 : สนทนา)

ทางวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมาไม่เคยทราบเลยว่าเยาวชนไทยมีความต้องการที่อยากจะเรียนรู้อยากจะสัมผัสกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช แต่ทางวัฒนธรรมจังหวัดได้ทำประชาคมร่วมกับ พ่อเพลง แม่เพลงโคราช ที่วัดศาลาลอย และกระทรวงวัฒนธรรมได้ขึ้นทะเบียนให้เพลงโคราชเป็นมรดกทางภูมิปัญญาประเภทเพลงพื้นบ้านโคราช เมื่อปี 2552 และในปัจจุบันวัฒนธรรมจังหวัดได้ส่งเสริมและดูแลให้เด็กและเยาวชนให้ฝึกร้อง เล่น เต้น จำ ให้สามารถร้องเพลงโคราชได้ โดยมีการนำร่องเปิดการอบรมใน 5 โรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย โรงเรียนสุรนารีวิทยา โรงเรียนบุญวัฒนา โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ โรงเรียนสุรนารีวิทยา 2 โดยคัดเลือกเด็กเพื่อมาเป็นตัวแทนไปบันทึกเทปเพลงโคราชเพื่อนำไปเผยแพร่ในสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป (สุวิวัลย์ เขิกขุนทด. 2554 : สนทนา)

สุดท้ายขอการสนับสนุนจากหน่วยงานจากทางภาครัฐหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานเอกชนที่อยากจะพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาเพื่อไม่ให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นเพียงแค่ทางผ่านไปจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสาน นำมาจัดทำสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะเที่ยวที่จังหวัดนครราชสีมา เช่นการสร้างหมู่บ้านวัฒนธรรม 20 จังหวัด เพื่อให้มีร้านอาหารของแต่ละจังหวัดที่ขึ้นชื่อและมีการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดว่ามีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

อะไรบ้าง (กำป็น บ้านแทน. 2554 : สนทนา) และประวัติความเป็นมาของเพลงโคราชก็สามารถนำมา
จัดแสดงเป็นละครเพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวได้ (บุญสม สังข์สุข. 2554 : สนทนา)

ประวัติหัวหน้าโครงการ

อาจารย์ ดร.ณัฐฉิณี ทองดี (ศรีวงศ์ตระกูล)

MISS. NATTINEE THONGDEE (SRIWONGTRAKUL)

ด้านการศึกษา

ปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ปริญญาโท สาขาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ระดับปริญญาเอก สาขาการจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยว

(Architectural Heritage Management and Tourism)

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ด้านการทำงาน

- พ.ศ. 2538-2539 : Sale Representative of Oxford University Press, Thailand

- พ.ศ. 2539-40: อาจารย์อัตราจ้าง โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏจันเกษม

- พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจบริการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อ.เมือง

จ.นครราชสีมา 30000

โทรศัพท์ 044-254000 ต่อ 1404/1403 หรือ 081-7902026

โทรสาร 044-272940

Email: sriwongtrakul@yahoo.com/ nattineeh@yahoo.com

ตำแหน่ง

- 2545-2546 เลขานุการผู้อำนวยการสำนักพัฒนานุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

- ปัจจุบัน รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

- ปัจจุบัน คณะกรรมการหลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สถานที่ติดต่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อ. เมือง จ. นครราชสีมา 30000

โทรศัพท์ 044-272646, 044-256545, 081-7902026 โทรสาร 044-256545

E-mail : nattineeh@live.com

ประวัตินักศึกษาผู้วิจัย

ชื่อ	นายแพรวพโยม พัวเจริญ
วันเดือนปีเกิด	11 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	123 หมู่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30280
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	มัคคุเทศก์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30280
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (การขาย) จากวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2550	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว) จากมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2551	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (วิชาชีพครู) จากวิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา